

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ, ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ & ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«Βασιλεία ΙΙ: Το νέο κανονιστικό πλαίσιο μικρό - προληπτικής ρυθμιστικής
παρέμβασης σε σχέση με τον κίνδυνο ρευστότητας»**

**Παναγιώτης Καούρας
Αρ. Μητρώου:1210Μ056**

Επιβλέπων: Αναπληρωτής καθηγητής κ. Χρ. Γκόρτσος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ζητήματα σχετικά με την ρευστότητα και τη διαχείριση του κινδύνου της από τις τράπεζες έχουν προσελκύσει τα τελευταία χρόνια το σημαντικό και αυξημένο ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής κοινότητας, των αγορών, των επιχειρηματιών αλλά και των απλών πολιτών, ιδιαίτερα μετά την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση (2007-2009), όπου η εξάντληση των αποθεμάτων ρευστότητας των διεθνών τραπεζών αποτέλεσε μια από τις κύριες αιτίες της.

Το ζήτημα εγείρει όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον ειδικά μετά την υιοθέτηση και δημοσίευση από την «Επιτροπή της Βασιλείας» σχετικής έκθεσης με την οποία καθιερώνονται για πρώτη φορά διεθνώς δύο πρότυπα ρευστότητας. Ένα θέμα που χαρακτηρίζεται πλέον από πολλούς ως επίκαιρο και συνάμα άμεσα εξελίξιμο, καθώς όλο και περισσότερες έρευνες και μετρήσεις, που διεξάγονται από διεθνή fora ή από διεθνείς εταιρίες συμβούλων αναδεικνύουν νέα στοιχεία, που πρέπει να ληφθούν υπόψη, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα ομοιόμορφο διεθνές πλαίσιο μέτρησης του κινδύνου ρευστότητας.

Η παρούσα μελέτη καταγράφει με έναν συστηματικό τρόπο την πρόσφατη ακαδημαϊκή βιβλιογραφία και αρθρογραφία παραθέτοντας απόψεις και συμπεράσματα διεθνών αναλυτών και ερευνητών.

Η ιδέα εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας καλλιεργήθηκε σταδιακά κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών στο τμήμα του διεθνούς οικονομικού, χρηματοοικονομικού και τραπεζικού δικαίου, με την ουσιαστική ενθάρρυνση του επιβλέποντος αναπληρωτή καθηγητή κ. Χ. Γκόρτσου.

Η απασχόληση μου στη διεύθυνση χρηματοδότησης φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης και λοιπών νομικών προσώπων του δημοσίου στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, όπου εργάζομαι τα τελευταία χρόνια, καθώς και η καθημερινή διαπροσωπική επαφή με ανθρώπους του τραπεζικού χώρου παρείχαν τα απαραίτητα κίνητρα για την συγγραφή της μελέτης, ενώ παράλληλα προσέφεραν χρήσιμες πληροφορίες και διευκρινίσεις ορισμένες εκ των οποίων συμπεριέλαβα στην παρούσα. Τους ευχαριστώ θερμά.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζω στον επιβλέποντα της μελέτης αναπληρωτή καθηγητή κ. Χ. Γκόρτσο για τις πολύτιμες κατευθύνσεις και επισημάνσεις του κατά την διάρκεια εκπόνησης της, καθώς και στον κ. Κ. Μελά για την άμεση ανταπόκριση στα αιτήματά μου και τις πολύτιμες διευκρινήσεις του.

Τέλος την μελέτη αφιερώνω στη σύζυγό μου για την αμέριστη συμπαράστασή της και στην νεογέννητη κορούλα μας. Τους οφείλω τα μέγιστα.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2012

Π. Καούρας

Περιεχόμενα

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	6
Σύντομη περιγραφή περιεχομένων	7
<i>ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ</i>	9
1. Κίνδυνος ρευστότητας και ρυθμιστική παρέμβαση	9
1.1 Η έννοια της τραπεζικής ρευστότητας	9
1.2 Η έννοια του κινδύνου και ειδικότερα οι τραπεζικοί κίνδυνοι	9
1.3 Έννοια του κινδύνου ρευστότητας στα πιστωτικά ιδρύματα.....	10
1.3.1 Η Ταυτοποίηση του Κινδύνου Ρευστότητας στο Ενεργητικό	11
1.3.2 Η Ταυτοποίηση του Κινδύνου Ρευστότητας στο Παθητικό	12
1.4 Διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας στα πιστωτικά ιδρύματα	13
1.4.1 Συστήματα, διαδικασίες και μέθοδοι διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας.	16
1.4.2 Κανόνες για τον έλεγχο της επάρκειας ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων	17
1.5 Η έννοια της ρυθμιστικής παρέμβασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα	18
1.5.1 Το αίτημα για διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και τα μέσα υλοποίησης του.....	19
1.5.2 Η μικρο – προληπτική παρέμβαση και εποπτεία στο τραπεζικό σύστημα (“micro-prudential regulation”).....	21
1.5.3 Λόγοι που καθιστούν αναγκαία τη ρυθμιστική παρέμβαση για την έκθεση στον κίνδυνο ρευστότητας των τραπεζών	21
2. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία	22
2.1 Γενικά.....	22
2.2 Η εξέλιξη της Επιτροπής της Βασιλείας στα πλαίσια άσκησης μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών.	24
2.2.1 Η πορεία από τη «Βασιλεία Ι» στη «Βασιλεία ΙΙ».....	24
2.2.2 Από τη «Βασιλεία ΙΙ» στη «Βασιλεία ΙΙΙ» - Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση	25
2.2.3 Ειδικότερα η ρευστότητα και η διαχείριση του κινδύνου της ως αιτία της χρηματοπιστωτικής κρίσης.	27
2.3 Η Βασιλεία ΙΙΙ	29
<i>ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ</i>	32
3. Οι δύο συντελεστές ρευστότητας σύμφωνα με τη Βασιλεία ΙΙΙ	32
3.1 Γενικές Παρατηρήσεις	32
3.2. Ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας - Liquidity Coverage Ratio “LCR”	33
3.2.1 Επιδίωξη και Στόχοι	33
3.2.2 Ο τύπος του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας LCR – Ανάλυση	34
3.2.2α) Το απόθεμα των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού.....	34
3.2.2β) Το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια των επομένων τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών.	39
3.2.3 Υποθέσεις της προσομοίωσης	41
3.2.4 “LCR” και νομισματικές αναλογίες.....	41
3.3 Ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio “NSFR”).....	42
3.3.1 Επιδίωξη και στόχοι.....	42
3.3.2 Συντελεστής Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (NSFR) - Formula Ανάλυση	43
3.3.3 Η διαθέσιμη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης “Available amount of stable funding (ASF)”	43
3.3.4 Απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης “Required amount of Stable Funding (RSF)”	44

3.4	Εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές	47
3.5	Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των συντελεστών ρευστότητας.....	49
4.	Αποτελέσματα από τη μέτρηση των προτεινόμενων αλλαγών.....	49
4.1	Αποτελέσματα πιστωτικών ιδρυμάτων	49
4.2	Αποτελέσματα από το IMF	50
4.3	Αποτελέσματα από το IIF	51
4.3.1	IIF Μελέτη.....	51
4.3.2	Ειδικές LCR παραδοχές και υπολογισμός αποτελεσμάτων.....	52
4.3.3	Ειδικές NSFR παραδοχές και υπολογισμός αποτελεσμάτων	53
4.4	Αποτελέσματα του BIS	54
4.4.1	Περιεχόμενο της μελέτης του QIS.....	54
4.4.2	QIS αποτελέσματα για την LCR επίδραση.....	55
4.4.3	QIS αποτελέσματα για την NSFR επίδραση.....	55
4.4.4	Έκθεση προόδου σχετικά με την εφαρμογή της Βασιλείας III.....	55
5.	Οι επιπτώσεις από την υιοθέτηση του νέου κανονιστικού πλαισίου για την ρευστότητα.....	58
5.1	Πώς ο συντελεστής “LCR” επηρεάζει τη στρατηγική των τραπεζών.....	58
5.1.1	Η αναδιάρθρωση και η αναχρηματοδότηση των ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών θα οδηγήσει σε μείωση της κερδοφορίας.	59
5.1.2	Ο “LCR” μειώνει τον όγκο και τον αριθμό των συμμετεχόντων στη βραχυπρόθεσμη αγορά χρήματος (≤ 30 ημέρες).	60
5.1.3	Δυναμική δικτύου και μείωση της «αίσθησης» ασφάλειας στη βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση.....	61
5.1.4	Η Νομισματική πολιτική	62
5.2	Πώς ο συντελεστής “NSFR” επηρεάζει τη στρατηγική των τραπεζών.	63
5.2.1	Οι καταθέσεις (Deposits).....	63
5.2.2	Οι καλυμμένες ομολογίες (Covered bonds).....	64
5.2.3	Η τιτλοποίηση απαιτήσεων (Securitization).....	64
5.2.4	Η μη διασφαλισμένη χονδρική χρηματοδότηση (unsecured wholesale funding).	65
5.3	Τραπεζική ρευστότητα και κρατικά χρεόγραφα.	65
	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	67
	Παράρτημα	69
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	71
	A. Ελληνόγλωσση.....	71
	B. Ξενόγλωσση.....	72
	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	76

ΠΙΝΑΚΕΣ - ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ	
Πίνακες - Διαγράμματα	Τίτλοι
Πίνακας 1 (σελ. 13)	Παράγοντες που επηρεάζουν καθημερινά τα χρηματικά αποθέματα των τραπεζών
Πίνακας 2 (σελ. 34)	Τύπος LCR
Πίνακας 3 (σελ.39)	Κατηγορίες υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού
Πίνακας 4 (σελ. 40)	Τύπος του συνόλου των καθαρών ταμειακών εκροών
Πίνακας 5 (σελ. 40)	Εισροές - εκροές και συντελεστής στάθμισης LCR
Πίνακας 6 (σελ. 42)	Συντελεστής ξένου νομίσματος “LCR”
Πίνακας 7 (σελ. 43)	Τύπος NSFR
Πίνακας 8 (σελ. 44)	Κατηγορίες ASF
Πίνακας 9 (σελ. 45)	Κατηγορίες RSF
Πίνακας 10 (σελ. 46)	Κατηγορίες OBS
Πίνακας 11 (σελ. 53)	Αποτελέσματα IIF σε σχέση με τον LCR
Πίνακας 12 (σελ. 54)	Αποτελέσματα IIF σε σχέση με τον NSFR
Διάγραμμα 1 (σελ. 49)	Χρονοδιάγραμμα Εφαρμογής LCR & NSFR
Διάγραμμα 2 (σελ. 57)	Αποτελέσματα BIS σε σχέση με τον LCR
Διάγραμμα 3 (σελ. 58)	Αποτελέσματα BIS σε σχέση με τον NSFR

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, που ξεκίνησε στα μέσα του 2007, έφερε στην επιφάνεια αδυναμίες στην τρέχουσα διαχείριση κινδύνων ρευστότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα. Καθ' όλη τη διάρκεια της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, πολλές τράπεζες κατέβαλαν ιδιαίτερες προσπάθειες για τη διατήρηση επαρκούς ρευστότητας. Δεδομένου ότι πριν από την εκδήλωση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης υπήρχε εν γένει άφθονη ρευστότητα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, η διαχείριση του εν λόγω κινδύνου δεν αποτελέσε προτεραιότητα συγκριτικά με τη διαχείριση άλλων μορφών κινδύνων. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την εκδήλωση της κρίσης στα περισσότερα κράτη, το τραπεζικό σύστημα των οποίων επλήγη από αυτήν, η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών ήταν επαρκής, λόγω κυρίως της ενσωμάτωσης στο εθνικό τους δίκαιο των διατάξεων της Βασιλείας ΙΙ. Αυτό βέβαια αποδείχθηκε ότι δεν ήταν αρκετό για να αποτρέψει ούτε την κρίση ούτε τα προβλήματα, που ανέκυψαν εξαιτίας της. Η χρηματοπιστωτική κρίση κατέδειξε πόσο γρήγορα και με πόσο μεγάλη ένταση είναι δυνατό να προκύψει κίνδυνος ρευστότητας και δυσχέρειες στην εξεύρεση πηγών χρηματοδότησης, δημιουργώντας μείζονος σημασίας ζητήματα σε ό,τι αφορά την αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών.

Οι παράγοντες αυτοί συνέβαλαν στην κατάρρευση διαφόρων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων¹ και υπονόμισαν σημαντικά την ευρωστία πολλών άλλων, απειλώντας την χρηματοπιστωτική σταθερότητα και καθιστώντας αναγκαία την παροχή υποστήριξης ρευστότητας από τον δημόσιο τομέα και τις κεντρικές τράπεζες, που ανήλθε σε άνευ προηγουμένου επίπεδα. Ωστόσο, παρά τη ρευστότητα που παρασχέθηκε, ορισμένες τράπεζες κατέρρευσαν ή αναγκάστηκαν να προβούν σε συγχωνεύσεις ή να τεθούν σε καθεστώς εκκαθάρισης.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΔΝΤ, οι ζημιές που υπέστησαν λόγω της κρίσης οι ευρωπαϊκές τράπεζες μεταξύ του 2007 και του 2010 ανέρχονται σε σχεδόν € 1 τρισεκατομμύριο ή στο 8% του Α.Ε.Π. της Ε.Ε.

Η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζοντας ότι ένα βασικό χαρακτηριστικό της κρίσης ήταν η ανακριβής και αναποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας εξέδωσε καταρχήν το Σεπτέμβριο του 2008 κείμενο αρχών αναφορικά με τη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού πλαισίου διαχείρισης και εποπτείας του κινδύνου ρευστότητας. Με γνώμονα την περαιτέρω ενίσχυση της εποπτείας του κινδύνου ρευστότητας των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών² έναντι συνθηκών περιορισμένης ρευστότητας και την ενίσχυση της εναρμόνισης διεθνώς της εποπτείας του κινδύνου ρευστότητας, η Επιτροπή της Βασιλείας, λαμβάνοντας υπόψη και τις σχετικές συστάσεις του G-20, πρότεινε στη δημοσιευμένη έκθεσή της με τίτλο Basel ΙΙΙ :“International Framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring”:

¹ Bear Sterns, Lehman Brothers, Northern Rock, HBOS, Bradford and Bingley

² Ως διεθνής δραστηριοποιούμενη τράπεζα πρέπει να νοείται κάθε τράπεζα που έχει την καταστατική της έδρα σε ένα κράτος και λειτουργεί σε άλλα κράτη μέσω εμπορικής παρουσίας, δηλαδή μέσω υποκαταστημάτων ή/και θυγατρικών τραπεζικών επιχειρήσεων. Σημειώνεται ότι σε καμία έκθεση της Επιτροπής δεν αναγράφεται σχετικός με τις διεθνείς τράπεζες ορισμός.

- την υιοθέτηση δύο διεθνώς εναρμονισμένων ρυθμιστικών προτύπων με στόχο την καθιέρωση ελάχιστων επιπέδων ρευστότητας των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών, καθώς επίσης και
- την υιοθέτηση μιας σειράς εργαλείων παρακολούθησης, που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη σε διαρκή βάση παρακολούθησης του αναλαμβανόμενου κινδύνου ρευστότητας των διασυννοριακά δραστηριοποιούμενων τραπεζών και την ανταλλαγή των σχετικών πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών της χώρας καταγωγής και των χωρών υποδοχής.

Το νέο κανονιστικό πλαίσιο γνωστό ως «Βασιλεία III»³, πηγή του οποίου αποτελεί και η ανωτέρω έκθεση της Επιτροπής θα εφαρμοστεί σταδιακά μέχρι το 2019, ώστε να αποφευχθούν τυχόν αναταράξεις όχι μόνον στο χρηματοπιστωτικό τομέα αλλά και στην πραγματική οικονομία. Για την εφαρμογή των κανόνων αναφορικά με τη ρευστότητα θα προηγηθεί διάστημα παρακολούθησης, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα τελικά εφαρμοζόμενα σχετικά όρια είναι κατάλληλα για να επιτευχθούν οι στόχοι για τους οποίους οι εν λόγω δείκτες υιοθετήθηκαν.

Ένα νέο εποπτικό πλαίσιο επηρεάζει βεβαίως, τη λειτουργία τραπεζών και τελικά την πραγματική οικονομία. Η κριτική ενάντια σε ένα πιο αυστηρό εποπτικό πλαίσιο συνοψίζεται στην άποψη ότι αν αυξηθούν οι απαιτήσεις θα αυξηθεί το κόστος χρήματος και η χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας από τις τράπεζες θα μειωθεί, με αποτέλεσμα να επιβραδυνθεί η ανάπτυξη και να μειωθεί το προϊόν της οικονομίας. Κατά την αξιολόγηση των συνεπειών του νέου πλαισίου στην πραγματική οικονομία, όμως, θα πρέπει να συνεκτιμάται το όφελος από τη μείωση της πιθανότητας επέλευσης νέας κρίσης στο χρηματοπιστωτικό τομέα, αλλά και της έντασης μιας τέτοιας κρίσης, εφόσον αυτή επέλθει.

Σύντομη περιγραφή περιεχομένων

Η παρούσα μελέτη θα επιχειρήσει να αποτυπώσει τις βασικές πτυχές της εφαρμογής των συντελεστών ρευστότητας και των εργαλείων παρακολούθησης, που ετέθησαν στη «Βασιλεία III», με τις συνακόλουθες συνέπειες για το διεθνές τραπεζικό σύστημα.

Η μελέτη χωρίζεται σε δύο ενότητες. Στο πρώτο κεφάλαιο της ενότητας Α παραθέτονται οι έννοιες της τραπεζικής ρευστότητας, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της και της ρυθμιστικής παρέμβασης. Ακολουθεί αναφορά στους λόγους, που καθιστούν αναγκαία τη ρυθμιστική παρέμβαση στον κίνδυνο ρευστότητας.

Το δεύτερο κεφάλαιο παραθέτει συνοπτικές πληροφορίες σχετικά με την «Επιτροπή της Βασιλείας» την ιστορία της, το έργο της, την εξέλιξη της και τα κύρια χαρακτηριστικά του νέου κανονιστικού πλαισίου, ενώ ενδελεχώς γίνεται αναφορά στους λόγους, που κατέστησαν αναγκαία την καθιέρωση των συντελεστών ρευστότητας.

³ Στις 16 Δεκεμβρίου 2010, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (“Basel Committee on Banking Supervision”), υιοθέτησε και δημοσίευσε δύο σημαντικές εκθέσεις με τίτλο:

- “Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems” και
- “Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring”

Οι εκθέσεις αυτές, αποτελούν τις πηγές της «Βασιλείας III

Στη δεύτερη ενότητα ο αναγνώστης θα συναντήσει τα σχετικά με τους νέους συντελεστές ρευστότητας, που ετέθησαν στην «Βασιλεία ΙΙΙ». Αναλυτικότερα:

Στο τρίτο κεφάλαιο επεξηγείται και αναλύεται ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας και ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης, παραθέτονται τα εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των δύο συντελεστών. Προς πλήρη κατανόηση της λειτουργίας των συντελεστών έχουν παρατεθεί στο παράρτημα και αντίστοιχα παραδείγματα.

Το τέταρτο κεφάλαιο παρέχει μια συνολική θεώρηση των μελετών, που διεξήχθησαν από εγκεκριμένους εμπειρογνώμονες (IMF, IIF, BIS), στο πλαίσιο μέτρησης των αποτελεσμάτων σχετικά με την επίδραση των κανονιστικών αναδιαρθρώσεων σε μεγάλου μεγέθους και πολυσχιδούς δραστηριότητας πιστωτικά ιδρύματα.

Το πέμπτο κεφάλαιο καταγράφει την επίδραση των προτύπων ρευστότητας στο σχεδιασμό της επενδυτικής στρατηγικής των τραπεζών, με κυριότερα θέματα την αύξηση των ρευστών διαθεσίμων και τη ανάγκη μέσης / μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης.

Τέλος, στον επίλογο παραθέτονται καταληκτικές παρατηρήσεις.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ

1. Κίνδυνος ρευστότητας και ρυθμιστική παρέμβαση

1.1 Η έννοια της τραπεζικής ρευστότητας

Ως ρευστότητα ορίζεται ⁴ η ικανότητα χρηματοδότησης της αύξησης των στοιχείων του ενεργητικού και της κάλυψης των υποχρεώσεων κατά το χρόνο λήξης τους, με κόστος σε λογικά επίπεδα. Η ρευστότητα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες, που αφορούν στη λειτουργία του συστήματος των τραπεζών ⁵. Η δυνατότητα μια τράπεζας να ανταποκριθεί ανά πάσα στιγμή στη ζητούμενη ρευστότητα εκ μέρους του κοινού ή των επιχειρήσεων, ουσιαστικά μεταφράζεται σε υψηλά ποσοστά εμπιστοσύνης και φερεγγυότητας για τη συγκεκριμένη τράπεζα. Η ρευστότητα για μια τράπεζα προηγείται πάντοτε των υπολοίπων τραπεζικών δραστηριοτήτων, διότι χωρίς αυτή καμία τράπεζα δεν μπορεί να ανοίξει τις πόρτες της και να απευθυνθεί στους πελάτες της.

1.2 Η έννοια του κινδύνου και ειδικότερα οι τραπεζικοί κίνδυνοι

Ως κίνδυνος ορίζεται η αβεβαιότητα που συνδέεται με κάποιο προσδοκώμενο γεγονός ή αποτέλεσμα. Μια τράπεζα, η οποία λειτουργεί στο πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς, υπάρχει πιθανότητα να υποστεί σημαντικές ζημιές εξαιτίας της πραγμάτωσης ενός μη αναμενόμενου γεγονότος. Η πιθανότητα αυτή στα χρηματοοικονομικά καλείται κίνδυνος. Η σχέση μεταξύ των γεγονότων και της πιθανότητας να προκύψουν, ονομάζεται «κατανομή πιθανοτήτων». Η κατανομή πιθανοτήτων είναι ένα μέγεθος, που υπόκειται σε στατιστική επεξεργασία και προσδιορίζει τον υφιστάμενο κίνδυνο να μη συμβεί ένα προσδοκώμενο γεγονός ⁶.

Οι τράπεζες αποτελούν την πρώτη και σημαντικότερη κατηγορία διαμεσολαβούντων χρηματοπιστωτικών φορέων ⁷.

Στο πλαίσιο της λειτουργίας τους ως διαμεσολαβούντων χρηματοπιστωτικών φορέων, οι τράπεζες προβαίνουν σε μια σειρά μετασχηματισμών, οι οποίοι αφορούν:

- την κατανομή του κινδύνου χρηματοδότησης (“credit risk transformation”), καθώς αναλαμβάνουν τον πιστωτικό κίνδυνο των οικονομικών μονάδων που χρηματοδοτούν, μετακυλώντας τον κίνδυνο της δικής τους φερεγγυότητας στους θετικούς αποταμιευτές,

⁴ BCBS (2008): “Principles for sound liquidity risk management & supervision” παρ. 1

⁵ Κατηγορίες τραπεζών: οι εμπορικές τράπεζες αποτελούν την πιο χαρακτηριστική κατηγορία τραπεζών. Σε διάφορες οικονομίες συναντάμε ειδικές κατηγορίες, όπως οι συνεταιριστικές τράπεζες (στην Ελλάδα αρκετές π.χ. συνεταιριστή τράπεζα Χανίων, Εύβοιας, Δράμας κα.), κτηματικές, αναπτυξιακές και αποταμιευτικές. Οι τράπεζες στο ευρωπαϊκό δίκαιο καλούνται ως «πιστωτικά ιδρύματα» (credit institutions), ενώ στο δίκαιο των Η.Π.Α. καλούνται ως «καταθετικά ιδρύματα» (depository institutions). Στην παρούσα μελέτη θα χρησιμοποιηθεί εναλλακτικά και ο όρος πιστωτικά ιδρύματα.

⁶ Κ. Μελάς «Εισαγωγή στην τραπεζική χρηματοοικονομική διοικητική» (2009) σελ. 73

⁷ Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με τη λειτουργία της τραπεζικής διαμεσολάβησης βλ. Χ.Βλ. Γκόρτσο «Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό» σελ. 19

- το ύψος της αξίας των απαιτήσεων (“size transformation”), καθώς προβαίνουν σε μετατροπή υποχρεώσεων μικρής ονομαστικής αξίας (π.χ., μικροκαταθέσεις ιδιωτών) σε απαιτήσεις μεγάλης αξίας (π.χ., βιομηχανικές χορηγήσεις), και
- τη ληκτότητα των απαιτήσεων (“maturity transformation”), καθώς προβαίνουν σε μετατροπή βραχυχρόνιων υποχρεώσεων (π.χ. καταθέσεις όψεως) σε μακροχρόνιες απαιτήσεις (π.χ. στεγαστικά δάνεια).

Η δυνατότητα των τραπεζών να προβαίνουν στους προαναφερθέντες μετασχηματισμούς αποτελεί, ταυτόχρονα, τη βασική αιτία της (διαρθρωτικής) έκθεσής τους στους χρηματοπιστωτικής φύσεως κινδύνους, που αποτελούν την πρώτη κατηγορία κινδύνων, που εκτίθενται οι τράπεζες και σε αυτούς εντάσσονται ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος εισοδήματος επιτοκίου και ο κίνδυνος ρευστότητας⁸.

1.3 Έννοια του κινδύνου ρευστότητας στα πιστωτικά ιδρύματα

Οι πιστωτικοί οργανισμοί συνήθως μετασχηματίζουν βραχυπρόθεσμα εύκολα ρευστοποιήσιμα στοιχεία παθητικού, σε μακροπρόθεσμα δύσκολα στοιχεία ενεργητικού. Με την διαμεσολαβητική αυτή διαδικασία, τα πιστωτικά ιδρύματα επιτρέπουν στους πελάτες τους να συντονίζουν τις καταναλωτικές και επενδυτικές τους αποφάσεις, διαμορφώνοντας έτσι το επίπεδο του παραγόμενου προϊόντος της οικονομίας. Οι τράπεζες συμμετέχουν στη θεμελίωση αυτής της οικονομικής λειτουργίας, προστατεύουν τους πελάτες τους από προβλήματα ρευστότητας, εκτιθέμενες οι ίδιες όμως, την ίδια στιγμή, σε ανάλογους κινδύνους⁹.

Ο κίνδυνος ρευστότητας αφορά την πιθανότητα να εξαντληθεί η θέση ρευστότητας της τράπεζας μετά από μια απρόβλεπτη αύξηση των αναγκών ρευστότητάς της, λόγω εμφάνισης απρόβλεπτων γεγονότων όπως π.χ. μια απρόβλεπτη χρήση των πιστωτικών ορίων (credit lines) από πελάτες της τράπεζας, μια απρόβλεπτη απόσυρση καταθέσεων, μια απρόβλεπτη αθέτηση πληρωμών σημαντικού ύψους, μια απρόβλεπτη πρόωρη απαίτηση για αποπληρωμή δανειακών υποχρεώσεων κ.α. δηλαδή γεγονότα, που γενικά διαταράσσουν το χρονικό προγραμματισμό του πιστωτικού οργανισμού. Σε ακραίες περιπτώσεις ο κίνδυνος ρευστότητας μπορεί να εμφανιστεί με τη μορφή μαζικής απόσυρσης των καταθέσεων όψεως από τους καταθέτες, γεγονός που δύναται να προκαλέσει σοβαρούς τριγμούς στα θεμέλια ενός πιστωτικού οργανισμού και όχι μόνο. Τέτοιου είδους προβλήματα ρευστότητας μπορούν άμεσα να εξαπλωθούν σε ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα, προκαλώντας ένα πραγματικό τραπεζικό πανικό. Δεδομένου ότι η δυνατότητα άμεσης ρευστότητας των πιστωτικών αξιώσεων είναι ιδιαίτερα περιορισμένη, η θέση ρευστότητας της τράπεζας εξαρτάται κατ’ εξοχήν από την ικανότητά της να δανειστεί πόρους και να αναχρηματοδοτήσει τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της, καθώς επίσης και από το ποσοστό των άμεσων ρευστοποιήσιμων χρεογράφων στο χαρτοφυλάκιο της¹⁰.

Ειδική μορφή με την οποία εκδηλώνεται αυτός ο κίνδυνος είναι ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης (Funding risk), ο οποίος συνίσταται στην πιθανότητα να χάσει μια εμπορική τράπεζα την ικανότητα αποτελεσματικής πρόσβασης στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων είτε για την άντληση βραχυπρόθεσμων δανειακών κεφαλαίων ή για την αναχρηματοδότηση του χρέους της.

⁸ Στη δεύτερη κατηγορία κινδύνων εντάσσεται ο λειτουργικός κίνδυνος, στην έννοια του οποίου περιλαμβάνεται και ο νομικός κίνδυνος.

⁹ Γ. Σαπουντζόγλου Χ. Πεντόνης Τραπεζική Οικονομική Τόμος Β΄ 2009 κεφ. 22

¹⁰ Γ. Σαπουντζόγλου Χ. Πεντόνης Τραπεζική Οικονομική Τόμος Β΄ 2009 “Ο κίνδυνος ρευστότητας”

Υπάρχουν δύο διακριτές, αλλά συσχετιζόμενες διαστάσεις της τραπεζικής ρευστότητας. Η πρώτη συνίσταται στον κίνδυνο μια τράπεζα να μην μπορεί να ανταποκριθεί στις τρέχουσες υποχρεώσεις της έναντι των καταθετών, που προβαίνουν σε ανάληψη των καταθέσεων τους λόγω ανεπαρκούς ρευστότητας. Η δεύτερη αφορά στον κίνδυνο, υπό τις προηγούμενες συνθήκες, να αναγκαστεί μια τράπεζα να προβεί σε ρευστοποίηση στοιχείων του ενεργητικού της σε μη συμφέρουσες τιμές¹¹.

1.3.1 Η Ταυτοποίηση του Κινδύνου Ρευστότητας στο Ενεργητικό¹²

Ένας πιστωτικός οργανισμός δύναται να αντλήσει ρευστότητα τόσο από τη διαχείριση του ενεργητικού, αλλά και από την κατάλληλη διαχείριση του παθητικού και των εξωισολογιστικών συναλλαγών.

Η προσπάθεια ελέγχου της ρευστότητας μόνο από την πλευρά του ενεργητικού ίσως αγνοεί τη ρευστότητα από την πλευρά του παθητικού, που ενδεχομένως συνεπάγεται και χαμηλότερο λειτουργικό κόστος. Αντίστοιχα, η διαχείριση της ρευστότητας μόνο από την πλευρά του παθητικού ή η εξάρτηση από μεγάλες πηγές κεφαλαίων (δάνεια), διατραπεζικό δανεισμό, ή μεγάλης κλίμακας ευμετάβλητες καταθέσεις ενδέχεται να εκθέσει τον πιστωτικό οργανισμό σε παράγοντες της αγοράς, των οποίων η επίδραση δύσκολα μπορεί να εκτιμηθεί από τον ίδιο.

Οι πιστωτικοί οργανισμοί μπορούν να εξασφαλίσουν ρευστότητα μέσω της διαχείρισης του ενεργητικού τους. Για παράδειγμα, δύνανται να εκποιήσουν στοιχεία του ενεργητικού τους, που παρουσιάζουν υψηλή ζήτηση στην αγορά, προκειμένου να αντλήσουν κεφάλαια για τη χρηματοδότηση και επέκταση των χορηγητικών και επενδυτικών τους δραστηριοτήτων. Ρευστοποιήσιμα στοιχεία θεωρούνται αυτά που μπορούν γρήγορα και εύκολα να μετατραπούν σε μετρητά με ένα λογικό κόστος, οποτεδήποτε ο πιστωτικός οργανισμός χρειάζεται πρόσθετη ρευστότητα. Ρευστοποιήσιμα στοιχεία θεωρούνται επίσης αξιόγραφα, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εξασφαλίσεις, για την άντληση κεφαλαίων με διάφορα πιστωτικά μέσα ή ως το υποκείμενο στοιχείο εκτέλεσης στις συμφωνίες επαναγοράς (repos). Αν και ο πιστωτικός οργανισμός αναμένει κάποια απόδοση από τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία, ο κύριος λόγος διακράτησής τους σχετίζεται με την άμεση πρόσβαση που παρέχουν σε πηγές ρευστότητας. Για τη διατήρηση άμεσα ρευστοποιήσιμων στοιχείων, οι πιστωτικοί οργανισμοί θυσιάζουν πολλές φορές υψηλότερες αποδόσεις, που θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν επενδύοντας σε στοιχεία χαμηλού βαθμού ρευστότητας.

Η έκταση στην οποία ένας πιστωτικός οργανισμός θα πρέπει να διατηρεί ρευστοποιήσιμα στοιχεία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη σταθερότητα των πηγών άντλησης κεφαλαίων και τη δυνατότητά του για ταχεία πιστωτική επέκταση. Ουσιαστικά, αν ένας πιστωτικός οργανισμός έχει πρόσβαση σε σταθερές πηγές κεφαλαίων και δύναται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο να εκτιμήσει τη μελλοντική ζήτηση για πιστώσεις, δηλαδή το ρυθμό με τον οποίο θα αυξάνονται οι χρήσεις κεφαλαίων (εργασίες ενεργητικού), δεν είναι αναγκαίο να διατηρεί υψηλά επίπεδα ρευστότητας. Η ικανότητα ενός πιστωτικού οργανισμού να επιτυγχάνει χρονικό και ποσοτικό προγραμματισμό των πηγών και χρήσεων κεφαλαίου αποτελεί εγγύηση για τη διατήρηση του επιθυμητού επιπέδου ρευστότητας.

Εν κατακλείδι, ο κίνδυνος ρευστότητας ενεργητικού (“asset/market liquidity”) ορίζεται ως ο κίνδυνος επέλευσης ζημιών από την έλλειψη ικανότητας ρευστοποίησης

¹¹ Χ.Βλ. Γκόρτσος “Οι δικαιολογητικές βάσεις της ρυθμιστικής παρέμβασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και μέσα υλοποίησής τους” ενότητα δεύτερη σελ. 64 - επόμ.

¹² Anthony Saunders – Maria Millon Cornett “Financial institutions management” σελ. 469 – επόμ.

στοιχείων του ενεργητικού σε τιμές, που δεν αποκλίνουν υπερβολικά από την αξία τους, ώστε να καλυφθούν οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις.

1.3.2 Η Ταυτοποίηση του Κινδύνου Ρευστότητας στο Παθητικό¹³

Είναι σύνηθες, μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα να αντλούν ρευστότητα από τη χρηματαγορά. Μεγάλοι τραπεζικοί οργανισμοί βρίσκουν με σχετικά μεγάλη ευκολία τα κατάλληλα μέσα άντλησης κεφαλαίων, προκειμένου να ανταποκριθούν σε απροσδόκητες ανάγκες ή σε ενδεχόμενη μαζική απόσυρση καταθέσεων, με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. Αντίθετα, μικρά πιστωτικά ιδρύματα, που συνήθως δεν έχουν πρόσβαση στην χρηματαγορά, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από καταθέσεις μικρής κλίμακας. Συνεπώς, η ικανότητα διαχείρισης των πηγών χρηματοδότησης, του υποκειμένου κόστους και των ταμειακών ροών ποικίλλει ανάλογα με τον τύπο του πιστωτικού οργανισμού.

Μια σημαντική διαφορά στη διαχείριση ρευστότητας μεταξύ μικρών και μεγάλων πιστωτικών οργανισμών είναι ότι οι μεγάλοι τραπεζικοί οργανισμοί είναι σε θέση να απευθύνονται άμεσα σε πολλές εναλλακτικές πηγές άντλησης κεφαλαίων και χαμηλότερο κόστος. Η άμεση πρόσβαση σε πολλές εναλλακτικές πηγές κεφαλαίων δίνει την ευχέρεια σε μεγάλους τραπεζικούς οργανισμούς να διατηρούν χαμηλό επίπεδο ρευστότητας για λόγους ασφαλείας και συνεπώς να διαχειρίζονται με μεγαλύτερη ευελιξία τα διαθέσιμα κεφάλαια, επιτυγχάνοντας υψηλότερες αποδόσεις.

Για τη διαχείριση ρευστότητας από πλευράς παθητικού, ένας πιστωτικός οργανισμός θα πρέπει να αναζητά υποχρεώσεις των οποίων οι ταμειακές εισροές ταιριάζουν χρονικά και ποσοτικά με τις ταμιακές του ανάγκες. Παράλληλα με τον προσεκτικό προσδιορισμό της ληκτότητας των υποχρεώσεων του ένας πιστωτικός οργανισμός μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στη μείωση της έκθεσής του στον κίνδυνο ρευστότητας, ειδικότερα όταν μπορεί να μεταθέσει το χρόνο, που οι υποχρεώσεις του καθίστανται απαιτητές. Επιπλέον, έχοντας πρόσβαση σε μεγάλους επενδυτές ένας πιστωτικός οργανισμός καθίσταται ικανός να αντλήσει κεφάλαια πολύ πιο γρήγορα και σε μεγαλύτερη κλίμακα από αυτή που θα του εξασφάλιζαν τοποθετήσεις μικροκαταθετών.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διαχείριση ρευστότητας από την πλευρά του παθητικού δε στερείται κινδύνων, καθώς μεταβολές στις συνθήκες της αγοράς δύνανται να επηρεάσουν την ποσότητα και το κόστος των αντληθέντων κεφαλαίων. Για παράδειγμα, ένας πιστωτικός οργανισμός που αντλεί βραχυπρόθεσμα κεφάλαια για τη χρηματοδότηση μακροπρόθεσμων επενδύσεων είναι προφανές ότι εκτίθεται σε σοβαρούς κινδύνους, αφού σε περίπτωση απρόοπτης αύξησης των επιτοκίων θα δει το κόστος κεφαλαίου του να αυξάνεται σημαντικά και τα καθαρά του έσοδα ενδεχομένως να περιορίζονται. Αντίθετα, ένα πιστωτικός οργανισμός, που χρηματοδοτεί βραχυπρόθεσμα στοιχεία ενεργητικού με μακροπρόθεσμα κεφάλαια εκτίθεται στο ενδεχόμενο πτώσης των επιτοκίων. Συνεπώς, για τη διαχείριση ρευστότητας από την πλευρά του παθητικού ένας πιστωτικός οργανισμός θα πρέπει να συγκροτεί ανά τακτά διαστήματα ένα στρατηγικό σχέδιο ρευστότητας, το οποίο θα πρέπει να υλοποιεί απαρέγκλιτα.

Για την αξιολόγηση της ικανότητας ενός πιστωτικού οργανισμού να διαχειρίζεται τη ρευστότητα από την πλευρά του παθητικού θα πρέπει να συνυπολογίσουμε την ικανότητά του να εξασφαλίζει κεφάλαια με λογικό κόστος και παράλληλα την

¹³ Anthony Saunders – Maria Millon Cornett “Financial institutions management” σελ. 469 – επόμ.

ικανότητά του να επιτυγχάνει αποτελεσματικό χρονικό επιμερισμό των υποχρεώσεών του και έγκαιρη αναχρηματοδότηση των δραστηριοτήτων του.

Η δυσκολία αξιολόγησης έγκειται στο αν ο πιστωτικός οργανισμός κατορθώνει να διαχειριστεί τα αντληθέντα κεφάλαια κατά τρόπο που οι αποδόσεις τους υπερκαλύπτουν το κόστος άντλησης και αυτό γιατί, καθώς οι συνθήκες της αγοράς μεταβάλλονται η ικανότητα του τραπεζικού οργανισμού να εξασφαλίζει κεφάλαια με λογικό κόστος ενδεχομένως περιορίζεται. Κατά συνέπεια, η ρευστότητα αποτελεί ένδειξη της ικανότητας ενός πιστωτικού οργανισμού να αντλεί κεφάλαια όποτε παρίσταται ανάγκη αλλά και με λογικό κόστος.

Αν και η προσέλκυση κεφαλαίων καθιστά πολλά πιστωτικά ιδρύματα ικανά να ανταποκριθούν στην αυξημένη ζήτηση κεφαλαίων, παράγοντες όπως η μεταβλητότητα των επιτοκίων, η αναποτελεσματική διαχείριση των κεφαλαίων και κατά συνέπεια της ρευστότητας, μπορούν να επιδεινώσουν την ικανότητα του πιστωτικού οργανισμού να ανταποκρίνεται με συνέπεια στις υποχρεώσεις του και να επιτυγχάνει λειτουργική και οικονομική αποτελεσματικότητα.

Συνοψίζοντας ο κίνδυνος ρευστότητας παθητικού (“funding/liability liquidity risk”) συνιστάται στο ενδεχόμενο επέλευσης ζημιών λόγω της αδυναμίας μιας τράπεζας εξεύρεσης δανειακών κεφαλαίων, χωρίς εξασφαλίσεις και σε αποδεκτό κόστος για την αναχρηματοδότησή της.

1.4 Διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας στα πιστωτικά ιδρύματα

Αρκετοί παράγοντες μεταβάλλουν την κατάσταση ρευστότητας μιας τράπεζας και απαιτούν μεταβολή των αποθεμάτων της. Οι παράγοντες κατατάσσονται στους μη ελεγχόμενους και στους μερικώς ελεγχόμενους από τις διοικήσεις των τραπεζών. Από τους μη ελεγχόμενους παράγοντες ο πλέον σημαντικός είναι αυτός, που αφορά στην πληρωμή των επιταγών και συναφών αξιόγραφων. Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με αρκετούς από τους παράγοντες, που επηρεάζουν καθημερινά τα χρηματικά αποθέματα των τραπεζών.

Πίνακας 1

Παράγοντες που επηρεάζουν καθημερινά τα χρηματικά αποθέματα των τραπεζών	
Παράγοντες που αυξάνουν τα ρευστά αποθέματα	Παράγοντες που μειώνουν τα ρευστά αποθέματα
Μη ελεγχόμενοι	Μη ελεγχόμενοι
-καταθέσεις εμβασμάτων	-αναλήψεις εμβασμάτων
-καταθέσεις ληξιπρόθεσμων συναλλαγματικών	-χρεωστικά υπόλοιπα από το συμψηφισμό
-υπερβάσεις λογαριασμών εκκαθάρισης	-φόροι
-καταθέσεις από την κεντρική τράπεζα	-ωρίμανση CD
Ελεγχόμενοι (μερικώς)	Ελεγχόμενοι (μερικώς)
-πωλήσεις χρεογράφων	-χαρτονομίσματα & κέρματα στην κεντρική τράπεζα
-δανεισμός από την κεντρική τράπεζα	-αγορά χρεογράφων

-πώληση repos	-πληρωμές δανείων στην κεντρική τράπεζα
-εισπράξεις τοκομεριδίων από χρεόγραφα	-πώληση πόρων
-έκδοση CD	-συμφωνίες επαναγοράς

Η εκκαθάριση (πληρωμή) των επιταγών είναι μια διαδικασία μη ελεγχόμενη, δεδομένου ότι είναι οι πελάτες των τραπεζών που καθορίζουν το χρόνο που θα προσκομίσουν τις επιταγές αλλά και το ποσοτικό μέγεθός τους, χωρίς προηγουμένως να ειδοποιήσουν την τράπεζα. Αυτές οι διαδικασίες δημιουργούν προβλήματα ρευστότητας (έλλειμμα ή πλεόνασμα) στις τράπεζες. Είναι, λοιπόν, σημαντικό οι τράπεζες να διαθέτουν συστήματα ώστε να παρακολουθούν και να ελέγχουν τις ροές των διαφόρων μορφών χρήματος. Παράλληλα οι διοικήσεις πρέπει να ενημερώνονται για το πότε ωριμάζουν χρεόγραφα μεγάλης αξίας, πότε μεταφέρονται καταθέσεις στην κεντρική τράπεζα, πότε οι δανειζόμενοι πραγματοποιούν τακτές αποπληρωμές δανείων. Στις περιπτώσεις, που απαιτείται η προσαρμογή των ρευστών αποθεμάτων, οι διοικήσεις των τραπεζών χρησιμοποιούν όσους παράγοντες ελέγχουν μερικώς, ώστε να ισοσκελίσουν τις μη ελεγχόμενες ροές ρευστών. Το βασικό κριτήριο που οδηγεί τις διοικήσεις στις επιλογές τους εξαρτάται από το κόστος και την απόδοση. Με τον όρο διαχείριση της τραπεζικής ρευστότητας νοείται εκείνη η διαδικασία παραγωγής κεφαλαίων για την ικανοποίηση συμβατικών υποχρεώσεων ή συγκυριακών σε κάθε χρονική στιγμή και σε λογικές τιμές¹⁴.

Η Επιτροπή της Βασιλείας το Σεπτέμβριο του 2008 δημοσίευσε τις βασικές αρχές για την ορθή διαχείριση και εποπτεία του κινδύνου ρευστότητας¹⁵.

Στην Ελλάδα σε ότι αφορά ειδικά τις αρχές διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας η Π.Δ/Τ.Ε. 2614/07-04-2009 (η οποία ισχύει, όπως τροποποιήθηκε με την Π.Δ/Τ.Ε. 2626/27-09-2010) προβλέπει τα ακόλουθα:

α) Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν συστήματα διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας, τα οποία διέπονται από τις διατάξεις της ΠΔΤΕ 2577/9.3.2006, όπως ισχύει, καθώς και τις οδηγίες της υπ' αριθ. 18/26.8.2008 Εγκυκλίου Διοίκησης Τ.Ε (Πυλώνας 2) και να διαθέτουν και να εφαρμόζουν καταγεγραμμένες, τεκμηριωμένες και εγκεκριμένες από το Δ.Σ. πολιτικές διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας, οι οποίες κατ' ελάχιστον περιλαμβάνουν τα κάτωθι:

- Ορισμούς του κινδύνου ρευστότητας, πηγές του και επιπτώσεις με διάκριση σε δομικό ή μακροπρόθεσμο (structural-long term) και τακτικό ή λειτουργικό (tactical or operational) καθώς και αλληλοσύνδεσής του με άλλους κινδύνους (πιστωτικό, αγοράς, λειτουργικό κ.α.).
- Πολιτική διαχείρισης σε ατομικό επίπεδο και σε επίπεδο ομίλου (κεντροποιημένη ή αποκεντρωμένη διαχείριση).
- Πολιτική διαχείρισης υπό κανονικές και μη συνθήκες.
- Περιγραφή της οργανωτικής δομής διαχείρισης του κινδύνου. Όργανα και αρμοδιότητές τους, ρόλοι και υπευθυνότητες.

¹⁴ Κ. Μελάς «Εισαγωγή στην τραπεζική χρηματοοικονομική διοικητική» (2009) σελ. 301 – επομ.

¹⁵ BCBS (2008): “Principles for sound liquidity risk management & supervision” διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bis.org/publ/bcbs144.htm

- Περιγραφή συστημάτων και μεθόδων μέτρησης του κινδύνου ρευστότητας.
- Περιγραφή μεθόδων καθορισμού του επιπέδου ανοχής στον κίνδυνο ρευστότητας.
- Περιγραφή των μεθόδων καθορισμού αποθέματος ρευστότητας για την αντιμετώπιση προβλημάτων ή κρίσεων ρευστότητας, περιλαμβάνοντας και τυχόν εκπτώσεων (haircuts) επί της αξίας των αποθηκευμένων περιουσιακών στοιχείων υπό κανονικές ή μη συνθήκες. Επιπλέον, περιγραφή της διαχείρισης και εκτίμησης των διαθέσιμων υψηλής ποιότητας τίτλων εξασφάλισης για άντληση ρευστότητας (collateral).
- Περιγραφή των υποθέσεων για τη συμπεριφορά πελατών λιανικής και χονδρικής χρηματοδότησης.
- Περιγραφή των μεθόδων αποτίμησης και εκτίμησης των ταμιακών ροών, καθώς και του κινδύνου ρευστότητας των δομημένων ή με πολύπλοκα χαρακτηριστικά προϊόντων υπό κανονικές ή μη συνθήκες.
- Περιγραφή και εκτίμηση του κινδύνου ρευστότητας που απορρέει από στοιχεία εκτός ισολογισμού και άλλες ενδεχόμενες υποχρεώσεις (contingent liabilities) (βλ. ανάλυση στο τέλος του παρόντος Παραρτήματος).
- Περιγραφή του πλαισίου ορίων.
- Περιγραφή του πλαισίου αναφορών.
- Περιγραφή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
- Περιγραφή του Σχεδίου Αντιμετώπισης Καταστάσεων Κρίσης Ρευστότητας (Contingency Funding Plan).
- Περιγραφή του Προγράμματος Προσομοίωσης Καταστάσεων Κρίσης Ρευστότητας (stress testing).

β) Για την αποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας το Δ.Σ. κάθε πιστωτικού ιδρύματος πρέπει να μεριμνά για τη διαμόρφωση της στρατηγικής και των πολιτικών ρευστότητας, καθώς και για τον καθορισμό του επιπέδου ανοχής στο κίνδυνο ρευστότητας.

Το Δ.Σ. επιλέγει τα πρόσωπα και τα όργανα, που έχουν την εξουσία και τις αρμοδιότητες για τη διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας. Παρακολουθεί το συνολικό προφίλ του κινδύνου ρευστότητας. Διασφαλίζει ότι ο κίνδυνος ρευστότητας αναγνωρίζεται, μετράται, παρακολουθείται και ελέγχεται. Επιπλέον, το Δ.Σ. αναθέτει σε επιτροπή (Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων ή άλλη Επιτροπή σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της ΠΔΤΕ 2577/9.3.2006) ευθύνες για τον καθορισμό συγκεκριμένων πολιτικών και πρακτικών διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας. Η Επιτροπή είναι υπεύθυνη να διασφαλίζει ότι τα συστήματα μέτρησης επαρκώς αναγνωρίζουν και μετρούν την έκθεση του πιστωτικού ιδρύματος σε κίνδυνο ρευστότητας και ότι τα συστήματα αναφορών παρέχουν πλήρη και ακριβή εικόνα για το επίπεδο και τις πηγές του κινδύνου.

γ) Η Διοίκηση επιβλέπει την καθημερινή και την μακροχρόνια διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας και διασφαλίζει ότι οι στόχοι, οι σκοποί και το επίπεδο ανοχής στον κίνδυνο ρευστότητας, όπως έχουν τεθεί από το Δ.Σ., εξυπηρετούνται από κατάλληλες διαδικασίες και πρακτικές που είναι ευκόλως κατανοητές από το προσωπικό. Επίσης επιβλέπει την εφαρμογή των συστημάτων διοικητικής πληροφόρησης και άλλων συστημάτων που αναγνωρίζουν, μετρούν, παρακολουθούν και ελέγχουν τον κίνδυνο ρευστότητας καθώς και την εφαρμογή αποτελεσματικών

συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των διαδικασιών διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας.

δ) Για τη διασφάλιση αποτελεσματικής οργανωτικής δομής και επάρκειας του συστήματος διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας, απαιτείται η στρατηγική του πιστωτικού ιδρύματος να περιγράφεται αναλυτικά με σαφή καθορισμό των αρμοδιοτήτων και ορίων ευθύνης κάθε εμπλεκόμενης υπηρεσιακής μονάδας και επιτροπής, καθώς και των αντίστοιχων διαδικασιών εξουσιοδότησης.

ε) Επίσης:

i. Καθορίζονται οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν τα προαναφερθέντα συστήματα,

ii. καθορίζονται η πληροφόρηση και οι αναφορές που πρέπει να λαμβάνει η διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος για το επίπεδο και την εξέλιξη της ρευστότητας σε τακτική βάση,

iii. καθορίζονται οι δείκτες, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ποσοτικοποίηση της ρευστότητας,

iv. καθιερώνεται η υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να διαθέτουν «Σχέδιο αντιμετώπισης καταστάσεων κρίσης ρευστότητας» (“Contingency Funding Plan”) και καθορίζονται τα βασικά στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει το εν λόγω σχέδιο και

v. ορίζεται ότι τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να εφαρμόζουν σενάρια προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης (“stress testing”) και να αξιολογούν την επίπτωσή τους επί της ρευστότητάς τους, καθώς και επί των υποχρεωτικών δεικτών, ώστε να είναι σε θέση να διαχειρίζονται τον κίνδυνο ρευστότητας ακόμα και σε μη κανονικές συνθήκες.

1.4.1 Συστήματα, διαδικασίες και μέθοδοι διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας¹⁶.

Για τη διασφάλιση αποτελεσματικής οργανωτικής δομής και επάρκειας του συστήματος διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας απαιτείται, όπως η στρατηγική του πιστωτικού ιδρύματος περιγράφεται αναλυτικά με σαφή καθορισμό των αρμοδιοτήτων και ορίων ευθύνης κάθε εμπλεκόμενης υπηρεσιακής μονάδας και Επιτροπής, καθώς και των αντίστοιχων διαδικασιών εξουσιοδότησης.

Τα συστήματα διαχείρισης του κινδύνου πρέπει να περιλαμβάνουν συστήματα και διαδικασίες αναγνώρισης, μέτρησης, παρακολούθησης και ελέγχου του κινδύνου ρευστότητας.

Τα συστήματα μέτρησης του κινδύνου ρευστότητας πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συλλαμβάνουν τις βασικές πηγές προέλευσης του κινδύνου ρευστότητας αλλά και την πολυπλοκότητα και αλληλοσύνδεσή του με άλλους κινδύνους.

Η αποτίμηση της αξίας και η αξιολόγηση και εκτίμηση της ρευστότητας των στοιχείων ενεργητικού (χρεόγραφα), υπό κανονικές και μη συνθήκες, πρέπει να βασίζεται στη δυνατότητα και αξία ρευστοποίησής τους και όχι στην εποπτική ταξινόμηση (χαρτοφυλάκιο συναλλαγών / εκτός χαρτοφυλακίου συναλλαγών) ή στη λογιστική μεταχείριση (χαρτοφυλάκιο συναλλαγών / διαθέσιμο προς πώληση / διακρατούμενο στη λήξη). Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στα νομικά και

¹⁶ ΠΔ.ΤΕ 2614/7-4-2009 Παράρτημα ΙΙ σελ. 27-28.

λειτουργικά χαρακτηριστικά των συμφωνιών συμψηφισμού που σχετίζονται με τα συστήματα πληρωμών και διακανονισμού.

Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν και εφαρμόζουν κατάλληλες και επαρκείς μεθόδους για την αναγνώριση και εκτίμηση των κινδύνων ρευστότητας που απορρέουν από εκτός ισολογισμού στοιχεία και άλλες ενδεχόμενες υποχρεώσεις, όπως:

-από τιτλοποιημένες απαιτήσεις

-αχρησιμοποίητα υπόλοιπα ορίων πιστωτικών διευκολύνσεων δοθέντων σε δανειακούς πελάτες, εταιρείες ειδικού σκοπού που μετέχουν σε προγράμματα τιτλοποίησης απαιτήσεων (SPV's), ή σε προγράμματα «asset backed commercial paper» (Conduits) λαμβάνοντας υπόψη και τον κίνδυνο φήμης που ενέχεται σ' αυτού του είδους τις συναλλαγές.

Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διαχειρίζονται τις ανάγκες τους σε ρευστότητα σε ξένα νομίσματα, διατηρώντας μία κατάλληλη ισορροπία μεταξύ χρηματοδότησης σε τοπικό νόμισμα και σε ξένα νομίσματα.

Για την διαχείριση της ρευστότητας υπό κανονικές και μη συνθήκες απαιτείται συστηματική παρακολούθηση και διαχείριση των αναγκών και της διαθεσιμότητας μη δεσμευμένων τίτλων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εξασφάλιση για την άντληση ρευστότητας (collateral).

Για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης ρευστότητας με στόχο την επιβίωση τους, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, χωρίς μεταβολή του επιχειρηματικού τους σχεδίου, τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να καθορίζουν συγκεκριμένο επίπεδο αποθέματος ρευστότητας υπό τη μορφή μη δεσμευμένων (unencumbered) άμεσα ρευστοποιήσιμων στοιχείων (liquidity buffer) που μπορούν να πωληθούν ή να χρησιμοποιηθούν σε πράξεις repos, λαμβάνοντας υπόψη την αξία ρευστοποίησής τους υπό συνθήκες κρίσης.

Πιστωτικά ιδρύματα που σε μεγάλο βαθμό βασίζονται σε χρηματοδότηση χονδρικής, πρέπει να διαθέτουν εξελιγμένα συστήματα μέτρησης. Τα συστήματα μέτρησης πρέπει να προσαρμόζονται ανάλογα με τις μεταβολές στα προϊόντα και στους κινδύνους.

Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να αναπτύσσουν και εφαρμόζουν δείκτες (early warning indicators) οι οποίοι χρησιμεύουν στον εντοπισμό προβλημάτων ρευστότητας, στην αύξηση του κινδύνου ρευστότητας ή στην αύξηση των χρηματοδοτικών αναγκών.

Βασικά στοιχεία ενός αποτελεσματικού συστήματος διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας αποτελούν τα συστήματα πληροφόρησης της Διοίκησης, τα όρια, οι εσωτερικοί έλεγχοι, οι διοικητικές αναφορές, το σχέδιο αντιμετώπισης κρίσης, τα προγράμματα stress testing και οι εκτιμήσεις μελλοντικών εισροών-εκροών.

1.4.2 Κανόνες για τον έλεγχο της επάρκειας ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων

Με την Π.Δ/Τ.Ε. 2614/07-04-2009¹⁷ (η οποία ισχύει όπως τροποποιήθηκε με την Π.Δ/Τ.Ε. 2626/27-09-2010) καθιερώθηκε ειδικό πλαίσιο ελέγχου από την Τράπεζα της Ελλάδας της επάρκειας ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα καθορίστηκαν :

¹⁷ Στην εν λόγω πράξη ελήφθησαν υπόψη οι κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (προγενέστερα Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας), καθώς επί αυτής της θεματικής δεν υπάρχει (ακόμα) οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου.

i. Υποχρεωτικοί δείκτες ρευστότητας με τη μορφή ελάχιστων ορίων, ως εξής:

α) Δείκτης Ρευστών Διαθεσίμων: ορίζεται το πηλίκο του κλάσματος στο οποίο ως αριθμητής λαμβάνεται το σωρευτικό υπόλοιπο των «ρευστών διαθεσίμων» της χρονικής ζώνης άμεσης λήξης μέχρι και 30 ημέρες, όπως προσδιορίζονται στο Παράρτημα Ι, Τμήμα Β της Πράξης και ως παρονομαστής οι «βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις» (δανειακά κεφάλαια) όπως προσδιορίζονται στο προαναφερθέν Παράρτημα Ι. Το ελάχιστο όριο του δείκτη ορίζεται σε: 20%.

β) Δείκτης Ασυμφωνίας Ληκτότητας Απαιτήσεων-Υποχρεώσεων: ορίζεται το πηλίκο του κλάσματος στο οποίο ως αριθμητής λαμβάνεται το σωρευτικό υπόλοιπο της διαφοράς των απαιτήσεων και των υποχρεώσεων της χρονικής ζώνης άμεσης λήξης μέχρι και 30 ημέρες, όπως προσδιορίζονται στο Παράρτημα Ι, Τμήμα Β της Πράξης και ως παρονομαστής οι «βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις» όπως προσδιορίζονται στο προαναφερθέν Παράρτημα Ι. Το ελάχιστο όριο του δείκτη (με την επισήμανση του αρνητικού πρόσημου) ορίζεται σε: -20%.

ii. Τα στοιχεία που πρέπει να υποβάλλουν τα πιστωτικά ιδρύματα στην Τράπεζα της Ελλάδας, τα οποία περιλαμβάνουν, πίνακες ρευστότητας, το ετήσιο σχέδιο χρηματοδότησης σε επίπεδο ομίλου, τη καταγεγραμμένη πολιτική ρευστότητας, το σχέδιο αντιμετώπισης καταστάσεων κρίσης ρευστότητας σε επίπεδο ομίλου και τα αποτελέσματα της άσκησης προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης σε επίπεδο ομίλου.

iii. Τα ελάχιστα όρια απαιτήσεων και υποχρεώσεων, που θα πρέπει να τηρούν τα πιστωτικά ιδρύματα διαρκώς σε ατομική και ενοποιημένη βάση.

iv. Τις βασικές αρχές διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας.

v. Τις υποχρεώσεις των υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε άλλες χώρες.

1.5 Η έννοια της ρυθμιστικής παρέμβασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα

Η νεοκλασική θεωρία ορίζει τη «δέουσα συμπεριφορά» του καπιταλιστή και του καταναλωτή (με βάση τις «συναρτήσεις μεγιστοποίησης» του οφέλους και του κέρδους και τις συναρτήσεις προσφοράς και ζήτησης στο επίπεδο της συνολικής οικονομίας) και στη συνέχεια «παριστάνει και ερμηνεύει τη δέουσα συμπεριφορά ως την πραγματική συμπεριφορά». Η οικονομία καθοδηγείται από την αρχή της αριστοποίησης, που υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι γενικά προσπαθούν να επιλέξουν ό,τι είναι άριστο γι' αυτούς και της ισορροπίας, που υποστηρίζει ότι οι τιμές θα προσαρμόζονται μέχρις ότου προσφορά και ζήτηση εξισωθούν¹⁸. Επομένως, προσφορά και ζήτηση προσδιορίζουν τις δίκαιες τιμές.

Σύμφωνα, λοιπόν, με την ανωτέρω θεωρία, η ρυθμιστική παρέμβαση είναι αναγκαία όταν αποσκοπεί στην εξάλειψη αστοχιών της αγοράς ("market failures"). Οι βασικές εστίες αστοχίας της αγοράς, που συναντώνται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι η συνδρομή συνθηκών πληροφοριακής ασυμμετρίας μεταξύ προμηθευτών αγαθών και υπηρεσιών και των καταναλωτών, καθώς και η συνδρομή συνθηκών για την επέλευση αρνητικών εξωτερικοτήτων ("negative externalities"). Αντίθετα, το χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν αποτελεί φυσικό μονοπώλιο.

Ως ρυθμιστική παρέμβαση νοείται η υιοθέτηση νομοθετικών, διοικητικών ή κανονιστικών διατάξεων μέσω των οποίων επιβάλλεται σε φορείς παροχής

¹⁸ Varian, H. R., Μικροοικονομική, Μια σύγχρονη προσέγγιση, Κριτική, Αθήνα 1992, σ. 37.

χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών¹⁹ και αγορές, συγκεκριμένη συμπεριφορά ή συγκεκριμένη απαγόρευση για την ικανοποίηση ενός συγκεκριμένου αιτήματος. Προϊόν της ρυθμιστικής παρέμβασης είναι οι κανόνες (του διοικητικού δικαίου) που συνθέτουν το ρυθμιστικό (ή κανονιστικό) πλαίσιο (regulations, regulatory framework).

Παραδοσιακά, το χρηματοπιστωτικό σύστημα ανήκει στους τομείς της οικονομίας που υπόκεινται, σε όλα σχεδόν τα κράτη ανά την υφήλιο, σε σημαντικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις²⁰.

Στην πλειοψηφία των οικονομικά ανεπτυγμένων κρατών η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος συνοδεύτηκε από έντονη ρυθμιστική παρέμβαση, η οποία ως δικαιολογητική βάση έχει την ικανοποίηση συγκεκριμένων αιτημάτων. Κυρίαρχο αίτημα για το σύνολο της αγοράς και των επιχειρήσεων αποτελεί η διασφάλιση του ελεύθερου ανταγωνισμού, ενώ η πρώτη και κυρίαρχη δικαιολογητική βάση είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, όπου στο πλαίσιο του συγκεκριμένου αιτήματος αναπτύσσεται και είναι στενά πάντως συνυφασμένο, το αίτημα της διασφάλισης της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος από το ενδεχόμενο της επέλευσης αλυσιδωτών πτωχεύσεων τραπεζών²¹.

1.5.1 Το αίτημα για διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και τα μέσα υλοποίησής του

Η ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των τραπεζών έχει ως κύριο σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητάς του. Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εμπιστοσύνη του κοινού. Η λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων, που προβλέπει τη διακράτηση μέρους μόνο των καταθέσεων και τη διάθεση του υπολοίπου σε τοκοφόρες τοποθετήσεις, επηρεάζει τα περιθώρια κέρδους των τραπεζών, την ίδια στιγμή όμως εκθέτει τα πιστωτικά ιδρύματα σε κίνδυνο απώλειας της εμπιστοσύνης του κοινού, που δύναται να προκαλέσει μαζική απόσυρση καταθέσεων (τραπεζικό πανικό) και συνακόλουθα κατάρρευση τραπεζών και του τραπεζικού συστήματος εν συνόλω²².

Ο κίνδυνος αυτός εντείνεται επιπλέον από την αναντιστοιχία του βαθμού ρευστότητας, που χαρακτηρίζει τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού. Όπως γνωρίζουμε τα στοιχεία ενεργητικού παρουσιάζουν σημαντικά χαμηλότερο βαθμό ρευστότητας σε σχέση με τα στοιχεία του παθητικού, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει την ικανότητα ενός πιστωτικού ιδρύματος για έγκαιρη ικανοποίηση των υποχρεώσεών του. Η εξάντληση της καθαρής θέσης μιας τράπεζας και η περιέλευσή της σε αφερεγγυότητα δεν έχει μόνον αρνητικές συνέπειες για τους καταθέτες και τις υπόλοιπες κατηγορίες πιστωτών της τράπεζας αλλά ανάλογα με το εύρος της

¹⁹ Οι τράπεζες ανήκουν στην κατηγορία των διαμεσολαβούντων χρηματοπιστωτικών φορέων (Financial intermediaries), που παρέχουν υπηρεσίες στο πλαίσιο της έμμεσης χρηματοδότησης ή της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης.

²⁰ Εξαίρεση αποτελούν τα κράτη στα οποία λειτουργούν «εξωχώρια χρηματοπιστωτικά κέντρα» (“offshore financial centers”), τα οποία χαρακτηρίζονται από την παντελή (σε ορισμένες περιπτώσεις) ή ουσιαστική απουσία ρυθμιστικών παρεμβάσεων στο νομισματικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα, σε συνδυασμό μάλιστα και με προνομιακές φορολογικές ρυθμίσεις (γνωστά ως «φορολογικοί παράδεισοι», ή “tax havens”).

²¹ Για περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με τη ρυθμιστική παρέμβαση στα οικονομικά ανεπτυγμένα και λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη βλ. Χ. Βλ. Γκόρτσος «Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο σελ. 53 – επομ.

²² Γ. Σαπουντζόγλου Χ. Πεντόνης Τραπεζική Οικονομική Τόμος Β΄ 2009 κεφ. 26 «Ρύθμιση και εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος»

μεταδοτικής επίδρασης - η οποία προσδιορίζεται τόσο από το πλήθος των τραπεζών στα οποία διαχέεται η οικονομική ζημία, όσο και από το μέγεθος της οικονομικής ζημίας, που ενδέχεται να προκύψει λόγω του αυξημένου όγκου των διατραπεζικών συναλλαγών - μπορεί να προκαλέσει την κατάρρευση και άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων και, υπό συνθήκες να οδηγήσει σε αποσταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος²³. Τα τραπεζικά συστήματα είναι επιρρεπή σε συστημικές κρίσεις, οι οποίες εκδηλώνονται με τη μορφή της αλυσιδωτής μετάδοσης προβλημάτων ρευστότητας ή/και φερεγγυότητας από μια τράπεζα σε άλλες, με αυξημένη πιθανότητα η κρίση να μεταπηδήσει και στον πραγματικό τομέα της οικονομίας, λόγω διακοπής της χρηματοδότησης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, αύξησης του επιπέδου των ονομαστικών επιτοκίων και πτώσης της συνολικής ζήτησης. Το ενδεχόμενο επέλευσης αυτής της εξέλιξης, η οποία συνιστά «αρνητική εξωτερικότητα», είναι εκείνο που δικαιολογεί τη ρυθμιστική παρέμβαση²⁴.

Τα κράτη προκειμένου να ικανοποιήσουν το αίτημα της διασφάλισης της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, που απορρέει από τον κίνδυνο της ταυτόχρονης ή αλυσιδωτής πτώχευσης περισσότερων τραπεζών, που λειτουργούν σε μια αγορά, με την αποτροπή της επέλευσης των παραπάνω αναφερόμενων αρνητικών αντιδράσεων μεταξύ των τραπεζών, καθιερώνουν κανόνες και υιοθετούν διάφορα προληπτικά μέτρα, παρεμβατικές και προστατευτικές πολιτικές. Το σύνολο αυτών των μέσων υλοποίησης αναγράφεται κατωτέρω²⁵:

- Προϋποθέσεις χορήγησης άδειας λειτουργίας
- Μέτρα μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης, εποπτείας και επίβλεψης
- Μάκρο-προληπτικές πολιτικές
- Παρεμβατική πολιτική: εξυγίανση, διευθέτηση και εκκαθάριση «προβληματικών» τραπεζών
- Το σύστημα εγγύησης καταθέσεων
- Ο τελικός αναχρηματοδοτικός δανεισμός “lender of last resort”

Το σύνολο αυτών των μέσων υλοποίησης του αιτήματος για διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος συνθέτει το καλούμενο «προστατευτικό δίχτυ» του τραπεζικού συστήματος (“bank safety net”), στο οποίο κάθε μία έχει ειδικό ρόλο στην ανακοπή της εξέλιξης κρίσεων²⁶.

Εκτός από τα ανωτέρω αναφερόμενα, στο προστατευτικό δίχτυ εντάσσεται και η εξουδετέρωση από τις νομισματικές αρχές κάθε τάσης από το αποταμιευτικό κοινό για εξαιρετική ζήτηση μετατροπής των καταθέσεων σε μετρητά κατά τη διάρκεια περιόδων κρίσης. Το εν λόγω μέτρο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την άσκηση της

²³ Προβόπουλος, Γ. και Π. Καπόπουλος (2004), «Έννοια και περιεχόμενο της τραπεζικής εποπτείας το θεωρητικό υπόβαθρο», σελ. 94- επομ..

²⁴ Γ. Σαπουντζόγλου Χ. Πεντόνης Τραπεζική Οικονομική Τόμος Β΄ 2009 κεφ. 26 «Ρύθμιση και εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος»

²⁵ Χ. Βλ. Γκόρτσος «Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο» σελ. 86 – επομ..

²⁶ Για μια αναλυτική παρουσίαση των συστατικών στοιχείων του προστατευτικού δικτύου του τραπεζικού συστήματος, βλέπε **Herring and Santomero (2000)**, p. 17-21 (βασισμένο στο **Guttentag and Herring (1988)**). Επισημαίνεται ότι πολλοί συγγραφείς χρησιμοποιούν εναλλακτικές έννοιες για να αποδώσουν το συσχετισμό που υφίσταται ανάμεσα στα εν λόγω συστατικά στοιχεία.

νομισματικής πολιτικής και αποτελεί έκφανση της στενής σχέσης που υφίσταται μεταξύ της λειτουργίας του τραπεζικού και του νομισματικού συστήματος.

1.5.2 Η μικρο – προληπτική παρέμβαση και εποπτεία στο τραπεζικό σύστημα (“micro-prudential regulation”)²⁷

Για την πρόληψη της έκθεσης των τραπεζών είτε σε αφερεγγυότητα είτε στον κίνδυνο ρευστότητας, ο οποίος υπό προϋποθέσεις οδηγεί σε αφερεγγυότητα υιοθετούνται κανόνες μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης με αντικειμενικό στόχο τον περιορισμό της ευαισθησίας του χαρτοφυλακίου των τραπεζών τόσο στις διάφορες κατηγορίες των χρηματοπιστωτικής φύσης κινδύνων και των υπολοίπων κινδύνων, στους οποίους εκτίθενται με τη δραστηριότητά τους, όσο και στην ενίσχυση της ικανότητάς τους να απορροφούν ζημιές σε περίπτωση επέλευσης αυτών των κινδύνων.

Η υλοποίηση του αιτήματος για μικρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των τραπεζών επιδιώκεται με την καθιέρωση :

- Κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας για κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσής τους στους κινδύνους που αναλαμβάνουν με τη δραστηριότητά τους (“capital adequacy ratios”),
- κανόνων αναφορικά με τα σχηματισμό προβλέψεων έναντι αναμενόμενων κινδύνων
- κανόνων διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου (κανόνες δηλαδή για τα καλούμενα «μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα»),
- συντελεστή μόχλευσης (“leverage ratio”)
- συντελεστών ρευστότητας (“Liquidity ratio”),
- κανόνων αναφορικά με την οργάνωση και τις λειτουργίες των μονάδων διαχείρισης κινδύνων, και
- κανόνων αναφορικά με την οργάνωση και τις λειτουργίες των μονάδων διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών και
- κανόνων μέσω των οποίων επιβάλλονται περιορισμοί αναφορικά με τις ειδικές συμμετοχές των τραπεζών σε άλλες επιχειρήσεις, κυρίως εκτός του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Ταυτόχρονα, καθιερώνονται και κανόνες μικρο-προληπτικής εποπτείας, ώστε οι αρμόδιες εποπτικές αρχές να είναι σε θέση να διαπιστώνουν τη συμμόρφωση των τραπεζών προς το εκάστοτε ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο.

1.5.3 Λόγοι που καθιστούν αναγκαία τη ρυθμιστική παρέμβαση για την έκθεση στον κίνδυνο ρευστότητας των τραπεζών²⁸

Η ρευστότητα, όπως εκτενώς τονίστηκε ανωτέρω, αποτελεί ένα θεμελιώδες ζήτημα στην τραπεζική. Η διαχείριση και εποπτεία του κινδύνου ρευστότητας έχουν λάβει ιδιαίτερη σημασία λόγω της γρήγορης ανάπτυξης και της πολύπλοκης δομής προϊόντων καθώς και της ενοποίησης των χρηματοοικονομικών αγορών. Η όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση πολλών τραπεζών από τη χρηματοδότηση χονδρικής τις εκθέτει σε αυξημένο κίνδυνο σε σχέση με το παρελθόν καθόσον, η χρηματοδότηση χονδρικής,

²⁷ Χ. Βλ. Γκόρτσος «Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο» σελ. 88 – 89.

²⁸ Τράπεζα της Ελλάδας Βασικές αρχές διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας σελ. 24

είναι πολύ πιο ευαίσθητη σε πιστωτικά γεγονότα απ' ότι η χρηματοδότηση λιανικής. Η άντληση κεφαλαίων από τις αγορές παρέχει στα πιστωτικά ιδρύματα μεγαλύτερη ευελιξία στη διαχείριση της ρευστότητάς τους και στη διαφοροποίηση των πηγών κεφαλαίων, αλλά και δημιουργεί μεγαλύτερο κίνδυνο ρευστότητας. Επιπλέον, τα πιστωτικά ιδρύματα καταφεύγουν σε άλλες μορφές χρηματοδότησης, όπως τιτλοποίηση απαιτήσεων και σε προϊόντα εκτός ισολογισμού, που συγχρόνως αυξάνουν τον κίνδυνο ρευστότητας και τον καθιστούν περισσότερο πολύπλοκο. Αμφιβολίες ως προς την αξία περιουσιακών στοιχείων επί των οποίων έχουν εκδοθεί χρεόγραφα μπορούν να οδηγήσουν στην κατάρρευση των αγορών χρεογράφων και σε γενικευμένη κρίση ρευστότητας, εξέλιξη που απεικονίζει τη θεμελιώδη ιδιοσυγκρατική φύση της ρευστότητας, που βασίζεται στην εμπιστοσύνη, δηλαδή στη βούληση και δυνατότητα καταθετών, τραπεζών και διαμεσολαβητών στις αγορές να αναλάβουν κινδύνους αναμεταξύ τους.

Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να τηρούν ένα απόθεμα ρευστών διαθεσίμων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να καλύψουν ανάγκες ρευστότητας σε μια βραχυπρόθεσμη κρίση ρευστότητας. Όταν χρησιμοποιούν το απόθεμα, πρέπει να θεσπίζουν ένα σχέδιο αποκατάστασης των ρευστών διαθεσίμων τους και οι αρμόδιες αρχές πρέπει να διασφαλίζουν την επάρκεια του σχεδίου και την υλοποίησή του.

Το απόθεμα ρευστών διαθεσίμων πρέπει να είναι διαθέσιμο ανά πάσα στιγμή για την εκπλήρωση των εκροών ρευστότητας. Το επίπεδο των αναγκών ρευστότητας σε μια βραχυπρόθεσμη κρίση ρευστότητας πρέπει να προσδιορίζεται με τυποποιημένο τρόπο ούτως ώστε να διασφαλίζεται ένα ενιαίο πρότυπο αξιοπιστίας και ισότιμοι όροι ανταγωνισμού. Πρέπει να διασφαλιστεί ότι ο ανωτέρω τυποποιημένος προσδιορισμός δεν έχει αθέλητες επιπτώσεις στις χρηματαγορές, τη χορήγηση πιστώσεων και την οικονομική ανάπτυξη και ότι λαμβάνονται υπόψη διαφορετικά επιχειρηματικά μοντέλα και περιβάλλοντα χρηματοδότησης των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων επενδύσεων.

Εκτός από τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες ρευστότητας, τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να θεσπίζουν δομές χρηματοδότησης που είναι σταθερές σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Εκ των ανωτέρω καθίσταται φανερό ότι απαιτείται, περισσότερο απ' ότι στο παρελθόν, ενεργή και αποτελεσματική διαχείριση και εποπτεία του κινδύνου ρευστότητας, πέρα από την παραδοσιακή διαχείριση των καθημερινών αναγκών ρευστότητας των τραπεζών.

2. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία

2.1 Γενικά

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία “Basel Committee on Banking Supervision” εδρεύει στην ελβετική πόλη της Βασιλείας, από όπου προήλθε η ονομασία της και λειτουργεί υπό τη διοικητική αιγίδα της Τράπεζας των Διεθνών Διακανονισμών “Bank of International Settlements”, που της παρέχει μόνιμη γραμματειακή υποστήριξη.

Η Επιτροπή της Βασιλείας είναι ένα από τα ευρύτερα γνωστά διεθνή fora, το οποίο συστάθηκε στις 8 Οκτωβρίου 1974 με απόφαση των Διοικητών των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών του G-10 και του Διοικητή της κεντρικής τράπεζας της Ελβετίας, ως αντίδραση της διεθνούς κοινότητας στις συστημικές επιπτώσεις, σε

διεθνές επίπεδο, από την ανάκληση της άδειας λειτουργίας της γερμανικής τράπεζας Herstatt Bank²⁹.

Η Επιτροπή της Βασιλείας από την σύσταση της και μετά την απόφαση στη συνεδρίαση της 10^{ης} και 11^{ης} Μαρτίου 2009³⁰, απαριθμεί 27 μέλη, εκπρόσωπους από 27 κρατών και συγκεκριμένα :

- από τα δεκαεννέα (19) κράτη μέλη του G-20 (Αργεντινή, Αυστραλία, Βραζιλία, Γαλλία, Γερμανία, ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ινδία, Ινδονησία, Ιταλία, Καναδάς, Κίνα, Μεξικό, Νότια Αραβία, Νότια Κορέα, Ρωσία, Σαουδική Αραβία, Τουρκία).
- από τα δύο (2) κράτη μέλη, που έχουν καθεστώς παρατηρητή στις Συνόδους Κορυφής του G-20 (Ισπανία και Ολλανδία)
- από τα τρία (3) κράτη μέλη του G-10, που δεν είναι μέλη του G-20 (Βέλγιο, Ελβετία και Σουηδία)
- από το Λουξεμβούργο, το Hong Kong και τη Σιγκαπούρη.
- Από το 1999, η ΕΚΤ έχει καθεστώς παρατηρητή στις συνεδριάσεις της Επιτροπής και συμμετέχει σε ορισμένες από τις ομάδες εργασίας της³¹.

Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έχει καθεστώς διεθνούς οργανισμού δεν συστάθηκε βάσει διεθνούς σύμβασης, δεν διαθέτει καταστατικό ούτε κανονισμό λειτουργίας. Η Επιτροπή, παρότι επιλαμβάνεται θεμάτων, που αφορούν τη μικρο και μακρο – προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των τραπεζών και την άσκηση μικρο – προληπτικής εποπτείας στις διεθνείς τράπεζες, δεν είναι τραπεζική εποπτική αρχή, αφού δεν έχει αρμοδιότητα να ασκεί μικρο-προληπτική εποπτεία στις τράπεζες, που έχουν την καταστατική τους έδρα στην επικράτεια των κρατών, που εκπροσωπούνται σε αυτήν. Η μικρο-προληπτική τραπεζική εποπτεία συνεχίζει να ασκείται στα μέλη από τις αρμόδιες εθνικές εποπτικές αρχές³².

Κύρια αποστολή της Επιτροπής της Βασιλείας είναι να συμβάλει στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος³³. Το κύριο μέσο υλοποίησης του βασικού σκοπού της είναι η έκδοση εκθέσεων, στις οποίες περιέχονται κανόνες «ήπιου διεθνούς δικαίου» δηλαδή κανόνες, που δεν έχουν νομικά εξαναγκαστό χαρακτήρα και καλύπτουν τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

²⁹ BIS (2009): History of the Basel Committee and its Membership, URL: <http://www.bis.org/bcbs/history.htm>

³⁰ BCBS (2009c) : “Press release: Basel Committee broadens its membership”

³¹ ECB (2001), σελ. 66

³² Walker, G.A. (2001): International Banking Regulation: Law, Policy and Practice, International Banking, Finance and Economic Law Series, Kluwer Law International, The Hague – London – New York σελ. 17-162.

³³ Παράλληλα επιδιώκει τρεις επικουρικούς σκοπούς οι οποίοι αφορούν:

- Τη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας σε ότι αφορά το εποπτικό καθεστώς μεταξύ των διεθνών τραπεζών που εδρεύουν στα κράτη μέλη της
- Τη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας σε ότι αφορά το εποπτικό καθεστώς μεταξύ των διεθνών τραπεζών αφενός και των διεθνών επιχειρήσεων αφετέρου.
- Τη διατύπωση θέσεων για διάφορα θέματα που αφορούν τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος αλλά δεν άπτονται άμεσα της διασφάλισης της σταθερότητάς του.

α) τη διασυννοριακή συνεργασία τραπεζικών εποπτικών αρχών είτε με άλλες τραπεζικές αρχές είτε με τις αρχές που εποπτεύουν επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών

β) τις μεθόδους μικρο-προληπτικής και μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών

γ) τη διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες

δ) την υποβολή στοιχείων από τις τράπεζες στις εποπτικές αρχές

ε) τις βασικές αρχές για την άσκηση μικρο-προληπτικής εποπτείας

στ) την εξυγίανση και εκκαθάριση διεθνών τραπεζών

ζ) τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων.

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης θα αναφερθούν οι σχετικές με την μικρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση εκθέσεις της Επιτροπής, ενώ θα αναλυθούν εκτενώς οι σχετικές εκθέσεις, που καθιέρωσαν για πρώτη φορά σε διεθνές επίπεδο συντελεστές ρευστότητας.

2.2 Η εξέλιξη της Επιτροπής της Βασιλείας στα πλαίσια άσκησης μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών.

2.2.1 Η πορεία από τη «Βασιλεία Ι» στη «Βασιλεία ΙΙ»

Το 1988 όταν οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας των μεγαλύτερων τραπεζών του κόσμου μειώθηκαν επικίνδυνα εξαιτίας ανταγωνιστικών πιέσεων η Επιτροπή της Βασιλείας ανέλαβε δράση. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 η Επιτροπή ανέλαβε πρωτοβουλίες για τη διεθνή σύγκλιση του περιεχομένου των κανόνων βάσει των οποίων θα γίνεται ο υπολογισμός και η εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των διεθνών τραπεζών για την κάλυψή τους σε διαφόρους κινδύνους. Η πρώτη σχετική έκθεση της Επιτροπής της Βασιλείας υπήρξε το «Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια του 1988» (“Basel Capital Accord”, γνωστό και ως «Βασιλεία Ι»)³⁴, οι κανόνες της οποίας εφαρμόστηκαν στις διεθνείς τράπεζες των χωρών του G-10 και αποτέλεσαν το ορόσημο για τη διεθνή εναρμόνιση των ρυθμιστικών κεφαλαιακών απαιτήσεων³⁵. Το 1996, ακολούθησε η έκδοση της έκθεσης της Επιτροπής της Βασιλείας με τίτλο: «Τροποποίηση του Συμφώνου για την Κεφαλαιακή Επάρκεια με στόχο την ενσωμάτωση των κινδύνων αγοράς» (“Amendment to the Capital Accord to incorporate market risks”), με την οποία ουσιαστικά συμπληρώθηκε παρά τροποποιήθηκε η Βασιλεία Ι³⁶.

Τον Ιούνιο του 1999, η Επιτροπή της Βασιλείας, έχοντας εντοπίσει την ανάγκη τόσο τροποποίησης επιμέρους διατάξεων της «Βασιλείας Ι» όσο και (κυρίως) ενίσχυσης του περιεχομένου της, προχώρησε σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τους φορείς της αγοράς για την τροποποίησή της. Η υιοθέτηση της τελικής έκθεσης με τίτλο: «Το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια» (“The New Basel Capital Accord”, γνωστό και ως «Βασιλεία ΙΙ») έλαβε χώρα τον Ιούνιο του

³⁴ OECD (2010): Thinking Beyond Basel III: Necessary Solutions For Capital And Liquidity, p. 5 f.

³⁵ ECB (2005): The new Basel Capital Framework and its implementation in the European Union, p. 5 ff.

³⁶ BCBS (1996) : “Amendment to the capital Accord to incorporate markets risks”

2004³⁷. Το νέο πλαίσιο της Βασιλείας II είχε ως στόχο τη βελτίωση της σταθερότητας και της αξιοπιστίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η Βασιλεία II βασίζεται σε τρεις συμπληρωματικούς πυλώνες : την καθιέρωση κανόνων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσής τους στο λειτουργικό κίνδυνο (πυλώνας 1), καθιέρωση της διαδικασίας εποπτικής εξέτασης (“supervisory review process” (πυλώνας 2) και καθιέρωση της υποχρέωσης των τραπεζών να προβαίνουν στη δημοσιοποίηση στοιχείων – τόσο ποιοτικού όσο και ποσοτικού χαρακτήρα – αναφορικά με την κεφαλαιακή τους επάρκεια και την ποιότητα των ιδίων κεφαλαίων τους, με σκοπό την ενίσχυση της, επιβαλλόμενης από την αγορά, πειθαρχίας προς τους κανόνες ορθής διαχείρισης των κινδύνων (πυλώνας 3)³⁸.

2.2.2 Από τη «Βασιλεία II» στη «Βασιλεία III» - Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση (2007-2009), τα αίτια και οι συνέπειές της αποτέλεσαν τον καθοριστικότερο παράγοντα διαμόρφωσης του νέου κανονιστικού πλαισίου και ουσιαστικά ήταν αυτή που έδωσε την ώθηση για την πορεία από τη «Βασιλεία II» στη «Βασιλεία III». Πιο συγκεκριμένα :

Οι εξελίξεις στο πιστωτικό σύστημα, που σημειώθηκαν την τελευταία δεκαετία, λόγω και της παγκοσμιοποίησης των αγορών, συνέβαλαν με τον τρόπο τους στην εκδήλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-2009. Έως τις αρχές του 2007, η παγκόσμια οικονομία λειτουργούσε σε ένα περιβάλλον μεγάλης αισιοδοξίας. Ο Ο’ Neil³⁹ χαρακτηρίζει την εποχή αυτή ως την εποχή της «υπέρτατης ευδαιμονίας. Οι καταστάσεις αυτές συνέβαλαν μεν θετικά στην ισχυρή οικονομική ανάπτυξη διεθνώς, δημιούργησαν, όμως τις συνθήκες που πυροδοτήθηκαν αρχικά στις Η.Π.Α. και στη συνέχεια και στον υπόλοιπο κόσμο.

Το πιστωτικό σύστημα μετατράπηκε σταδιακά από μοχλός στήριξης της πραγματικής οικονομίας και διαχειριστή των οικονομικών κινδύνων, σε «δημιουργό» χρηματοοικονομικών κινδύνων. Τα χρόνια πριν την κρίση χαρακτηριζόταν από υπερβολική αύξηση των ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με τα ίδια κεφάλαιά τους (μόχλευση). Η υπερβολική μόχλευση⁴⁰ συνεπάγεται λίγα ίδια κεφάλαια και υψηλό δανεισμό σε σχέση με το ενεργητικό μιας τράπεζας. Μάλιστα ο δανεισμός που χρηματοδοτούσε τις επενδύσεις την εποχή εκείνη ήταν κυρίως βραχυπρόθεσμος. Έτσι όταν οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων, στα οποία είχαν επενδύσει τα πιστωτικά ιδρύματα άρχισαν να πέφτουν και οι αγορές αντιλήφθηκαν την κεφαλαιακή απώλεια των δανεισμένων τραπεζών, αρνήθηκαν την ανανέωση της βραχυπρόθεσμης

³⁷ BCBS(2004): “Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, A Revised Framework”, June <http://www.bis.org/publ/bcbs107.htm>

³⁸ Στη Βασιλεία II επήλθαν, τροποποιήσεις και σε ορισμένες από τις διατάξεις που αφορούν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών για κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς. Αντίθετα, οι διατάξεις σχετικά με τα ίδια κεφάλαιά τους παρέμειναν σε ισχύ ως είχαν. Παράλληλα αναγνωρίστηκε από τις εποπτικές αρχές και για τον πιστωτικό κίνδυνο (όπως το 1996 για τους κινδύνους αγοράς) ως αποδεκτή η μέθοδος υπολογισμού της αξίας του χαρτοφυλακίου των τραπεζών βάσει των εσωτερικών τους συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου (“internal ratings based approach”), εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις, εναλλακτικά προς την τυποποιημένη προσέγγιση.

³⁹ Ο’ Neil Iim, (2011): «Κρίση και οικονομικός κύκλος, η άποψη της αγοράς» άρθρο Α2 Από τη διεθνή κρίση στη κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας. Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον; Επιμέλεια Ν. Καραμούζης, Γκίκας Χαρβούβελης, εκδόσεις Λιβάνη

⁴⁰ Crotty, J. (2009) : “Structural causes of the global finance crisis: a critical assessment of the new financial architecture” Cambridge Journal of Economics 2009, 33, pp. 563-580.

χρηματοδότησης, αναγκάζοντας με αυτό τον τρόπο να προβούν οι τράπεζες σε περαιτέρω πωλήσεις υγιών περιουσιακών στοιχείων, οι οποίες με τη σειρά τους πίεζαν τις τιμές των περιουσιακών στοιχείων ακόμα περισσότερο. Η απομόχλευση δηλαδή η άρνηση στην ουσία νέου δανεισμού στα πιστωτικά ιδρύματα έπαιξε βασικό ρόλο στην επέκταση της κρίσης και στο πέραςμά της στην πραγματική οικονομία⁴¹.

Η μόχλευση συνδέθηκε και με μια ευρέως διαδεδομένη στο τραπεζικό σύστημα εκείνης της περιόδου τεχνική την «τιτλοποίηση τραπεζικών απαιτήσεων». Συγκεκριμένα : Η μόχλευση ελάμβανε χώρα τόσο εντός όσο και εκτός ισολογισμού ενός σημαντικού αριθμού τραπεζών, είχε δε ως αποτέλεσμα να διαβρώσει τους συντελεστές κεφαλαιακής επάρκειας των εν λόγω τραπεζών, για αυτό το λόγο οι τράπεζες, προκειμένου να εκπληρώσουν τους συντελεστές κεφαλαιακής επάρκειας (σύμφωνα το προϊσχύσαν κανονιστικό πλαίσιο) και να μειώσουν το κόστος αυτής προσέφυγαν ευρέως σε τεχνικές «ρυθμιστικού αρμπιτράζ» και σε υπερβολική τιτλοποίηση απαιτήσεων. Το πρόβλημα έγκειτο στο ότι ορισμένες τράπεζες, πολλές εκ των οποίων εξετέθησαν σε αφερεγγυότητα κατά τη διάρκεια της πρόσφατης κρίσης, προέβαιναν σε συστηματική τιτλοποίηση απαιτήσεων όχι για λόγους διαχείρισης κινδύνων, αλλά αποκλειστικά και μόνον για να μειώσουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, που συνεπαγόταν η διακράτηση δανείων στο χαρτοφυλάκιό τους, ώστε με το ίδιο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων να μπορούν να επαυξάνουν τη δανειοδοτική τους δραστηριότητα⁴².

Επιπλέον, είχε ευρύτατα διαδοθεί η πρακτική των τιτλοποιήσεων, που βασίζεται στη λεγόμενη “δημιουργία προς διάθεση” (originate to distribute). Το υπόδειγμα αυτό είναι δυνητικά χρήσιμο στη διαχείριση και τον επιμερισμό του πιστωτικού κινδύνου. Στην πράξη, όμως, η εφαρμογή του οδήγησε σε χαλάρωση των κριτηρίων δανεισμού και σε δημιουργία πολυσύνθετων πιστωτικών εργαλείων και σχημάτων, των οποίων ο κίνδυνος επιμεριζόταν με αδιαφάνεια, με τρόπους δηλαδή που δεν γίνονταν πλήρως αντιληπτοί. Το αποτέλεσμα ήταν η ανάληψη υπερβολικών κινδύνων χωρίς πλήρη συνειδητοποίηση των συνεπειών⁴³.

Με τον καιρό, ο πιστωτικός κίνδυνος και ο κίνδυνος ρευστότητας της αγοράς επισωρεύτηκε στα λεγόμενα «επενδυτικά οχήματα». Οι τοποθετήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων σε τέτοια “οχήματα” δεν εγγράφονταν στους ισολογισμούς τους, με συνέπεια οι σχετικοί κίνδυνοι να διαφεύγουν της προσοχής και να μην υπόκεινται στην απαιτούμενη βάσανο από τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου. Την αδιαφανή και αβέβαιη διασπορά των κινδύνων επέτεινε η ταχύρυθμη ανάπτυξη της αγοράς παραγώγων, ιδίως εκείνων που η διαπραγματεύσή τους γίνεται εκτός οργανωμένων αγορών (over the counter)⁴⁴.

Γενικότερα, η μεγέθυνση των κινδύνων δεν συνοδευόταν από βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης και ελέγχου τους. Όπως αποκαλύφθηκε εκ των υστέρων, σε πολλές περιπτώσεις οι τράπεζες και οι επενδυτές είχαν αποτύχει να εκτιμήσουν

⁴¹ Χαρδούβελης Γ.Α. (2011) : «Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής κρίσης: αίτια, επιπτώσεις, αντιδράσεις προοπτική»

⁴² Χ. Βλ. Γκόρτσος «Εισαγωγή στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο» Νομική Βιβλιοθήκη σελ. 279-280

⁴³ Απόσπασμα από τα πρακτικά της ομιλίας του κ. Προβόπουλου Διοικητή της ΤτΕ στην ημερίδα (2009): «Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την έξοδο από την κρίση και η συμβολή του για μακροχρόνια οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη»

⁴⁴ Χαρδούβελης Γ.Α. (2009) : «Η χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας», Eurobank EFG Economic Research : Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Vol 4, N. 8 pp. 19-43

ρεαλιστικά το είδος και το μέγεθος των κινδύνων που αναλάμβαναν. Σε αυτό συνετέλεσε και η νέα κερδοσκοπική νοοτροπία του τραπεζικού τομέα. Οι αμοιβές των στελεχών σε όλες τις βαθμίδες συνδέονταν με τα βραχυπρόθεσμα έσοδα, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος, ούτε οι μακροχρόνιες επιδόσεις. Αυτή η πρακτική ήταν συνδεδεμένη με την επικράτηση της αντίληψης περί αποτελεσματικότητας της αγοράς και ορθολογικών προσδοκιών⁴⁵.

Διέλαθε, επίσης, της προσοχής ο υψηλός βαθμός συσχέτισης μεταξύ του πιστωτικού κινδύνου, του κινδύνου αγοράς και του κινδύνου χρηματοδότησης.

Ταυτόχρονα αποδείχθηκε ότι πολλές τράπεζες δεν διέθεταν επαρκή αποθέματα ρευστότητας. Τα ανεπαρκή αποθέματα ρευστότητας ως αιτία της κρίσης θα αναλυθούν ειδικότερα παρακάτω (παρ. 2.2.3).

Στην υποεκτίμηση των κινδύνων και την υποτιμολόγησή τους συνέβαλαν, επίσης, οι εταιρίες πιστοληπτικής αξιολόγησης (credit rating agencies). Αυτές, όπως όντως αποδείχθηκε, δεν στάθμιζαν επαρκώς την έλλειψη ιστορικής πληροφόρησης για τη συμπεριφορά των προϊόντων αυτού του είδους. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις, βαθμολογούσαν τα πολυσύνθετα παράγωγα προϊόντα εξομοιώνοντάς τα με κρατικά ομόλογα υψηλής διαβάθμισης. Παρασύρονταν, έτσι, οι επενδυτές να αυξάνουν τις τοποθετήσεις τους σε τέτοια προϊόντα, χωρίς να έχουν ορθή εικόνα των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται⁴⁶. Οι οίκοι αξιολόγησης κατηγορήθηκαν για ανεπάρκεια και μεροληψία, αφού οι εκδότες των τίτλων ήταν αυτοί που πλήρωναν για την αξιολόγηση. Οι οίκοι αυτοί άρνησαν να καταλάβουν το μέγεθος του προβλήματος, προφανώς, επηρεαζόμενοι από την υψηλή κερδοφορία, που έφερναν οι αξιολογήσεις των τιτλοποιήσεων. Μετά την κρίση, οι εποπτικές αρχές επανεξετάζουν το καθεστώς λειτουργίας τους.

Η κρίση ανέδειξε, επίσης, ορισμένες ατέλειες του συστήματος εποπτείας, όχι τόσο μεμονωμένα της κάθε τράπεζας, όσο κυρίως του πιστωτικού συστήματος ως συνόλου. Ιδιαίτερη έμφαση δινόταν στη μικρο-προληπτική εποπτεία (microprudential supervision), δηλαδή στην εποπτεία των επιμέρους πιστωτικών ιδρυμάτων, και λιγότερη στη μακρο-προληπτική εποπτεία (macro-prudential surveillance). Η τελευταία εστιάζεται στους λεγόμενους «συστημικούς» κινδύνους. Εκείνους δηλαδή που πηγάζουν από τις διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, αγορών και συνολικής μακροοικονομικής συγκυρίας. Όσον αφορά το ζήτημα αυτό, η κρίση αποκάλυψε σοβαρά προβλήματα επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών, τόσο σε διασυνοριακό επίπεδο, όσο και εντός της κάθε χώρας⁴⁷.

2.2.3 Ειδικότερα η ρευστότητα και η διαχείριση του κινδύνου της ως αιτία της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Ένα από τα διδάγματα της χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν και η ανάδειξη των ελλείψεων των εποπτικών πλαισίων ρευστότητας και της ανομοιογένειάς τους μεταξύ των χωρών.

⁴⁵ Cai, Jain, Kent Cherny and Todd Milbourn, (2010) “Compensation and Risk incentives in Banking and Finance” FRB of Cleveland, Economic Commentary, N. 2010-13, September 14

⁴⁶ ΤτΕ (2009) : «Η κρίση του 1929, η Ελληνική οικονομία και οι εκθέσεις της ΤτΕ για τα έτη 1928-1940».

⁴⁷ Απόσπασμα από τα πρακτικά της ομιλίας του κ. Προβόπουλου Διοικητή της ΤτΕ στην ημερίδα (2009): «Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την έξοδο από την κρίση και η συμβολή του για μακροχρόνια οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη»

Ειδικότερα, πριν τη κρίση, η χρηματοδότηση των τραπεζών ήταν επαρκής, ενώ γινόταν κυρίως μέσω της διατραπεζικής αγοράς και τις αγορές δανειακών κεφαλαίων με χαμηλό κόστος⁴⁸, όμως με το ξέσπασμα της κρίσης και κατά τη διάρκεια αυτής αποδείχθηκε ότι πολλές τράπεζες δεν διέθεταν επαρκή αποθέματα ρευστότητας. Η Επιτροπή αναφέρει⁴⁹ ότι κατά τη διάρκεια της αρχικής «περιόδου ρευστότητας» (“Liquidity phase”) της πρόσφατης κρίσης, πολλές τράπεζες, ενώ είχαν επαρκή ίδια κεφάλαια, εν τούτοις αντιμετώπισαν δυσκολίες λόγω μη συνετής διαχείρισης της ρευστότητάς τους.

Οι υφιστάμενες πρακτικές διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας αποδείχθηκαν, μέσω της κρίσης, ανεπαρκείς καθώς δεν κατάφεραν να αναγνωρίσουν πλήρως τους κινδύνους που σχετίζονται με την τιτλοποίηση, σύμφωνα με το μοντέλο «δημιουργία προς διάθεση», με τη χρήση περίπλοκων χρηματοοικονομικών μέσων και την εξάρτηση από χονδρική χρηματοδότηση με μέσα βραχυπρόθεσμης ληκτότητας. Οι παραδοχές ως προς τη ρευστότητα των αγορών στοιχείων ενεργητικού και την αλληλεπίδραση της ρευστότητας των αγορών και της χρηματοδοτικής ρευστότητας αποδείχθηκαν εσφαλμένες, ενώ συγκεκριμένες συμπεριφορές χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων επίσης, έπαιξαν σημαντικότατο ρόλο στην εξέλιξη της κρίσης.

Παράλληλα ο κίνδυνος ρευστότητας της αγοράς επισωρεύτηκε στα λεγόμενα «επενδυτικά οχήματα».

Η υποεκτίμηση και η υποτιμολόγηση των αναληφθέντων κινδύνων από τα πιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στις συγκεκριμένες αγορές οδήγησε σε αύξηση της αβεβαιότητας και σε δυσλειτουργίες των αγορών χρήματος με αρνητικές επιπτώσεις για τις τράπεζες, που στηρίζονταν υπερβολικά σε αυτές για άντληση ρευστότητας. Είναι γνωστή η περίπτωση της Northern Rock, όπου μια τράπεζα με ισχυρή κεφαλαιακή βάση αναγκάστηκε να προσφύγει στο κράτος για να καλύψει τις ανάγκες της σε ρευστότητα, καθώς οι αγορές χρήματος στις οποίες στηριζόταν, υπερβολικά, για τη χρηματοδότησή της ουσιαστικά, δεν λειτουργούσαν⁵⁰. Η κρίση, λοιπόν, κατέδειξε πόσο γρήγορα και με πόσο μεγάλη ένταση είναι δυνατό να προκύψει κίνδυνος ρευστότητας και δυσχέρειες στην εξεύρεση πηγών χρηματοδότησης δημιουργώντας μείζονος σημασίας ζητήματα σε ό,τι αφορά την αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών.

Οι ανωτέρω παράγοντες⁵¹ σε συνδυασμό με τη συσσώρευση μακροοικονομικών ανισορροπιών, δημιούργησαν έντονη κρίση εμπιστοσύνης μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, η οποία μεταδόθηκε στις διατραπεζικές αγορές, που αποτελούν τον πυρήνα του διεθνούς πιστωτικού συστήματος. Η ρευστότητα στις αγορές αυτές εξαντλήθηκε απότομα, δυσχεραίνοντας την προσπάθεια των τραπεζών, ακόμη και των πλέον φερέγγυων, για άντληση κεφαλαίων από τη διατραπεζική αγορά.

Παράλληλα πολλές τράπεζες διεθνώς δεν ήταν σε θέση να απορροφήσουν τις ζημιές που προέκυψαν λόγω της κρίσης. Οι αγορές στην κορύφωση της κρίσης το 2008 άσκησαν πίεση στις τράπεζες να μειώσουν την μόχλευση τους με αποτέλεσμα μια εκτεταμένη μείωση της αξίας στοιχείων του ενεργητικού τους και αύξηση των ζημιών

⁴⁸ Γι’ αυτό το λόγο η διαχείριση του εν λόγω κινδύνου δεν αποτέλεσε προτεραιότητα συγκριτικά με τη διαχείριση άλλων μορφών κινδύνων.

⁴⁹ BCBS(2010b) παρ. 2.

⁵⁰ Bankersreview (2010) : «Η Βασιλεία ΙΙΙ θέτει τους νέους όρους στην τραπεζική αγορά», Βασιλική Ζάκκα, ΤτΕ.

⁵¹ Οι παράγοντες που εξετάστηκαν και αναλύθηκαν στις υπό 2.2.1 και 2.2.2 παραγράφους

τους, μείωση των ιδίων κεφαλαίων τους και περιορισμό της δυνατότητας χορήγησης πιστώσεων και δανείων σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά⁵².

Για την αντιμετώπιση αυτής της εξέλιξης, οι κυβερνήσεις, οι κεντρικές τράπεζες, τα διεθνή “fora” και οι διεθνείς οργανισμοί αντέδρασαν με συντονισμένες και πρωτοφανείς σε κλίμακα και διάρκεια παρεμβάσεις⁵³.

2.3 Η Βασιλεία III

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η Διακήρυξη της ομάδας των 20 (G-20) της 2ας Απριλίου 2009 αποτύπωσε τη δέσμευση για την αντιμετώπιση της κρίσης με προσπάθειες συνεκτικές σε διεθνές επίπεδο για:

- τη βελτίωση της ποσότητας και της ποιότητας κεφαλαίων στο τραπεζικό σύστημα,
- την εισαγωγή ενός συμπληρωματικού μέτρου που δεν βασίζεται στον κίνδυνο για τον περιορισμό της συσσώρευσης μόχλευσης,
- την ανάπτυξη ενός πλαισίου για ισχυρότερα αποθέματα ρευστότητας στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και
- την εφαρμογή των συστάσεων του Συμβουλίου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΣΧΣ) για το μετριασμό της φιλοκυκλικότητας.

Σε απάντηση στην εντολή που δόθηκε από την G-20, τον Σεπτέμβριο του 2009 η Ομάδα Διευθυντών Κεντρικών Τραπεζών και Επικεφαλής Εποπτείας (Group of Central Bank Governors and Heads of Supervision - GHOS), το εποπτικό όργανο της επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία (BCBS), συμφώνησε ορισμένα μέτρα για την ενίσχυση της εποπτείας του τραπεζικού τομέα. Τα εν λόγω μέτρα εγκρίθηκαν από το ΣΧΣ και τους ηγέτες της G-20 στη διάσκεψη κορυφής που έλαβε χώρα στο Πίτσμπουργκ στις 24-25 Σεπτεμβρίου 2009.

Στις 16 Δεκεμβρίου 2010, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, υιοθέτησε και δημοσίευσε δύο σημαντικές εκθέσεις με τίτλο:

- “Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems”⁵⁴, και
- “Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring”⁵⁵.

Οι εν λόγω εκθέσεις, που αποτελούν τις πηγές της «Βασιλείας III» και είναι πλέον γνωστές ως το κανονιστικό πλαίσιο της «Βασιλείας III» αποσκοπούσαν στην αντιμετώπιση των ως άνω αναγραφόμενων (παρ. 2.2.2 και 2.2.3) αστοχιών και ουσιαστικά αποτέλεσαν την πιο σημαντική αντίδραση της «Επιτροπής της Βασιλείας» στην πρόσφατη κρίση. Μέσω των διατάξεων τους καθιερώνεται ένα νέο διεθνές κανονιστικό πλαίσιο για τις διεθνείς τράπεζες, με αναθεώρηση του ισχύοντος πλαισίου,

⁵² BCBS (2010 a) παρ. 151

⁵³ Αποσπάσματα από τα πρακτικά της ομιλίας του κ. Προβόπουλου Διοικητή της ΤτΕ στην ημερίδα (2009): «Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την έξοδο από την κρίση και η συμβολή του για μακροχρόνια οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη»

⁵⁴ BSBC (2010a)

⁵⁵ BSBC (2010b)

που ως σκοπό είχε την ενδυνάμωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος διεθνώς⁵⁶.

Με την «Βασιλεία III» επιδιώκεται, λοιπόν, μια σημαντική ενίσχυση του περιεχομένου των διατάξεων του υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου, καθώς και η καθιέρωση καινοτόμων μέσων μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης. Ο νέος άξονας όμως, το πονυμ της «Βασιλείας III» είναι η καθιέρωση κανόνων μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης.

Στις 5 Ιουλίου 2011 η Επιτροπή δημοσίευσε δύο κείμενα, τα οποία περιέχουν συχνές ερωτήσεις και απαντήσεις σε ότι αφορά τον ορισμό των ελάχιστων ιδίων κεφαλαίων⁵⁷ και τους συντελεστές ρευστότητας⁵⁸, όπως καθορίζονται στη «Βασιλεία III». Τα ως άνω κείμενα επικαιροποιούνται σε τακτά διαστήματα.

Οι διατάξεις της Βασιλείας III μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής⁵⁹:

α) Σε διατάξεις μέσω των οποίων επέρχονται τροποποιήσεις του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου, που διέπει την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών δηλαδή της Βασιλείας II καθώς και προσθήκες σε αυτό. Επιγραμματικά αναφέρουμε τη σημαντική τροποποίηση, που επέρχεται με τον ορισμό των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών, καθώς και τις διατάξεις για την κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσής τους στον πιστωτικό κίνδυνο.

β) Σε διατάξεις με τις οποίες καθιερώνονται «καινοτόμα στοιχεία»⁶⁰, οι οποίες διακρίνονται περαιτέρω :

- i. σε εκείνες μέσω των οποίων καθιερώνονται νέοι κανόνες μικρο-προληπτικής, κυρίως ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών. Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται :
 - οι διατάξεις με τις οποίες καθιερώνεται ένας απλός συντελεστής μόχλευσης⁶¹,
 - οι διατάξεις που καθιερώνουν για πρώτη φορά σε διεθνές επίπεδο δύο συντελεστές ρευστότητας των τραπεζών καθώς και τα εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές⁶²
- ii. σε εκείνες με τις οποίες καθιερώνονται κανόνες μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης. Σε αυτή τη κατηγορία εντάσσονται οι ειδικές διατάξεις για την αντιμετώπιση της χρονικής διάστασης του συστημικού κινδύνου δηλαδή τον περιορισμό της προκυκλικότητας.

⁵⁶ BCBS (2010a) : παρ. 6

⁵⁷ BCBS (2011d) : “Basel III definition of capital frequently asked questions”

⁵⁸ BCBS (2011e) : “Basel III framework for liquidity frequently asked questions”

⁵⁹ Για μια εκτενή ανάλυση των διατάξεων της «Βασιλείας III» βλ. Χ. Βλ. Γκόρτσο «Εισαγωγή στο Διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο» σελ. 275-318.

⁶⁰ Το καινοτόμο έγκειται σε δύο παράγοντες: α) στο γεγονός ότι για πρώτη φορά επιτυγχάνεται να καθιερωθεί η διεθνής σύγκληση των ως άνω μικρο-προληπτικής φύσεως κανόνων και β) αφορά τους κανόνες μακρο-προληπτικής φύσεως η πλειοψηφία των οποίων καθιερώνεται για πρώτη φορά στο δημόσιο διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο.

⁶¹ BCBS (2010a) : παρ. 6Ibid, παρ. 153-164

⁶² Η ανάλυση των συντελεστών ρευστότητα παραθέτεται στη δεύτερη ενότητα της παρούσας μελέτης

Όλες οι διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου προβλέπεται ότι θα αρχίσουν να εφαρμόζονται σταδιακά από την 1^η Ιανουαρίου του 2013 και μέχρι την 1^η Ιανουαρίου του 2019.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

3. Οι δύο συντελεστές ρευστότητας σύμφωνα με τη Βασιλεία III

3.1 Γενικές Παρατηρήσεις

Όπως αναλυτικά αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, ένα από τα σημαντικά προβλήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν η επείγουσα ανάγκη για ρευστότητα, η οποία προέκυψε λόγω επενδύσεων σε μη ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία και ενός υψηλού βαθμού αναντιστοιχίας ληκτοτήτων. Αφενός, οι επενδύσεις σε πάγια στοιχεία πραγματοποιήθηκαν μάλλον με μακροπρόθεσμο ορίζοντα και δεν μπορούσαν να πωληθούν χωρίς μεγάλες απώλειες κατά τη διάρκεια της κρίσης. Από την άλλη πλευρά, η χρηματοδότηση τέτοιων επενδύσεων γινόταν βραχυπρόθεσμα και δεν ήταν δυνατόν να επεκταθεί περαιτέρω, ούτως ώστε να υπάρξει μια σχετική αντιστοιχία χρόνων ωρίμανσης και να αναχρηματοδοτήσει τα μακροπρόθεσμης ληκτότητας περιουσιακά στοιχεία. Ως αποτέλεσμα οι τράπεζες έπρεπε να συστήσουν χρηματοδοτικές δομές με μειωμένη εξάρτηση από την ασταθή βραχυπρόθεσμη χονδρική χρηματοδότηση και να δημιουργήσουν ένα απόθεμα υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων, τα οποία θα μπορούσαν να πωληθούν χωρίς μεγάλες απώλειες σε περιόδους κρίσης⁶³.

Το νέο κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III σε σχέση με τον κίνδυνο ρευστότητας προτάσσει δύο διεθνώς εναρμονισμένα μέτρα έκθεσης του κινδύνου ρευστότητας των Τραπεζών, τα οποία έχουν ως στόχο να εξαλείψουν τις αναντιστοιχίες επενδύσεων / χρηματοδοτήσεων με βελτιώσεις στην βραχυπρόθεσμη (30 ημερών) και μεσο – μακροπρόθεσμη (12 μηνών) ανθεκτικότητα των τραπεζών σε περίπτωση ανάγκης ρευστότητας.

Για τη βελτίωση της βραχυπρόθεσμης ανθεκτικότητας του προφίλ κινδύνου ρευστότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθιερώνεται ο «συντελεστής κάλυψης ρευστότητας (LCR)», ο οποίος απαιτεί από τις τράπεζες να ισοσταθμίζουν τις καθαρές εκροές ρευστότητας κατά τη διάρκεια ενός συγκεκριμένου σεναρίου χρονικής διάρκειας 30 ημερών με ένα απόθεμα ρευστών στοιχείων ενεργητικού «υψηλής ποιότητας»

Για την αντιμετώπιση προβλημάτων χρηματοδότησης, που προκύπτουν από αναντιστοιχίες ληκτότητας μεταξύ των στοιχείων ενεργητικού και των στοιχείων παθητικού, καθιερώνεται συντελεστής «καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (NSFR)». Όσον αφορά τον «NSFR» η Επιτροπή της Βασιλείας επιβεβαιώνει τη δέσμευσή της να καθιερώσει τον εν λόγω συντελεστή ως ένα μακροπρόθεσμο διαρθρωτικό συμπλήρωμα του LCR⁶⁴.

Το νέο κανονιστικό πλαίσιο για τη ρευστότητα περιλαμβάνει επιπλέον, ένα σύνολο εργαλείων και ανταλλαγής πληροφοριών, που θα διασφαλίσουν κατά ένα

⁶³ Choudhry, M. (2010): The future of finance: A new model for banking and investment, σελ. 171.

⁶⁴ PwC (2010): Flash News Basel III: Announcement of 12th September 2010, URL: http://www.pwc.com/en_LU/lu/risk-management/docs/pwc-risk-291010.pdf.

μεγάλο ποσοστό τον ομοιόμορφο τρόπο παρακολούθησης και αξιολόγησης του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές⁶⁵.

3.2. Ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας - Liquidity Coverage Ratio “LCR”

3.2.1 Επιδίωξη και Στόχοι

Η καθιέρωση του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας αποσκοπεί στη διασφάλιση από πλευράς των τραπεζών ενός αποθέματος ποιοτικών ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού, τα οποία είναι επαρκή για την κάλυψη των βραχυπρόθεσμων αναγκών ρευστότητας⁶⁶. Ο αντικειμενικός σκοπός του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας, στο επίσημο κείμενο της Βασιλείας ΙΙΙ, αναγράφεται ως εξής: «Το πρότυπο έχει ως σκοπό να διασφαλίσει ότι η Τράπεζα διατηρεί μια επαρκή ποσότητα «μη βεβαρημένων»⁶⁷ υψηλής ποιότητας στοιχείων του ενεργητικού, που μπορούν να ρευστοποιηθούν άμεσα σε μετρητά, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες ρευστότητας για μια περίοδο 30 ημερολογιακών ημερών, κάτω από ένα πολύ ακραίο σενάριο κρίσης ρευστότητας, το οποίο καθορίζεται από τις εποπτικές αρχές. Το απόθεμα ρευστότητας θα πρέπει να υπερκαλύπτει τις ταμειακές εκροές ενός σεναρίου κρίσης για χρονικό ορίζοντα 30 ημερών. Κατ’ ελάχιστον, αυτό το απόθεμα θα παράσχει στην Τράπεζα τη δυνατότητα να επιβιώσει κατά την αρχική οξεία φάση της κρίσης, μέχρι δηλαδή την 30^η ημέρα, ημερομηνία, κατά την οποία θεωρείται ότι μπορούν να ληφθούν από την διοίκηση της Τράπεζας ή/ και από τις εποπτικές αρχές οι κατάλληλες διαρθρωτικές ενέργειες για την περαιτέρω επιτυχή αντιμετώπιση της κρίσης ή/ και σε τελευταία ανάλυση η Τράπεζα να τεθεί υπό εκκαθάριση⁶⁸»

Επομένως, με την καθιέρωση του “LCR” επιδιώκεται η διασφάλιση της ύπαρξης επαρκών, υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού, ώστε να καλυφθούν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις⁶⁹.

Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να τηρούν ένα απόθεμα ρευστών διαθεσίμων, που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να καλύψουν ανάγκες ρευστότητας, σε μια βραχυπρόθεσμη κρίση ρευστότητας. Όταν χρησιμοποιούν το απόθεμα, πρέπει να θεσπίζουν ένα σχέδιο αποκατάστασης των ρευστών διαθεσίμων τους και οι αρμόδιες αρχές πρέπει να διασφαλίζουν την επάρκεια του σχεδίου και την υλοποίησή του⁷⁰.

Το απόθεμα ρευστών διαθεσίμων πρέπει να είναι διαθέσιμο ανά πάσα στιγμή για την εκπλήρωση των εκροών ρευστότητας. Το επίπεδο των αναγκών ρευστότητας σε μια βραχυπρόθεσμη κρίση ρευστότητας πρέπει να προσδιορίζεται με τυποποιημένο τρόπο, ούτως ώστε να διασφαλίζεται ένα ενιαίο πρότυπο αξιοπιστίας και ισότιμοι όροι

⁶⁵ ECB (2010): Strengthening the resilience of the banking sector: the Basel proposal for an international framework for liquidity risk.

⁶⁶ OeNB (2010): Financial stability report 20, p. 100.

⁶⁷ Ως «μη βεβαρημένα» στοιχεία ενεργητικού ορίζονται εκείνα που δεν έχουν δεσμευτεί ρητά ή σιωπηρά με οποιοδήποτε τρόπο για εξασφάλισουν ως πρόσθετη εγγύηση ή πιστωτική ενίσχυση συναλλαγή και δεν έχουν παρασχεθεί ως αντιστάθμισμα για οποιαδήποτε άλλη συναλλαγή.

⁶⁸ BCBS (2010): International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, p. 3.

⁶⁹ BCBS (2010b), παρ.15.

⁷⁰ COM (2011) 452/2011 «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων» παρ. 74.

ανταγωνισμού. Πρέπει να διασφαλιστεί ότι ο ανωτέρω τυποποιημένος προσδιορισμός δεν έχει αθέλητες επιπτώσεις στις χρηματαγορές, τη χορήγηση πιστώσεων και την οικονομική ανάπτυξη και ότι λαμβάνονται υπόψη διαφορετικά επιχειρηματικά μοντέλα και περιβάλλοντα χρηματοδότησης των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων επενδύσεων⁷¹.

3.2.2 Ο τύπος του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας LCR – Ανάλυση

Πίνακας 2: Τύπος LCR

το απόθεμα των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού	≥ 100%
το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια των επομένων τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών	

Ο εν λόγω συντελεστής, το ύψος του οποίου πρέπει να ισούται ή να υπερβαίνει το 100% ορίζεται ως ο λόγος :

- του αποθέματος των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού

προς

- το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια των επομένων τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών⁷².

Για το σχεδιασμό του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας χρησιμοποιήθηκαν οι παραδοσιακές μέθοδοι μέτρησης, που χρησιμοποιούν οι Τράπεζες, όπως «coverage ratio» για να αξιολογήσουν την έκθεση τους σε ενδεχόμενα γεγονότα ρευστότητας. Το ύψος του συντελεστή δεν πρέπει να είναι μικρότερο του 100%. Αυτό μεταφράζεται ως εξής πρέπει τουλάχιστον να ισούται ή να υπερβαίνει το 100%, όπερ σημαίνει ότι το απόθεμα των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού θα πρέπει τουλάχιστον να είναι ίσο με το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών. Οι Τράπεζες αναμένεται να ικανοποιούν αυτό το λόγο και να διατηρούν ένα απόθεμα υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού τους, το οποίο θα λειτουργήσει ως ανάχωμα σε μια ενδεχόμενη κρίση ρευστότητας⁷³.

3.2.2α) Το απόθεμα των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού

Σύμφωνα με το πρότυπο οι τράπεζες θα πρέπει να διαθέτουν απόθεμα «μη βεβαρημένων» υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού για την κάλυψη των καθαρών ταμειακών ροών κατά τη διάρκεια 30 ημερολογιακών ημερών, σύμφωνα με το κατωτέρω περιγραφόμενο στην παρ. 3.2.3 σενάριο κρίσης

⁷¹ COM (2011) 452/2011 «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων» παρ. 75.

⁷² BCBS (2010b), παρ. 16-17.

⁷³ BCBS (2010b) παρ. 16

ρευστότητας⁷⁴. Η συγκεκριμένη επιλογή του αριθμητή στο συντελεστή αποσκοπεί στο να ευνοήσει τα στοιχεία του ενεργητικού, τα οποία λογίζονται ως ρευστά ή άμεσα ρευστοποιήσιμα και ταυτόχρονα να μειώσει τα κίνητρα των Τραπεζών να κατέχουν περιουσιακά στοιχεία, τα οποία θεωρούνται λιγότερο άμεσα ρευστοποιήσιμα⁷⁵.

Η «Επιτροπή της Βασιλείας» δεν προσδιορίζει ποιο ακριβώς πρέπει να είναι το απόθεμα «των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού» απλώς προσδιορίζει ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει ένα στοιχείο ενεργητικού, προκειμένου να θεωρηθεί υψηλής ποιότητας. Το βασικότερο όλων είναι να δύναται να ρευστοποιείται στις αγορές καθ' όλη τη διάρκεια του σεναρίου κρίσης και σε ιδανική περίπτωση να θεωρείται επιλέξιμο από την κεντρική Τράπεζα.

Παρακάτω αναγράφονται τα γενικά χαρακτηριστικά των υψηλής ποιότητας στοιχείων ενεργητικού:

α) Βασικά χαρακτηριστικά :

- Χαμηλό πιστωτικό κίνδυνο και κίνδυνο αγοράς
- Ευκολία και ασφάλεια στην αποτίμηση. Η τιμή τους μπορεί να προσδιοριστεί μέσω ενός τύπου, που είναι εύκολο να υπολογιστεί βάσει εισαγόμενων παραμέτρων, που είναι δημοσίως διαθέσιμες και δεν εξαρτάται από ισχυρές παραδοχές, όπως συμβαίνει συνήθως για τα δομημένα ή τα εξωτερικά προϊόντα.
- Χαμηλή συσχέτιση με περιουσιακά στοιχεία υψηλού κινδύνου
- Εισηγμένα σε μια τουλάχιστον αναγνωρισμένη και οργανωμένη αγορά, γεγονός που αυξάνει τις διαφανείς πληροφορίες τιμολόγησης και τις πληροφορίες μετά την διαπραγμάτευση.

β) Χαρακτηριστικά σχετιζόμενα με την αγορά

- Να είναι διαπραγματεύσιμα σε ενεργές αγορές συμφωνιών οριστικής πώλησης ή πώλησης και επαναγοράς με μεγάλο και διαφοροποιημένο αριθμό συμμετεχόντων, υψηλό όγκο διαπραγμάτευσης, εύρος και βάθος αγοράς
- Παρουσία ειδικών διαπραγματευτών της αγοράς⁷⁶
- Χαμηλή συγκέντρωση αγοράς
- Ποιότητα. Ιστορικά, η αγορά έχει παρουσιάσει τάσεις κίνησης προς συγκεκριμένους τύπους περιουσιακών στοιχείων σε συστημικές κρίσεις.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, εφόσον ένα στοιχείο ενεργητικού διαθέτει τα παραπάνω χαρακτηριστικά, ακόμα και σε περιόδους σοβαρών κρίσεων ρευστότητας μπορεί να διατηρεί ανέπαφη την αξία του σε αντίθεση με τα χαμηλής ποιότητας στοιχεία.

Η προσπάθεια μιας Τράπεζας να αντλήσει ρευστότητα, μέσω πώλησης χαμηλής ποιότητας στοιχείων ενεργητικού σε περίοδο έντασης, θα έχει ως αποτέλεσμα την

⁷⁴ BCBS (2010b): παρ. 21.

⁷⁵ ECB (2010): Basel III and monetary policy, Speech by Lorenzo Bini Smaghi, Member of the Executive Board of the ECB at the International Banking Conference – “Matching Stability and Performance: The Impact of New Regulations on Financial Intermediary Management”

⁷⁶ Ειδικός διαπραγματευτής ορίζεται ως το πρόσωπο που δραστηριοποιείται στις χρηματοπιστωτικές αγορές σε συνεχή βάση, και αναλαμβάνει να συναλλάσσεται για ίδιο λογαριασμό αγοράζοντας και πωλώντας χρηματοπιστωτικά μέσα έναντι ιδίων κεφαλαίων σε τιμές που έχει καθορίσει ο ίδιος

αποδοχή εκ μέρους της μιας μεγάλης απομείωσης «haircut» της αξίας των στοιχείων, γεγονός που θα οδηγήσει όχι μόνο στην απώλεια εμπιστοσύνης των αγορών προς τη συγκεκριμένη τράπεζα, αλλά και σε mark-to-market απώλειες άλλων τραπεζών, που κατέχουν παρόμοια περιουσιακά στοιχεία, με αποτέλεσμα τη μετάδοση της κρίσης και την ενθάρρυνση με αυτό τον τρόπο περαιτέρω πωλήσεων και συνάμα μειώσεων των αξιών των περιουσιακών στοιχείων⁷⁷.

Εκτός των παραπάνω χαρακτηριστικών τα υψηλής ποιότητας στοιχεία του ενεργητικού θα πρέπει να πληρούν και τις εξής λειτουργικές απαιτήσεις⁷⁸:

- Να είναι νομίμως διαθέσιμα και πρακτικά άμεσα να μετατρέπονται σε μετρητά ανά πάσα στιγμή, εντός των επομένων 30 ημερών, προκειμένου να καλύψουν τα κενά χρηματοδότησης ανάμεσα στις ταμειακές εκροές και εισροές στην περίοδο κρίσης.
- Να μην είναι «βεβαρημένα (unencumbered)» δηλαδή να μην έχουν δεσμευτεί, δοθεί ως εγγύηση ή εξασφάλιση για οποιασδήποτε συναλλαγή, με τις λεπτομερείς αναγραφόμενες στο κανονιστικό πλαίσιο εξαιρέσεις⁷⁹.
- Να μην χρησιμοποιούνται ως μέσα αντιστάθμισης για θέσεις αγοράς και πώλησης διαφορετικών μέσων ή τίτλων ή άλλες συναλλακτικές στρατηγικές. Επίσης, να μην χρησιμοποιούνται για παροχή πιστωτικών ενισχύσεων σε δομημένες συναλλαγές και για κάλυψη λειτουργικών δαπανών, με τις λεπτομερείς αναγραφόμενες στο κανονιστικό πλαίσιο εξαιρέσεις⁸⁰.
- Να βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο τμήματος της Τράπεζας, που είναι λειτουργικά επιφορτισμένο για τη διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας, συνηθέστερα το τμήμα διαχείρισης ρευστότητας. Τμήμα των ρευστών στοιχείων του ενεργητικού θα πρέπει να ρευστοποιείται περιοδικά και τουλάχιστον άπαξ ετησίως, μέσω συμφωνιών οριστικής πώλησης ή πώλησης και επαναγοράς, προκειμένου να ελεγχθεί η πρόσβαση στην αγορά, η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών ρευστοποίησης, η χρησιμότητα και να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος αρνητικών εξαγγελιών κατά τη διάρκεια περιόδου ακραίων συνθηκών.

Τα υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού κατηγοριοποιούνται ως ακολούθως⁸¹:

Επίπεδο 1 υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού⁸²:

- Τα μετρητά

⁷⁷ BCBS (2010b): παρ. 22-23

⁷⁸ BCBS (2010b): παρ. 26-30

⁷⁹ BCBS (2010b): παρ. 27

⁸⁰ BCBS (2010b): παρ. 28

⁸¹ Ernst & Young (2010):, Making every drop count: Basel III – liquidity requirements and implications, p.3.

⁸² BCBS (2010b): παρ. 39 και BCBS (2012) : “Instructions for Basel III monitoring” σελ. 45-48.

- τα αποθέματα κεντρικών Τραπεζών, στο βαθμό που τα εν λόγω αποθέματα μπορούν να αντληθούν σε περιόδους ακραίων κρίσεων,
- κινητές αξίες, που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις επί ή απαιτήσεις καλυπτόμενες από την εγγύηση κρατών, κεντρικών τραπεζών, οντοτήτων του δημοσίου τομέα, περιφερειακών κυβερνήσεων και τοπικών αρχών, της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ή πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης και ικανοποιούν όλες τις παρακάτω προϋποθέσεις :

α) Λαμβάνουν συντελεστή στάθμισης κινδύνου 0% σύμφωνα με τη Βασιλεία II

β) η διαπραγμάτευσή τους γίνεται στο πλαίσιο μεγάλων και ενεργών αγορών μεγάλου βάθους για συμφωνίες αγοράς και επαναπώλησης ή για μετρητά, οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλό επίπεδο συγκέντρωσης

γ) έχουν αποδεδειγμένα ιστορικό ως αξιόπιστη πηγή ρευστότητας, είτε μέσω αγοράς και επαναπώλησης είτε μέσω πώλησης, ακόμα και υπό ακραίες συνθήκες αγοράς

δ) δεν αποτελούν υποχρέωση ενός ιδρύματος ή οποιασδήποτε θυγατρικής οντότητάς του.

- Κινητές αξίες, έκτος από αυτές που αναφέρονται ανωτέρω, οι οποίες αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις επί ή απαιτήσεις καλυπτόμενες από την εγγύηση κρατών ή κεντρικών τραπεζών, που εκδίδονται στο εγχώριο νόμισμα από το κράτος ή την κεντρική τράπεζα, στον βαθμό, που η τήρηση του εν λόγω χρέους ικανοποιεί τις ανάγκες ρευστότητας των δραστηριοτήτων της τράπεζας στο εν λόγω νόμισμα.
- Κινητές αξίες, έκτος από αυτές που αναφέρονται ανωτέρω, οι οποίες αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις επί ή απαιτήσεις καλυπτόμενες από την εγγύηση κρατών ή κεντρικών τραπεζών, που εκδίδονται σε ξένο νόμισμα, στον βαθμό που η τήρηση του εν λόγω χρέους ικανοποιεί τις ανάγκες ρευστότητας των δραστηριοτήτων της τράπεζας στο εν λόγω νόμισμα.

Τα επιπέδου 1 στοιχεία του ενεργητικού μπορεί να κατέχουν ένα απεριόριστο μερίδιο στο απόθεμα των ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών για τους σκοπούς του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας “LCR” και δεν υπόκεινται σε απομείωση της αξίας τους.

<u>Επίπεδο 2 υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού:</u>

- κινητές αξίες, που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις επί ή απαιτήσεις καλυπτόμενες από την εγγύηση κρατών, κεντρικών τραπεζών, οντοτήτων του δημοσίου τομέα, περιφερειακών κυβερνήσεων και τοπικών αρχών, ή πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης και ικανοποιούν όλες τις παρακάτω προϋποθέσεις :

α) Λαμβάνουν συντελεστή στάθμισης κινδύνου 20% σύμφωνα με τη Βασιλεία II

β) η διαπραγμάτευσή τους γίνεται στο πλαίσιο μεγάλων και ενεργών αγορών μεγάλου βάθους για συμφωνίες αγοράς και επαναπώλησης ή για μετρητά, οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλό επίπεδο συγκέντρωσης

- γ) έχουν αποδεδειγμένα ιστορικό ως αξιόπιστη πηγή ρευστότητας, είτε μέσω αγοράς και επαναπώλησης είτε μέσω πώλησης, ακόμα και υπό ακραίες συνθήκες αγοράς
- δ) δεν αποτελούν υποχρέωση ενός ιδρύματος ή οποιασδήποτε θυγατρικής οντότητάς του.
- Εταιρικά ομόλογα⁸³ και καλυμμένες ομολογίες⁸⁴, οι οποίες ικανοποιούν όλες τις παρακάτω προϋποθέσεις :
 - α) Στην περίπτωση των εταιρικών ομολόγων δεν εκδίδονται από πιστωτικό ίδρυμα ή οποιασδήποτε θυγατρικής οντότητάς του
 - β) Στην περίπτωση των καλυμμένων ομολόγων δεν εκδίδονται από πιστωτικό ίδρυμα ή οποιασδήποτε θυγατρικής οντότητάς του
 - γ) Έχουν πιστοληπτική αξιολόγηση από AA- και πάνω, από αναγνωρισμένο οργανισμό αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας (ECAI “External Credit Assessment Institution”) ή δεν έχουν πιστοληπτική αξιολόγηση από αναγνωρισμένο “ECAI”, αλλά έχουν εσωτερική διαβάθμιση πιθανότητας αθέτησης σχετικής με πιστοληπτική αξιολόγηση τουλάχιστον AA- και πάνω.
 - δ) η διαπραγμάτευσή τους γίνεται στο πλαίσιο μεγάλων και ενεργών αγορών μεγάλου βάθους για συμφωνίες αγοράς και επαναπώλησης ή για μετρητά, οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλό επίπεδο συγκέντρωσης
 - ε) έχουν αποδεδειγμένα ιστορικό ως αξιόπιστη πηγή ρευστότητας, είτε μέσω αγοράς και επαναπώλησης είτε μέσω πώλησης, ακόμα και υπό ακραίες συνθήκες αγοράς, δηλαδή η μέγιστη πτώση τιμής ή απομείωση αξίας σε περίοδο 30 ημερών σημαντικής κρίσης ρευστότητας να μην υπερβαίνει το 10%..

Τα του επιπέδου 2 ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού δεν μπορούν να αποτελούν άνω του 40% του συνολικού αποθέματος των ρευστών διαθέσιμων για τους σκοπούς του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας “LCR” ενώ τυχόν απομείωση της αξίας τους θα υπολογίζεται με βάση την τρέχουσα αγοραία αξία. Μια ελάχιστη απομείωση (haircut) της τάξης του 15% πρέπει να υπολογιστεί για τα περιουσιακά στοιχεία του επιπέδου 2⁸⁵.

Εν κατακλείδι, το απόθεμα των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού θα πρέπει να περιλαμβάνει εκείνα τα στοιχεία του ενεργητικού, που διαθέτουν τα χαρακτηριστικά, που αναφέρθηκαν αναλυτικά ανωτέρω και ανήκουν στα επίπεδα 1 και 2. Τα στοιχεία του ενεργητικού, που περιλαμβάνονται σε κάθε επίπεδο είναι εκείνα, που η τράπεζα κατέχει κατά την πρώτη ημέρα της περιόδου έντασης. Τα στοιχεία επιπέδου 1 συγκαταλέγονται στο απόθεμα χωρίς όριο, εν αντιθέσει με τα στοιχεία του επιπέδου 2, όπου μπορούν να αποτελέσουν μέχρι του 40% του συνολικού αποθέματος. Όλα τα υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού θα

⁸³ Στην περίπτωση αυτή τα εταιρικά ομόλογα περιλαμβάνουν κοινά στοιχεία ενεργητικού, των οποίων η αποτίμηση μπορεί να προσδιοριστεί μέσω ενός τύπου, που είναι εύκολο να υπολογιστεί βάσει εισαγόμενων παραμέτρων, που είναι δημοσίως διαθέσιμες και δεν εξαρτάται από ισχυρές παραδοχές δηλαδή δεν περιλαμβάνονται τα δομημένα προϊόντα ή το μειωμένης εξασφάλισης χρέος.

⁸⁴ Καλυμμένες ομολογίες είναι οι ομολογίες, που εκδίδονται και που ανήκουν κατά κυριότητα από μια τράπεζα και υπόκεινται από το νόμο σε εποπτεία, προκειμένου να προστατευτούν οι κάτοχοί τους.

⁸⁵ BCBS (2010b): παρ. 39-42.

πρέπει να αποτελούν αποδεκτή εξασφάλιση υπό συνήθεις συνθήκες για τις ημερήσιες ανάγκες ρευστότητας και τις ταμιακές διευκολύνσεις μίας ημέρας της κεντρικής τράπεζας του κράτους, όπου δραστηριοποιείται το πιστωτικό ίδρυμα.

Πίνακας 3: Κατηγορίες υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού

Επίπεδο 1 Στοιχεία Ενεργητικού	Μετρητά & Αποθέματα Κ.Τ.		Πάνω από 100%
	Εγγυήσεις Κρατών, Κ.Τ. Υπερεθνικών οργανισμών	- 0% στάθμιση κινδύνου σύμφωνα με τη Βασιλεία II - Διαπραγμάτευση σε μεγάλες και ενεργές αγορές - Αποδεδειγμένο ιστορικό - Δεν αποτελούν υποχρέωση	
Επίπεδο 2 Στοιχεία Ενεργητικού	Εγγυήσεις Κρατών, Κ.Τ. Πολυμερών οργανισμών	- 20% στάθμιση κινδύνου → 15% απομείωση (haircut)	Πάνω από 40%
	Εταιρικά Ομόλογα (που δεν εκδίδονται από το Π.Ι. ή θυγατρική του)	- Υψηλής ποιότητας (αξιολόγηση: AA- και πάνω) - 15% απομείωση (haircut) - Μείωση της τιμής/αύξηση απομείωσης $\leq 10\%$ για 30 μέρες κατά τη διάρκεια κρίσης ρευστότητας	
	Καλυμμένες Ομολογίες (που δεν εκδίδονται από το Π.Ι. ή θυγατρική του)	- Υψηλής ποιότητας (αξιολόγηση: AA- και πάνω) - 15% απομείωση (haircut) - Μείωση της τιμής/αύξηση απομείωσης $\leq 10\%$ για 30 μέρες κατά τη διάρκεια κρίσης ρευστότητας	

3.2.2β) Το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια των επομένων τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών.

Ο παρονομαστής του “LCR” ορίζεται ως το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών και ο υπολογίζεται ως εξής: Οι καθαρές ταμειακές εκροές για μια περίοδο 30 ημερών καθορίζονται από τις αναμενόμενες συνολικές ταμειακές εκροές, όπως αναγράφονται αριστερά του πίνακα 5, αφαιρουμένων των αναμενόμενων συνολικών ταμειακών εισροών, όπως αναγράφονται δεξιά του πίνακα 5 και αντικατοπτρίζουν το καθαρό ποσό χρηματοδότησης, που μπορεί να απαιτηθεί μέσα σε 30 ημέρες, σύμφωνα

⁸⁶ DNB (2010): Working Paper, Liquidity Stress-Tester: Do Basel III and Unconventional Monetary Policy Work?, p. 5.

με το σενάριο κρίσης, που περιγράφεται κατωτέρω (παρ. 3.2.3)⁸⁷. Οι συνολικές αναμενόμενες ταμειακές εκροές υπολογίζονται ως το άθροισμα των υπολοίπων των διαφόρων κατηγοριών του παθητικού και των εκτός ισολογισμού υποχρεώσεων πολλαπλασιαζόμενα επί των αντίστοιχων ποσοστών, που πρόκειται να απολεσθούν. Οι συνολικές αναμενόμενες ταμειακές εισροές υπολογίζονται ως το άθροισμα των υπολοίπων συμβατικών απαιτήσεων⁸⁸, πολλαπλασιαζόμενες επί των αντίστοιχων ποσοστών, που πρόκειται να εισρεύσουν, σύμφωνα με το σενάριο και μέχρι του συνολικού ανώτατου ορίου των 75% των αναμενόμενων ταμειακών εκροών.

Πίνακας 4

Το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών
μέσα στις επόμενες 30 ημερολογιακές ημέρες = εκροές - {εισροές; 75% των εκροών}.

Πίνακας 5: Εισροές - εκροές και συντελεστής στάθμισης LCR

Εκροές (30 ημερών)		Εισροές (30 ημερών)	
	Ποσοστό επί ονομαστικής αξίας πιθανής εκροής	Εισροές λιανικής	
Απώλεια καταθέσεων λιανικής "Σταθερές" Καταθέσεις Λιγότερο "σταθερές" καταθέσεις	5% και πάνω 10% και πάνω	Συμβατικές απαιτήσεις (Δάνεια)	100%
Απώλεια μη διασφαλισμένης χονδρικής χρηματοδότησης Μικροί Πελάτες (σταθεροί λιγότερο σταθεροί) Μη χρηματοπιστωτικές εταιρίες /κράτη /κεντρικές τράπεζες /νομικά πρόσωπα του δημοσίου με λειτουργική σχέση Μη χρηματοπιστωτικές εταιρίες /κράτη /κεντρικές τράπεζες / νομικά πρόσωπα του δημοσίου χωρίς λειτουργική σχέση Λοιπά νομικά πρόσωπα)	5% / 10% και πάνω 25% 75% 100%	Εισροές χονδρικής Συμβατικές απαιτήσεις (Δάνεια)	 100%
Απώλεια εξασφαλισμένης χρηματοδότησης Βραχυπρόθεσμη αναχρηματοδότηση από υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία (κρατικά ομόλογα/ άλλα 0% σταθμισμένα χρεόγραφα)	 0% υψηλής ποιότητας περιουσιακά στοιχεία ενεργητικού 100% τα λοιπά	Συμφωνίες επαναπώλησης (reverse repos) και διασφαλισμένος δανεισμός Από ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού Από μη ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού	 0% 100%

⁸⁷ DNB (2010): Working Paper, Liquidity Stress-Tester: Do Basel III and Unconventional Monetary Policy Work?, p. 5.

⁸⁸ Περιλαμβάνονται μόνο οι συμβατικές εισροές από ανοίγματα, που δεν είναι σε υπερημερία για τα οποία η τράπεζα δεν έχει λόγους να αναμένει μη εκτέλεση εντός του χρονικού ορίζοντα των 30 ημερών

Άλλη απώλεια χρηματοδότησης	
ABCPs, conduits, SIVs και άλλα παρόμοια χρηματοδοτικά μέσα	100% (mty< 30)
Καλυμμένα ομόλογα και άλλα δομημένα χρηματοδοτικά μέσα	100%(mty< 30)
Πιστωτικές και ταμειακές διευκολύνσεις	5 % - 100%

Πίστωση	
Πιστωτικές και ταμειακές διευκολύνσεις	0%

Στο παράρτημα παρατίθεται παράδειγμα προς κατανόηση του συντελεστή LCR.

3.2.3 Υποθέσεις της προσομοίωσης

Η προσομοίωση περιλαμβάνει πολλούς από τους κραδασμούς της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης σε μια οξεία φάση, όπου συγκεκριμένη ποσότητα ρευστότητας πρέπει να εισρεύσει σε ένα πιστωτικό ίδρυμα, προκειμένου να επιβιώσει για χρονικό διάστημα 30 ημερολογιακών ημερών⁸⁹.

Το νέο κανονιστικό πλαίσιο ορίζει τις γενικές αρχές, με τις οποίες θα διεξάγονται οι προσομοιώσεις καταστάσεων κρίσεως, προκειμένου να μειωθούν οι διαφορές στη μεθοδολογία εκτέλεσής τους⁹⁰. Οι παράγοντες της προσομοίωσης είναι οι εξής :

- Υποβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης του πιστωτικού ιδρύματος κατά τρεις βαθμίδες.
- Εκροή ποσοστού καταθέσεων
- Απώλεια της μη διασφαλισμένης χονδρικής χρηματοδότησης
- Σημαντική αύξηση απομείωσης της εξασφαλισμένης χρηματοδότησης
- Αύξηση των ενεχύρων για εγγύηση και μεγαλύτερη έκθεση σε στοιχεία εκτός ισολογισμού, συμπεριλαμβανομένης της συμφωνημένης πίστωσης και των διευκολύνσεων ρευστότητας.

Οι συντελεστές, που αντιστοιχούν σε κάθε ένα παράγοντα αναγράφονται στον πίνακα 5⁹¹.

3.2.4 “LCR” και νομισματικές αναλογίες

Αν και τα πρότυπα απαιτούν να τηρούνται σε ένα δεδομένο νόμισμα, προκειμένου οι τράπεζες και οι εποπτικές αρχές να διαπιστώσουν τυχόν συναλλαγματικές αναντιστοιχίες πρέπει να παρακολουθούν τον “LCR” σε «σημαντικά» νομίσματα, παρέχοντας με αυτό τον τρόπο την δυνατότητα εντοπισμού δυνητικών ζητημάτων αναντιστοιχίας νομισμάτων⁹².

⁸⁹ KPMG (2010): The changing landscape of liquidity regulation,

⁹⁰ Ernst & Young (2010): Liquidity risk management, International frame work for liquidity risk measurement, standards and monitoring, p. 7.

⁹¹ PwC (2010): The New Basel III Framework: Navigating Changes in Bank Capital Management.

⁹² BCBS (2010b): παρ. 172

Ο συντελεστής ξένου νομίσματος “LCR” (Πίνακας 6) ορίζεται ως :

το απόθεμα των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού σε κάθε «σημαντικό» νόμισμα	≥ 100%
το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια των επομένων τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών σε κάθε «σημαντικό» νόμισμα	
<i>Σημείωση: στον παρονομαστή θα πρέπει να αφαιρείται η αντιστάθμιση πράξεων συναλλάγματος.</i>	

Οι ορισμοί του αποθέματος των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού σε σημαντικό νόμισμα και το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών σε σημαντικό νόμισμα είναι ίδιοι με εκείνους του “LCR” δεδομένο στο νόμισμα. Ένα νόμισμα για να θεωρηθεί «σημαντικό» απαιτείται η συνολική υποχρέωση εκφρασμένη στο ξένο νόμισμα να αντιπροσωπεύει το 5% ή και παραπάνω των συνολικών υποχρεώσεων μιας τράπεζας⁹³.

Λαμβανομένου υπόψη ότι ο ανωτέρω τύπος δεν αποτελεί πρότυπο αλλά εργαλείο παρακολούθησης δεν υπάρχει ένα διεθνώς καθορισμένο ελάχιστο όριο τήρησης του συντελεστή. Παρόλα αυτά, οι εποπτικές αρχές κάθε δικαιοδοσίας θα μπορούσαν να θέσουν ελάχιστους δείκτες παρακολούθησης του ξένου νομίσματος “LCR”. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να αξιολογούν την ικανότητα των τραπεζών να αντλήσουν κεφάλαια στις αγορές συναλλάγματος και την δυνατότητά τους να μεταφέρουν ένα πλεόνασμα ρευστότητας από ένα νόμισμα σε άλλο νόμισμα και από ένα κράτος σε άλλο κράτος και σε διαφορετικές νομικές οντότητες. Ως εκ τούτου, το ποσοστό θα πρέπει να είναι υψηλότερο για νομίσματα, όπου οι εποπτικές αρχές εκτιμούν περιορισμένη την ικανότητα μιας τράπεζας να αντλήσει κεφάλαια ή/ και να μεταφέρει πλεόνασμα ρευστότητας⁹⁴.

3.3 Ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio ‘NSFR’)

3.3.1 Επιδίωξη και στόχοι

Προκειμένου να προωθηθεί μια περισσότερο μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των περιουσιακών στοιχείων και δραστηριοτήτων των τραπεζών η «Επιτροπή της Βασιλείας» σχεδίασε το συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης, όπου από εδώ και στο εξής θα τον συναντάμε με το αγγλικό ακρωνύμιο “NSFR”.

Το συγκεκριμένο πρότυπο καθιερώνει ένα ελάχιστο αποδεκτό ποσό σταθερής χρηματοδότησης βασισμένο στα χαρακτηριστικά ρευστότητας των στοιχείων του ενεργητικού ενός πιστωτικού ιδρύματος, καθώς και στις δραστηριότητες, που αυτό αναπτύσσει, σε χρονικό ορίζοντα άνω του ενός έτους.

Μέσω της χρήσης του εν λόγω δείκτη προωθείται ένας πιο συντηρητικός τρόπος διαχείρισης της ρευστότητας χρηματοδότησης, όπου τα πιστωτικά ιδρύματα θα χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους κυρίως με μεσομακροπρόθεσμο, δηλαδή σταθερό, δανεισμό και θα πρέπει να διατηρούν ένα επαρκές επίπεδο «σταθερής χρηματοδότησης», δηλαδή ίδια κεφάλαια, σταθερές καταθέσεις πελατών και

⁹³ BCBS (2010b): παρ. 173-174

⁹⁴ BCBS (2010b): παρ. 175

μεσομακροπρόθεσμα ομόλογα έκδοσης του πιστωτικού ιδρύματος, το οποίο να καλύπτει τις ανάγκες «σταθερής χρηματοδότησης» του ενεργητικού, δηλαδή των περισσότερων στοιχείων ενεργητικού με εξαίρεση τα άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία (δηλ. τα ταμειακά διαθέσιμα, τις διατραπεζικές απαιτήσεις και το μεγαλύτερο μέρος των κρατικών ομολόγων⁹⁵.

Ο “NSFR” προωθεί μια βραχυπρόθεσμη ανθεκτικότητα σε μια μακροπρόθεσμη περίοδο, δημιουργώντας επιπρόσθετα κίνητρα στις τράπεζες να χρηματοδοτούν στις δραστηριότητές τους με μια πιο σταθερή χρηματοδότηση σε συνεχή βάση. Η ιδέα συνίσταται στο να απαιτεί από τις τράπεζες να διακρατούν ένα ελάχιστο ποσοστό της μέσο - μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης σε σχέση με την υποκείμενη έκθεση των στοιχείων του ενεργητικού της στον κίνδυνο ρευστότητας⁹⁶.

Συνοψίζοντας με την καθιέρωση του συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης επιδιώκονται δύο στόχοι:

(α) Ο πρώτος συνίσταται στην αντιμετώπιση του προβλήματος που απορρέει από τον ετεροχρονισμό στη ρευστοποιησιμότητα στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού του ισολογισμού των τραπεζών (“liquidity mismatch”).

(β) Επιδιώκεται, επίσης, η δημιουργία κινήτρων στις τράπεζες να χρησιμοποιούν σταθερές πηγές για τη χρηματοδότηση των περιουσιακών τους στοιχείων (περιλαμβανομένων των δανείων), η διάρκεια των οποίων υπερβαίνει το έτος.

3.3.2 Συντελεστής Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (NSFR) - Formula Ανάλυση

Ο εν λόγω συντελεστής, το ύψος του οποίου πρέπει να υπερβαίνει το 100%, ορίζεται ως ο λόγος:

- της διαθέσιμης ποσότητας σταθερής χρηματοδότησης, προς
- την απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης.

Πίνακας 7 : Τύπος NSFR

$\frac{\text{Διαθέσιμη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης}}{\text{Απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης}} > 100\%$

3.3.3 Η διαθέσιμη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης “Available amount of stable funding (ASF)”

Η διαθέσιμη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης, από εδώ και στο εξής θα συναντάται με το αγγλικό ακρωνύμιο “ASF”, υπολογίζεται προσδιορίζοντας την λογιστική αξία των ιδίων κεφαλαίων και υποχρεώσεων ενός πιστωτικού ιδρύματος σε μια από τις κατωτέρω πέντε κατηγορίες. Το ποσό που προσδιορίζεται για κάθε κατηγορία πρέπει να πολλαπλασιάζεται με ένα συντελεστή “ASF”, ο οποίος κυμαίνεται από 0% έως 100% και το σύνολο του “ASF” αποτελεί το άθροισμα των σταθμισμένων ποσών.

⁹⁵ ΤτΕ: «Έκθεση για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα» (Ιούλιος 2010), σελ. 107

⁹⁶ Kemmer, M. (2011), p. 24-28

Πίνακας 8

Οι κατηγορίες του “ASF” έχουν ως εξής⁹⁷ :

Διαθέσιμο ποσό σταθερής χρηματοδότησης	
Κατηγορίες του ASF	ASF Συντελεστής
Το σύνολο ιδίων κεφαλαίων περιλαμβανομένων Tier 1 & 2	100%
Το συνολικό ποσό προνομιούχων μετοχών που δεν περιλαμβάνονται στο Tier 2 και ληκτότητα από ένα έτος και πάνω (mtu $\geq$ 1 year)	
Άλλες υποχρεώσεις (mtu $\geq$ 1 year)	
"Σταθερές" σύμφωνα με τον LCR, καταθέσεις ή λογαριασμοί όψεως μικρών επιχειρήσεων ή λιανικής ή/ και προθεσμιακές καταθέσεις με εναπομένονσα περίοδο λήξης μικρότερη του ενός έτους	90%
"Λιγότερο Σταθερές" σύμφωνα με τον LCR καταθέσεις ή λογαριασμοί όψεως μικρών επιχειρήσεων ή λιανικής ή/ και προθεσμιακές καταθέσεις με εναπομένονσα περίοδο λήξης μικρότερη του ενός έτους	80%
Χρηματοδότηση χονδρικής χωρίς εξασφαλίσεις/ εγγυήσεις, καταθέσεις ή/και καταθέσεις ή λογαριασμοί όψεως με εναπομένονσα διάρκεια μικρότερη του ενός έτους προς μη χρηματοπιστωτικές εταιρίες, κράτη, κεντρικές τράπεζες, αναπτυξιακές τράπεζες και λοιπά νομικά πρόσωπα του δημοσίου	50%
Όλες οι υπόλοιπες κατηγορίες παθητικού και ιδίων κεφαλαίων που δεν περιλαμβάνονται στις ανωτέρω κατηγορίες	0%

3.3.4 Απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης “Required amount of Stable Funding (RSF)”

Το ποσό της σταθερής χρηματοδότησης που απαιτείται από τις εποπτικές αρχές θα πρέπει να υπολογιστεί χρησιμοποιώντας υποθέσεις σχετικά με τα γενικά χαρακτηριστικά της έκθεσης των στοιχείων του ενεργητικού στο κίνδυνο ρευστότητας και των ανοιγμάτων των εκτός ισολογισμού στοιχείων. Η απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης, όπου από εδώ και στο εξής θα συναντάται με το αγγλικό ακρωνύμιο “RSF” υπολογίζεται ως το άθροισμα της αξίας των διακρατούμενων και χρηματοδοτούμενων από το πιστωτικό ίδρυμα στοιχείων του ενεργητικού πολλαπλασιαζόμενο με έναν συγκεκριμένο συντελεστή σταθερής χρηματοδότησης “RSF Factor” καθορισμένο για κάθε συγκεκριμένο στοιχείο του ενεργητικού, στο οποίο προστίθεται το ποσό της εκτός ισολογισμού δραστηριότητας ή πιθανής έκθεσης ρευστότητας πολλαπλασιαζόμενο με το σχετικό «RSF συντελεστή».

Ο RSF συντελεστής που εφαρμόζεται στις καταγεγραμμένες τιμές των στοιχείων του ενεργητικού ή των εκτός ισολογισμού στοιχείων είναι το ποσό αυτού του στοιχείου για το οποίο οι εποπτικές αρχές πιστεύουν ότι θα πρέπει να υποστηριχθεί με σταθερή χρηματοδότηση. Περιουσιακά στοιχεία, τα οποία μπορούν άμεσα να ρευστοποιηθούν και να διατεθούν ως πηγή άντλησης ρευστότητας σε μια περίοδο κρίσης ρευστότητας λαμβάνουν μικρότερο RSF συντελεστή σε σχέση με περιουσιακά στοιχεία, λιγότερα άμεσα ρευστοποιήσιμα, τα οποία απαιτούν περισσότερη σταθερή χρηματοδότηση⁹⁸.

⁹⁷ BCBS (2010b): παρ. 128 Πίνακας 1.

⁹⁸ BCBS (2010b): παρ. 129.

Ο RSF εφαρμόζει διάφορες απομειώσεις “haircuts” ή ποσοστιαίες μειώσεις από 0% έως και 100% σε διάφορα στοιχεία του ενεργητικού, σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά ρευστότητάς τους⁹⁹. Οι κατηγορίες που θεωρούνται ως λιγότερο άμεσα ρευστοποιήσιμες λαμβάνουν ένα υψηλό ποσοστό (βλ. Πίνακα 9) και ως εκ τούτου απαιτούν ένα μεγαλύτερο ποσό σταθερής χρηματοδότησης στην αναλογία του “NSFR”. Η έλλειψη ρευστότητας, σύμφωνα με την ανωτέρω μέτρηση, ορίζεται ως το ποσό ενός συγκεκριμένου περιουσιακού στοιχείου, το οποίο δεν μπορεί να πωληθεί και επομένως να μετατραπεί σε μετρητά ή να χρησιμοποιηθεί σε εκτεταμένη βάση ως εγγύηση (εξασφάλιση) σε ενδεχόμενο δανεισμό κατά τη διάρκεια μιας κρίσης ρευστότητας ενός έτους¹⁰⁰.

Οι διάφορες κατηγορίες του RSF με τα αντίστοιχα ποσοστά συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα¹⁰¹:

Πίνακας 9

Απαιτούμενο ποσό σταθερής χρηματοδότησης	
Κατηγορίες του RSF	RSF Συντελεστής
Ταμειακά διαθέσιμα	0%
Χρεόγραφα (mty<1 year)	
Εκκρεμεί δάνεια σε οικονομικές οντότητες (mty<1 year)	
"Μη βεβαρημένα" κινητά στοιχεία ενεργητικού με εναπομένονσα διάρκεια μικρότερη του 1 έτους, που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις επί ή απαιτήσεις καλυπτόμενες από την εγγύηση κρατών, κεντρικών τραπεζών, οντοτήτων του δημοσίου τομέα, περιφερειακών κυβερνήσεων και τοπικών αρχών, της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ή πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης (mty>1 year), με συντελεστή στάθμισης κινδύνου 0%, σύμφωνα με τη Βασιλεία II υπό την προϋπόθεση ότι οι τίτλοι είναι διαπραγματευσιμοι σε ενεργές αγορές συμφωνιών οριστικής πώλησης ή πώλησης και επαναγοράς	5%
"Μη βεβαρημένα" υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας (με διαβάθμιση AA- και υψηλότερη) εταιρικά ομόλογα ή καλυμμένες ομολογίες (mty≥1 year), τα οποία πληρούν όλες τις προϋποθέσεις των στοιχείων του ενεργητικού του επιπέδου 2 της LCR,	20%
"Μη βεβαρημένα" κινητά στοιχεία ενεργητικού με εναπομένονσα διάρκεια μικρότερη του 1 έτους, που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις επί ή απαιτήσεις καλυπτόμενες από την εγγύηση κρατών, κεντρικών τραπεζών, οντοτήτων του δημοσίου τομέα, με συντελεστή στάθμισης κινδύνου 20% σύμφωνα με τη Βασιλεία II υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν όλες τις προϋποθέσεις του επιπέδου 2 των στοιχείων του ενεργητικού της LCR	

⁹⁹S&P (2010): Basel III proposals could strengthen banks liquidity, but may have unintended consequences, p. 5.

¹⁰⁰ ECB (2010): Euro money market study, p. 19.

¹⁰¹ BCBS (2010b): παρ. 133 πίνακας 2.

"Μη βεβαρημένος" Χρυσός, "Μη βεβαρημένοι" Μετοχικοί τίτλοι που δεν εκδίδονται από το ίδιο το ίδρυμα ή το μητρική ή τις θυγατρικές του ή από άλλη θυγατρική του μητρικού ιδρύματος ή της μητρικής χρηματοδοτικής εταιρίας συμμετοχών, εισηγμένων σε σημαντικό δείκτη αναγνωρισμένο χρηματιστήριο, Εταιρικά ομόλογα ή καλυμμένες ομολογίες, που ικανοποιούν τις παρακάτω προϋποθέσεις: - αποτελούν αποδεκτή εξασφάλιση υπό συνήθεις συνθήκες για τις ημερήσιες ανάγκες ρευστότητας και τις ταμιακές διευκολύνσεις μίας ημέρας κεντρικής τράπεζας, - δεν εκδίδονται από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, θυγατρικές τους (εξαιρέση η περίπτωση των καλυμμένων ομολογιών), - χαμηλού πιστωτικού κινδύνου (έχουν πιστοληπτική αξιολόγηση από αναγνωρισμένα ECAI από A+ έως A- ή δεν έχουν πιστοληπτική αξιολόγηση από αναγνωρισμένο ECAI αλλά είναι εσωτερικά διαβαθμισμένα καθώς έχουν PD που αντιστοιχεί σε πιστοληπτική αξιολόγηση A+ έως A-) και - διαπραγματεύονται σε ενεργές αγορές με χαμηλό βαθμό συγκέντρωσης.	50%
Ενυπόθηκα δάνεια οποιασδήποτε διάρκειας με συντελεστή πιστωτικού κινδύνου, σύμφωνα με τη Βασιλεία II 35% και κάτω, Άλλα δάνεια εξαιρουμένων των δανείων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με εναπομένουσα διάρκεια ενός έτους ή μεγαλύτερη, με συντελεστή πιστωτικού κινδύνου, σύμφωνα με τη Βασιλεία II 35% και κάτω	65%
Δάνεια σε πελάτες λιανικής (π.χ. φυσικά πρόσωπα) και μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, τα οποία έχουν εναπομένουσα διάρκεια μικρότερη του ενός έτους	85%
Οποιαδήποτε άλλα στοιχεία του ενεργητικού, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στις παραπάνω κατηγορίες	100%

Η έκθεση σε «εκτός ισολογισμού στοιχεία» "Off-balance Sheet Categories (OBS)", όπου από εδώ και στο εξής στην παρούσα μελέτη θα συναντάται με το αγγλικό ακρωνύμιο, μπορεί να απαιτεί άμεση ή λιγότερο άμεση χρηματοδότηση. Σε καταστάσεις όμως κρίσης η έκθεση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική εκροή ρευστότητας. Ως εκ τούτου, η εφαρμογή του RSF συντελεστή σε διάφορες "OBS" δραστηριότητες οδηγεί στην απαίτηση της δημιουργίας από τα τραπεζικά ιδρύματα ενός αποθέματος «σταθερής χρηματοδότησης», το οποίο αναμένεται να χρηματοδοτήσει αυτά τα περιουσιακά στοιχεία, που σε άλλες περιπτώσεις δεν θα ήταν δυνατό να χρηματοδοτηθούν με «σταθερή χρηματοδότηση», όπως αυτή ορίστηκε ανωτέρω. Η απαίτηση αυτή μπορεί να εκληφθεί ως προώθηση της «σταθερής χρηματοδότησης» του αποθέματος των ρευστών διαθεσίμων, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες ρευστότητας, που προκύπτουν από τα απρόβλεπτα "OBS" σε περιόδους κρίσης¹⁰².

Ακολουθεί πίνακας με τη σύνθεση των κατηγοριών OBS καθώς και τη διασύνδεσή τους με τον RSF συντελεστή.

Πίνακας 10

Σύνθεση των κατηγοριών "των εκτός ισολογισμού στοιχείων" και διασύνδεσή τους με τον συντελεστή RSF	
Κατηγορίες "των εκτός ισολογισμού στοιχείων" Off-balance Sheet Categories (OBS)	RSF Συντελεστής
Υπό όρους ανακλητές & ανέκκλητες πιστωτικές διευκολύνσεις σε πελάτες	5% του μη αναληφθέντος τμήματος

¹⁰² BCBS (2010b): παρ. 135.

Άλλες ενδεχόμενες χρηματοδοτικές υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένων χρηματοδοτικών προϊόντων και μέσων όπως: Άνευ όρων ανακλητές πιστωτικές διευκολύνσεις, Εγγυήσεις, Πιστωτικές επιστολές, Άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα	Οι εθνικές εποπτικές αρχές θα εξειδικεύσουν τον συντελεστή RSF λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες εθνικές συνθήκες
Μη συμβατικές υποχρεώσεις όπως: επενδυτικά χρεόγραφα και άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα που παρέχουν παρόμοιες διευκολύνσεις, αιτήσεις για επαναγορά χρέους, Δομημένα προϊόντα (VRDNs), Αμοιβαία κεφάλαια διαθεσίμων, Οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων κα.	

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο δείκτης θα συμβάλει στον περιορισμό της εξάρτησης των πιστωτικών ιδρυμάτων από τον διατραπεζικό δανεισμό και θα διασφαλίσει ότι μακροπρόθεσμες επενδύσεις, επενδύσεις μη ευχερώς ρευστοποιήσιμες, καθώς και μέρος διαπραγματεύσιμων στοιχείων χρηματοδοτούνται με σταθερό δανεισμό¹⁰³.

Στο παράρτημα παραθέτεται παράδειγμα προς κατανόηση του συντελεστή NSFR

3.4 Εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές

Εκτός από τον υπολογισμό του κινδύνου ρευστότητας με την καθιέρωση των δύο συντελεστών ρευστότητας, που αναλύθηκαν ανωτέρω (παρ. 3.2, 3.3) και οι οποίοι θα χρησιμοποιηθούν ως πρότυπα, η «Επιτροπή της Βασιλείας» προκειμένου να διασφαλίσει την κατάλληλη παρακολούθηση και αξιολόγηση του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές με ομοιόμορφο τρόπο καθιερώνει πέντε εργαλεία παρακολούθησής του. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει κατ' ελάχιστο να χρησιμοποιούν τα συγκεκριμένα εργαλεία, προκειμένου να συλλέξουν πληροφορίες κατά τη διάρκεια της εποπτικής δραστηριότητας τους¹⁰⁴.

Οι τράπεζες με τη σειρά τους θα πρέπει να παρέχουν ανεπεξέργαστες πληροφορίες και δεδομένα στις εποπτικές αρχές, προκειμένου εκείνες να υπολογίσουν τουλάχιστον τις ακόλουθες παραμέτρους:

i. Τη συμβατική αναντιστοιχία ληκτοτήτων (“Contractual maturity mismatch”): Η συγκεκριμένη μέτρηση προσδιορίζει τα ανοίγματα (θετικά ή αρνητικά) ανάμεσα στις συμβατικές εισροές και εκροές για καθορισμένα χρονικά διαστήματα. Τα ανοίγματα στο χρόνο ωρίμανσης υποδηλώνουν πόσο μπορεί να αυξηθεί η ρευστότητα μιας τράπεζας στο καθορισμένο χρονικό σημείο, εάν όλες οι εκροές συμβαίνουν σε προγενέστερο χρόνο. Η μέτρηση παρέχει πληροφορίες για το κατά πόσο μια τράπεζα βασίζεται στη ληκτότητα των απαιτήσεων (“maturity transformation”), σύμφωνα με τις ισχύουσες συμβάσεις της. Η τράπεζα θα πρέπει να αναφέρει τις ταμειακές ροές για όλα τα εντός και εκτός στοιχεία ισολογισμού, σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα, σύμφωνα με τις αντίστοιχες ημερομηνίες λήξης τους. Οι πληροφορίες, που θα

¹⁰³ ΤτΕ: «Εκθεση για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα» (Ιούλιος 2010), σελ. 107

¹⁰⁴ Ernst & Young (2010): Making every drop count: Basel III – liquidity requirements and implications.

παρέχονται θα πρέπει κατ' ελάχιστο να περιλαμβάνουν αυτές που αφορούν τις κατηγορίες του "LCR"¹⁰⁵.

ii. Τη συγκέντρωση της χρηματοδότησης ("Concentration of funding"): Η συγκεκριμένη μέτρηση έχει ως σκοπό να αναγνωρίσει τις σημαντικές πηγές χονδρικής χρηματοδότησης ("wholesale funding"), όπου η ενδεχόμενη απόσυρσή τους μπορεί να σηματοδοτήσει προβλήματα ρευστότητας. Η μέτρηση περιλαμβάνει τη πηγή χρηματοδότηση των υποχρεώσεων προερχόμενες από κάθε «σημαντικό» αντισυμβαλλόμενο ή από κάθε «σημαντικό» προϊόν ή μέσο ως ποσοστό επί του ισολογισμού καθώς και μια λίστα των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού ανά «σημαντικό» νόμισμα, όπως αυτά καθορίζονται στις εκτενέστερες και λεπτομερείς διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου¹⁰⁶.

iii. Τα διαθέσιμα μη βεβαρημένα στοιχεία του ενεργητικού ("Available unencumbered assets"): Η μέτρηση παρέχει στις εποπτικές αρχές στοιχεία για την ποσότητα και τα βασικά χαρακτηριστικά συμπεριλαμβανομένης και της θέσης σε συνάλλαγμα των διαθέσιμων μη βεβαρημένων στοιχείων του ενεργητικού μιας τράπεζας. Αυτά τα στοιχεία έχουν τη δυνατότητα να παρασχεθούν ως εγγυήσεις / εξασφαλίσεις ("collateral") για την άντληση επιπρόσθετης εγγυημένης χρηματοδότησης σε δευτερογενείς αγορές ή/και στις κεντρικές τράπεζες και ως εκ τούτου αποτελούν πρόσθετες πηγές ρευστότητας για την τράπεζα, όπως καθορίζεται στο νέο κανονιστικό πλαίσιο στις αντίστοιχες διατάξεις¹⁰⁷. Η συγκεκριμένη μέτρηση θα παράσχει στους επόπτες μια λίστα με το ποσό τον τύπο και τη θέση των διαθέσιμων μη βεβαρημένων στοιχείων του ενεργητικού μιας τράπεζας, τα οποία μπορούν να παρασχεθούν ως εγγύηση για εξασφαλισμένο δανεισμό στις δευτερογενείς αγορές ή στις κεντρικές τράπεζες¹⁰⁸.

iv. Το συντελεστή κάλυψης ρευστότητας ανά «σημαντικό» νόμισμα ("LCR by significant currency"): (Βλ. ανωτέρω παρ. 3.2.4)

v. Τα εργαλεία παρακολούθησης εξελίξεων στην αγορά ("market-related monitoring tools"): Το συγκεκριμένο εργαλείο παρακολούθησης χρησιμοποιεί με μεγάλη συχνότητα στοιχεία της αγοράς, τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν ως προειδοποιητικοί δείκτες σε πιθανά προβλήματα ρευστότητας, της αγοράς, του τραπεζικού συστήματος και των πιστωτικών ιδρυμάτων¹⁰⁹. Τέτοια εργαλεία αποτελούν τα bank-specific CDS spread, οι τιμές των μετοχών, καθώς και μετρήσεις σε ολόκληρη την αγορά, όπως για παράδειγμα οι τιμές και η ρευστότητα διαφόρων στοιχείων του ενεργητικού¹¹⁰.

Τα εργαλεία αυτά πρέπει να χρησιμοποιούνται από τις εποπτικές αρχές σε διαρκή βάση, ώστε αυτές να αποκτούν επαρκή και συγκεκριμένη πληροφόρηση αναφορικά με τις συνθήκες ρευστότητας στις τράπεζες και στο τραπεζικό σύστημα.

¹⁰⁵ BCBS (2010b): παρ. 140-150.

¹⁰⁶ BCBS (2010b): παρ. 151-163.

¹⁰⁷ BCBS (2010b): παρ. 164-171.

¹⁰⁸ PwC (2010): Basel III – A Risk Management Perspective.

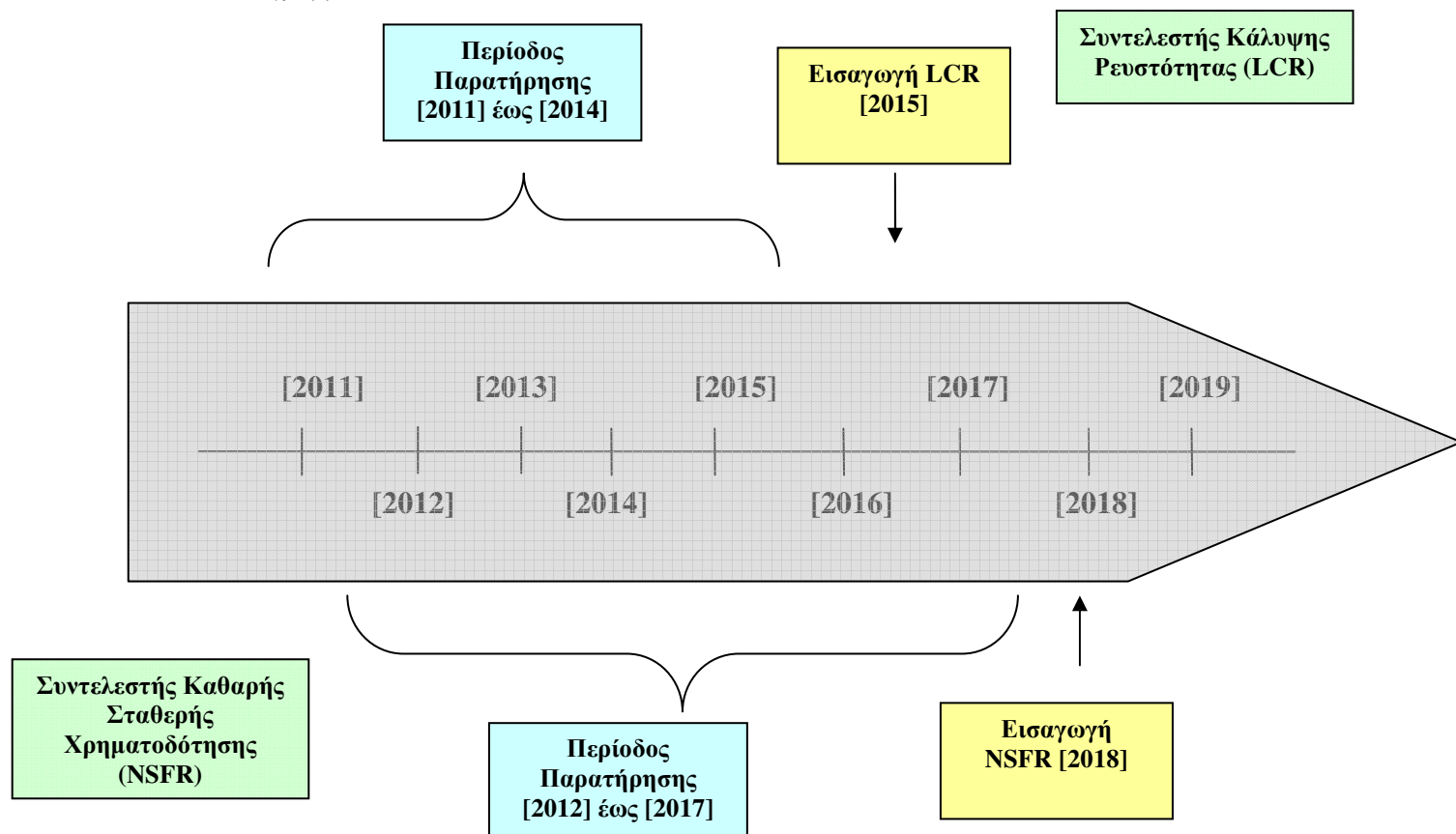
¹⁰⁹ ECB (2010): Strengthening the resilience of the banking sector: the Basel proposal for an international framework for liquidity risk.

¹¹⁰ Ernst & Young (2010): Making every drop count: Basel III – liquidity requirements and implications.

3.5 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των συντελεστών ρευστότητας

Για τους δύο συντελεστές καθιερώνεται μια περίοδος παρακολούθησης, η οποία ξεκίνησε το 2011, ώστε να αξιολογηθούν οι επιπτώσεις από την εφαρμογή των νέων κανόνων στην επιχειρηματική δραστηριότητα των τραπεζών, στις αγορές, στην πιστωτική επέκταση και στην οικονομική ανάπτυξη. Οι διατάξεις για το συντελεστή κάλυψης ρευστότητας “LCR” θα αρχίσουν να εφαρμόζονται πλήρως την 1^η Ιανουαρίου 2015 και εκείνες για τον συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης “NSFR” την 1^η Ιανουαρίου 2018¹¹¹ (βλ. κατωτέρω διάγραμμα).

Διάγραμμα 1

4. Αποτελέσματα από τη μέτρηση των προτεινόμενων αλλαγών

4.1 Αποτελέσματα πιστωτικών ιδρυμάτων

Οι απαιτήσεις της Βασιλείας III είναι ιδιαίτερα αυστηρές για τα τραπεζικά ιδρύματα σε σύγκριση με τη Βασιλεία II. Τα νέα πρότυπα ρευστότητας, που τίθενται για πρώτη φορά, απαιτούν μια νέα συστηματική προσέγγιση. Οι νέες απαιτήσεις στοχεύουν στην εξισορρόπηση των πιέσεων προς τα πιστωτικά ιδρύματα αναφορικά με τα ζητήματα των αναγκών τους σε ρευστότητα και των στοιχείων του ενεργητικού τους, που μπορούν να υπολογιστούν ως ρευστοποιήσιμα. Οι κοινές αλλαγές θα έχουν σίγουρα επίδραση στις βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες αγορές χρήματος και θα μεταβάλλουν το «τραπεζικό σκηνικό»¹¹².

¹¹¹ BCBS (2010b), παρ. 196-197.

¹¹² IIF (2010): Interim report on the cumulative impact on the global economy of proposed changes in the banking regulatory framework, σελ. 45.

Τράπεζες, συμβουλευτικές εταιρίες και διεθνή fora ανέλυσαν τις πιθανές επιδράσεις του νέου τραπεζικού κανονιστικού πλαισίου και δημοσίευσαν τα αποτελέσματά τους, περιλαμβάνοντας, ωστόσο μόνον εκείνες τις τράπεζες, που παρείχαν την απαιτούμενη πληροφόρηση. Εκτός των μετρήσεων “QIS”(Quantitative Impact Study), που διεξήγαγε η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών, από εδώ και στο εξής θα συναντάται στην παρούσα με το αγγλικό ακρωνύμιο “BIS”, που είναι η επίσημη ανάλυση της Επιτροπής, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο “IMF” (International Monetary Fund) και το Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Ινστιτούτο “IIF” (Institute of International Finance), επίσης δημοσίευσαν αναφορές σχετικές με τις επιδράσεις των δύο συντελεστών.

4.2 Αποτελέσματα από το IMF

Η αναφορά του IMF σχετικά με την επίδραση των κανονιστικών αναδιαρθρώσεων σε μεγάλου μεγέθους και πολυσχιδούς δραστηριότητας πιστωτικά ιδρύματα παρέχει μια αναλυτική προσέγγιση των νέων απαιτήσεων ρευστότητας. Ο πρωταρχικός στόχος της ανάλυσης είναι να ερευνηθεί κατά πόσο οι τράπεζες και οι επιχειρηματικές στρατηγικές τους επηρεάζονται από τους προτεινόμενους ρυθμιστικούς κανονισμούς. Η μέτρηση περιελάμβανε 20 χώρες με ένα σύνολο 62 τραπεζών από την Ασία, την Ευρώπη και την Β. Αμερική και βασίζεται σε δεδομένα του 2^{ου} τετράμηνου του 2010¹¹³.

Οι γενικές εκτιμήσεις από τα πιστωτικά ιδρύματα είναι ότι οι περισσότερες από τις τράπεζες που αξιολογήθηκαν πληρούσαν τις LCR απαιτήσεις. Για τα λίγα ιδρύματα που δεν πληρούσαν ακόμη τα κριτήρια του LCR, το κενό ρευστότητας θα μπορούσε να περιοριστεί και να διαχειριστεί. Λόγω της έλλειψης δημοσιευμένης πληροφόρησης το LCR δεν αναλύεται ποσοτικά. Χρησιμοποιώντας τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού¹¹⁴ προς τα συνολικά στοιχεία του ενεργητικού (εκφραζόμενο ποσοστιαία), ως συγκριτική αξία για την κάλυψη ρευστότητας, εξήχθη το συμπέρασμα ότι οι Ασιατικές και Ευρωπαϊκές Τράπεζες έχουν καλύτερες βραχυπρόθεσμες θέσεις ρευστότητας. Οι ασιατικές τράπεζες εντυπωσίασαν με την απλή δομή των ισολογισμών τους, όσον αφορά το περιορισμένο πλήθος των πολύπλοκων ασφαλειών και το εστιασμένο, κυρίως στις καταθέσεις¹¹⁵, ισχυρότερο προφίλ χρηματοδότησης τους.

Τα αποτελέσματα του IMF για το LCR αποδεικνύουν ότι οι τράπεζες με παγκόσμιες δραστηριότητες αντιμετωπίζουν επιπρόσθετες προκλήσεις χρηματοδότησης, λόγω των αυστηρότερων απαιτήσεων ρευστότητας, που υποχρεώνουν κάθε θυγατρική / υποκατάστημα να πληροί τα κριτήρια του LCR. Επίσης, η διαχείριση ρευστών περιουσιακών στοιχείων διατηρεί μια ειδική σπουδαιότητα σε χώρες, που έχουν μικρό κρατικό χρέος. Σε αυτές τις χώρες οι τράπεζες κυρίως διαχειρίζονται το δικό τους κίνδυνο ρευστότητας με περιουσιακά στοιχεία εκτός των κρατικών ομολόγων. Εξ’ αυτού του λόγου, ο LCR επηρεάζεται αρνητικά, αφού τα κρατικά ομόλογα φαντάζουν λιγότερο ελκυστικά. Το αποτέλεσμα

¹¹³ IMF (2010): Impact of Regulatory Reforms on Large and Complex Financial Institutions, σελ. 13.

¹¹⁴ Σε αυτή την περίπτωση μετρητά και κρατικά χρεόγραφα.

¹¹⁵ IMF (2010): Impact of Regulatory Reforms on Large and Complex Financial Institutions, σελ. 18.

της αυξημένης διατήρησης κρατικών χρεογράφων για να πληρούνται οι LCR απαιτήσεις επιφέρει προκλήσεις σε ένα περιβάλλον αυξανόμενου κρατικού κινδύνου¹¹⁶.

Η ανάλυση του IMF για τον NSFR παρουσιάζει μια ευρεία διαφοροποίηση της ικανότητας των τραπεζών να πληρούν το 100% των απαιτήσεων του. Με μια προσεκτικότερη εξέταση των διαφορετικών χωρών είναι βέβαιο ότι οι ευρωπαϊκές τράπεζες θα επηρεαστούν περισσότερο από τις απαιτήσεις του NSFR. Ο λόγος οφείλεται αφενός στο μεγάλο ποσό μακροπρόθεσμου δανεισμού από την πλευρά του ενεργητικού και αφετέρου στην υψηλότερη εξάρτηση από χονδρική χρηματοδότηση. Οι περισσότερες από τις τράπεζες της Β. Αμερικής και τις ασιατικές τράπεζες πληρούσαν το 100% του NSFR, μάλιστα κάποιες ασιατικές τράπεζες παρουσίαζαν παρόμοια δομή οικονομικών καταστάσεων με αυτή των ευρωπαϊκών τραπεζών.

Το μέσο NSFR για τις ευρωπαϊκές τράπεζες είναι 89%, για τις ασιατικές 112% και για τις τράπεζες της Β. Αμερικής 127%. Η εμφάνιση ποσοστών άνω του 100% στις τράπεζες της Β. Αμερικής οφείλεται στην τοποθέτηση ενός υψηλού μεριδίου τους σε υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού και στο υψηλό μερίδιο των καταθέσεων.

Προκειμένου οι τράπεζες να πληρούν τον NSFR, το IMF προτείνει τις εξής τρεις επιλογές:

α) Οι τράπεζες να βελτιώσουν μεμονωμένα το τραπεζικό μίγμα χρηματοδότησης με την έκδοση μεσο/μακροπρόθεσμης μη διασφαλισμένης χρηματοδότησης.

β) Να εκδώσουν καλυμμένες ομολογίες και

γ) Να προσελκύσουν περισσότερες καταθέσεις.

Επιπροσθέτως, το IMF συστήνει τη μείωση των επενδύσεων σε περιουσιακά στοιχεία υψηλού RSF συντελεστή.

Το IMF υπενθυμίζει, εντούτοις, ότι οι ανωτέρω τρεις επιλογές θα μπορούσαν να έχουν αρνητικές επιδράσεις για κάθε τράπεζα. Κατά πρώτον, μια πιθανή αλλαγή στη δομή χρηματοδότησης ως προς το μέσο/μακροπρόθεσμο χρέος. Με την έκδοση μέσο/μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης η τράπεζα πληρώνει πάντα ένα “term premium”. Δεύτερον, οι προσπάθειες να καλυφθεί η έλλειψη χρηματοδότησης με καταθέσεις θα εντατικοποιούσε τον ανταγωνισμό στις τοπικές αγορές των καταθέσεων και θα εμφάνιζε περαιτέρω δυσκολίες και κόστη σχετικά με τη δημιουργία δικτύου υποκαταστημάτων¹¹⁷.

4.3 Αποτελέσματα από το IIF

4.3.1 IIF Μελέτη

Το IIF δημοσίευσε την αναφορά με τίτλο “The interim report on the cumulative impact on the global economy of proposed changes in the banking regulatory framework”. Αυτή η αναφορά παρουσιάζει την επίδραση των απαιτήσεων στα τραπεζικά συστήματα και τις μακροοικονομικές επιδράσεις του προγράμματος αναδιάρθρωσης. Το IIF ανέλυσε την επίδραση στις ΗΠΑ, στην Ευρώπη και την Ιαπωνία, σε ορισμένες λιγότερο ώριμες και σε μεγαλύτερες ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες.

¹¹⁶ *ibid.*, σελ. 22.

¹¹⁷ *ibid.*, σελ. 18 ff.

Το μοντέλο, που χρησιμοποιήθηκε για την μέτρηση εφαρμόσε δύο σενάρια έως το 2020. Το πρώτο σενάριο αποτελεί το σενάριο «βάση» στο οποίο το ΙΙΦ χρησιμοποίησε ουδέτερες μακροπρόθεσμες υποθέσεις για το ΑΕΠ και τον πληθωρισμό και ένα κανονιστικό περιβάλλον χωρίς σημαντικές αλλαγές πέραν εκείνων, που παρατηρήθηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης. Το δεύτερο σενάριο είναι ένα σενάριο κανονιστικής αναδιάρθρωσης, που συμπεριλαμβάνει μια σειρά κανονιστικών αλλαγών της Βασιλείας ΙΙΙ¹¹⁸.

Για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων ορισμένες γενικές παραδοχές είναι πολύ σημαντικές, όπως η παραδοχή ότι είναι πάντα πιθανό για τις τράπεζες να εκδώσουν περισσότερα από τα κοινά ίδια κεφάλαια και μέσο/μακροπρόθεσμο χρέος και να τα «τοποθετήσουν» στην αγορά, για όσο διάστημα έχουν την πρόθεση να πληρώνουν την κατάλληλη τιμή. Επιπλέον, το ΙΙΦ επίσης προϋποθέτει ευέλικτη τιμολόγηση των τραπεζικών προϊόντων¹¹⁹.

4.3.2 Ειδικές LCR παραδοχές και υπολογισμός αποτελεσμάτων

Το ΙΙΦ εισάγει ειδικές παραδοχές για τον υπολογισμό του LCR κάτω από τα σενάρια κανονιστικών αλλαγών. Προσάρμοσαν το γενικό ποσοστό ρευστότητας (το ποσοστό των μετρητών και κρατικών ομολόγων ως προς το σύνολο του ενεργητικού), ώστε να εξασφαλίσουν ότι οι τράπεζες πληρούν χωρίς πρόβλημα τον LCR εντός του ορίζοντα πρόβλεψης. Αυτό το σενάριο παρέχει στις τράπεζες τη δυνατότητα να στοχεύουν σε ένα σταθερό ποσοστό ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού έως το 2014 και επιπλέον θεώρησε μια συνεχή μείωση 15% των στοιχείων αυτών. Το σενάριο της κανονιστικής αναδιάρθρωσης προτείνει ότι το απόθεμα των περιουσιακών στοιχείων υψηλής ποιότητας αυξάνεται σε 22% το 2012 και το 2013, ακολουθούμενο από μια μείωση σε 18% έως το 2020. Το σενάριο «βάση» δεν θεωρεί το LCR ως δεσμευτικό περιορισμό.

Τα αποτελέσματα του ΙΙΦ στα δύο υπολογισμένα σενάρια παρουσιάζουν διαφορετικές εξελίξεις όπως φαίνονται στον πίνακα 11. Μεταξύ των τριών χωρών παρατηρούνται μεγάλες διαφορές στα ποσοστά. Η ευρωζώνη έχει μακράν το χαμηλότερο ποσοστό και στα δύο σενάρια, ενώ και κατά τα επόμενα έτη τα αποτελέσματα διατηρούν τις ίδιες περίπου διαφορές. Στο σενάριο της κανονιστικής αναδιάρθρωσης, η ευρωζώνη προσέγγισε τον υψηλότερο ρυθμό της με 81,3% το 2013, υπολειπόμενη ωστόσο ακόμη από τον ελάχιστο στόχο του 100%. Το ΙΙΦ προσθέτει στην αναφορά του ότι ήταν εξαιρετικά δύσκολο να ορίσει μια αληθοφανή διαδρομή για τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού που επιτρέπουν στο τραπεζικό σύστημα της ευρωζώνης να προσεγγίσει τον LCR στόχο εντός του ορίζοντα πρόβλεψης¹²⁰.

¹¹⁸ *ibid.*, σελ. 1 ff.

¹¹⁹ *ibid.*, σελ. 7.

¹²⁰ *ibid.*, σελ. 54 f.

Πίνακας 11 ¹²¹: LCR αποτελέσματα

Ιαπωνία	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Σενάριο «Βάση»	90,1	86,2	85,7	85,4	86,9	85	84,9	83,2	83,1	81,5	81,5
Σενάριο «Κανονιστικών αλλαγών»	90,8	92,1	102,7	106,3	107,1	110,7	111,9	112,1	113,5	115,1	115,5
Η.Π.Α	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Σενάριο «Βάση»	86,3	83,4	83,3	82,6	82,5	80,1	76,2	72,5	68,7	64,9	64,4
Σενάριο «Κανονιστικών αλλαγών»	100,2	113,1	134	144,7	143,1	142,3	134,7	134	135,9	135,3	134,8
Ευρωζώνη	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Σενάριο «Βάση»	35,3	34,4	33,9	33,5	33,2	32,9	32,6	32,3	32	31,7	31,4
Σενάριο «Κανονιστικών αλλαγών»	37,7	49,9	65,2	81,3	80,6	79,8	79,1	78,4	77,7	77	76,4

Στο σενάριο της κανονιστικής αναδιάρθρωσης η Ιαπωνία και οι ΗΠΑ ξεπέρασαν τον LCR στόχο (μεγαλύτερο ποσοστό από 100%). Οι ΗΠΑ προσέγγισαν τον στόχο το 2010 και αύξησαν το ποσοστό τους στο 144,7% το 2013 με LCR 134,8% το 2020. Η Ιαπωνία επίσης, προσέγγισε τον LCR στόχο το 2012 για πρώτη φορά και συγκρινόμενη με τις ΗΠΑ και την ευρωζώνη, είναι η μόνη χώρα που αυξάνει το LCR κάθε χρόνο μέχρι το 2020.

4.3.3 Ειδικές NSFR παραδοχές και υπολογισμός αποτελεσμάτων

Ειδικές παραδοχές επίσης λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του NSFR για τα σενάρια των διαρθρωτικών αλλαγών. Το IIF υποθέτει ότι η εισαγωγή του NSFR το 2012 θα έχει ως επίδραση τη μετακίνηση της χονδρικής χρηματοδότησης των τραπεζών από βραχυπρόθεσμη σε μεσο/μακροπρόθεσμη και λαμβάνει αυτό υπόψη εντός του ορίζοντα προβλέψεων¹²².

¹²¹ Μελέτη IMF (2010): Impact of regulatory reforms on large and complex financial institutions, σελ. 72.

¹²² ibid., σελ. 54 f.

Πίνακας 12 ¹²³: Αποτελέσματα NSFR

Ιαπωνία	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Σενάριο «Βάση»	81,9	81,4	81,2	81,1	81,5	81,3	81,2	81,1	81	80,9	80,9
Σενάριο «Κανονιστικών αλλαγών»	82,2	82,8	85	86	86,4	87,4	87,8	88,1	88,5	89	89,1
Η.Π.Α	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Σενάριο «Βάση»	85,9	83,8	83	82,7	82,5	81,9	81	80,2	79,3	78,4	78,1
Σενάριο «Κανονιστικών αλλαγών»	91,5	94,7	99,1	101,3	100,7	100,6	99,1	99	99,2	98,9	98,6
Ευρωζώνη	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Σενάριο «Βάση»	63,3	62,1	61	59,7	58,5	57,5	56,5	55,4	54,4	53,3	52,2
Σενάριο «Κανονιστικών αλλαγών»	64	67,2	71,4	75,5	74,2	73	71,8	70,6	69,5	68,3	67,3

Τα IIF NSFR αποτελέσματα στα δύο υπολογισμένα σενάρια αποδεικνύουν παρόμοιες εξελίξεις μεταξύ των χωρών όπως παρουσιάζονται στον πίνακα 2. Και στα δύο σενάρια και οι τρεις χώρες έχουν σταθερά αποτελέσματα εντός του ορίζοντα πρόβλεψης αλλά μόνο οι ΗΠΑ έχουν πετύχει στο σενάριο των κανονιστικών αλλαγών τον ελάχιστο NSFR στόχο του 100% τα έτη 2013, 2014 και 2015. Τα μικρότερα ποσοστά σημειώνονται ξανά στην ευρωζώνη και είναι αποτελέσματα μακράν από τα ποσοστά των άλλων δύο χωρών. Το χαμηλότερο ποσοστό της ευρωζώνης στο σενάριο των κανονιστικών αλλαγών είναι 64% ενώ το υψηλότερο είναι 75,5% κατά το 2013.

4.4 Αποτελέσματα του BIS

4.4.1 Περιεχόμενο της μελέτης του QIS

Όπως αναφέρθηκε, η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε ποσοτική μελέτη ¹²⁴ (QIS), που επιβεβαιώνει την επίδραση των νέων συντελεστών ρευστότητας ως προς τις απαιτήσεις ρευστότητας των τραπεζών. Οι συλλεγόμενες πληροφορίες για την διεξαγωγή της μελέτης προήλθαν από μεμονωμένες τράπεζες σε εθελοντική και εμπιστευτική βάση, στηριζόμενες σε στοιχεία του τέλους του 2009, ενώ η μελέτη προϋποθέτει την πλήρη υλοποίηση του τελικού πακέτου της Βασιλείας III. Οι 263 τράπεζες συνολικά από 23 χώρες μέλη της Επιτροπής, που συμμετείχαν στην QIS άσκηση θα μπορούσαν να διακριθούν σε δύο ομάδες. Η ομάδα 1 περιλαμβάνει 94 τράπεζες που έχουν Tier 1 κεφάλαιο άνω των 3 δισ ευρώ με καλά διαφοροποιημένη και διεθνή δράση. Η ομάδα 2 περιλαμβάνει 169 τράπεζες εκτός αυτών των κριτηρίων¹²⁵. Η μελέτη δεν στηρίζεται σε παραδοχές σχετικά με τη κερδοφορία ή «συμπεριφοριακές αντιδράσεις» όπως οι αλλαγές στα τραπεζικά κεφάλαια ή στη

¹²³ IMF (2010): Impact of Regulatory Reforms on Large and Complex Financial Institutions, σελ.72 ff.

¹²⁴ Quantitative Impact Study

¹²⁵ Pugsley, J. (2010): Basel III rules published, in: Thomson Reuters ifr, no. 1864 December 18, σελ. 10.

σύνθεση του ισολογισμού¹²⁶. “Για αυτό το λόγο τα QIS αποτελέσματα δεν συγκρίνονται με τις επιχειρηματικές εκτιμήσεις για τις οποίες η πληροφόρηση δεν είναι δημοσίως διαθέσιμη¹²⁷ ή με τις εκτιμήσεις της τρέχουσας βιομηχανίας, που τείνουν να βασίζονται σε προβλέψεις και δράσεις της διοίκησης, θεωρώντας ότι οι δράσεις της διοίκησης αμβλύνουν την επίδραση.

4.4.2 QIS αποτελέσματα για την LCR επίδραση

Και οι 263 τράπεζες δεν παρέδωσαν επαρκή δεδομένα για τον υπολογισμό του LCR. Μόνο 169 τράπεζες συνολικά της ομάδας 1 και 2 παρείχαν επαρκή δεδομένα στην άσκηση παρακολούθησης συλλογής στοιχείων για τον υπολογισμό του LCR σύμφωνα με τους τελικούς κανόνες. Ο υπολογισμένος μέσος για το LCR ήταν 83% για τις τράπεζες της ομάδας 1 και 98% για τις τράπεζες της ομάδας 2, αν και πρέπει να θεωρηθεί ότι το συγκεντρωτικό ποσοστό δεν αντιπροσωπεύει το εύρος των αποτελεσμάτων ανάμεσα στις τράπεζες. Οι ελάχιστες LCR απαιτήσεις επετεύχθησαν από το 46% των τραπεζών του QIS δείγματος.

Τα QIS αποτελέσματα παρουσιάζουν μια πτώση των ρευστών περιουσιακών στοιχείων της τάξης των 1,73 τρις από τις τράπεζες που δεν πληρούν 100% τον LCR στο τέλος του 2009. Οι μοναδικές συστάσεις από την Επιτροπή της Βασιλείας για τις τράπεζες κάτω του 100% του LCR είναι να αποκλιμακώσουν τις επιχειρηματικές δραστηριότητες, που επηρεάζονται περισσότερο από ένα σημαντικό βραχυπρόθεσμο σοκ ρευστότητας επεκτείνοντας τους όρους χρηματοδότησης πέραν των 30 ημερών. Από την άλλη πλευρά, οι τράπεζες μπορούν επίσης να αυξήσουν τα υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού τους¹²⁸.

4.4.3 QIS αποτελέσματα για την NSFR επίδραση

166 τράπεζες συνολικά από την ομάδα 1 και 2 παρείχαν επαρκή δεδομένα στην άσκηση για την παρακολούθηση συλλογής δεδομένων για να υπολογίσουν το NSFR κάτω από τους τελικούς κανόνες. Το υπολογισμένο ποσοστό για τις τράπεζες δείχνει ότι οι τράπεζες της ομάδας 1 προσεγγίζουν το 93% κατά μέσο όρο, ενώ οι τράπεζες της ομάδας 2 το 103%. Σχετικά και με τις δύο ομάδες συνολικά, ποσοστό 43% αυτών πληρούν ή ξεπερνούν τις ελάχιστες NSFR απαιτήσεις, ενώ 67% των τραπεζών πετυχαίνουν ένα ρυθμό 85% ή παραπάνω.

Τα QIS αποτελέσματα δείχνουν για τις τράπεζες του δείγματος, που είναι κάτω του NSFR ελάχιστου ποσοστού, ότι είχαν μια πτώση της τάξης των 2,9 τρις ευρώ σταθερής χρηματοδότησης κατά το τέλος του 2009. Υπάρχει πλήθος συστάσεων από την επιτροπή της Βασιλείας για τις τράπεζες που είναι κάτω του 100% στην πλήρωση των κριτηρίων έως το 2018. Αυτές οι συστάσεις περιλαμβάνουν την επέκταση του όρου της χρηματοδότησής τους, τη μείωση της «αναντιστοιχίας ληκτοτήτων» ή την αποκλιμάκωση των τραπεζικών δραστηριοτήτων με υψηλότερο κίνδυνο ρευστότητας σε περιόδους κρίσεων¹²⁹.

4.4.4 Έκθεση προόδου σχετικά με την εφαρμογή της Βασιλείας III

Το 2010 η «Επιτροπή της Βασιλείας» όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, διεξήγαγε μια ολοκληρωμένη μελέτη ποσοτικών επιπτώσεων (QIS-C) με τη χρήση δεδομένων της

¹²⁶ BCBS (2010): Result of the comprehensive quantitative impact study, σελ. 1 f.

¹²⁷ ibid., σελ. 2.

¹²⁸ BCBS (2010): Result of the comprehensive quantitative impact study, σελ. 18.

¹²⁹ ibid., σελ. 21.

31^{ης} Δεκεμβρίου 2009 με σκοπό να εξακριβώσει την επίπτωση του νέου κανονιστικού πλαισίου στις τράπεζες¹³⁰. Η Επιτροπή συνέχισε να παρακολουθεί τον αντίκτυπο του νέου κανονιστικού πλαισίου (Βασιλείας III), προκειμένου να συγκεντρώσει πλήρη στοιχεία σχετικά με τη δυναμική του.

Για το λόγο αυτό, ετέθη σε εφαρμογή ένα εξαμηνιαίο πλαίσιο ελέγχου για τη μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας, του δείκτη μόχλευσης και των δεικτών ρευστότητας. Στη μέτρηση συμμετείχαν, όλα πλην ενός των 27 κρατών – μελών της Επιτροπής, χρησιμοποιώντας στοιχεία, που συνέλεξαν οι εθνικές εποπτικές αρχές από ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των πιστωτικών ιδρυμάτων κάθε συμμετέχοντος κράτους - μέλους. Τα στοιχεία, που συλλέγονταν με τη μορφή ερωτηματολογίων (τα οποία είχαν συνταχθεί από την Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2011), υποβάλλονταν από τις συμμετέχουσες τράπεζες στις εθνικές εποπτικές αρχές, σε εθελοντική και εμπιστευτική βάση. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε πληροφορίες σχετικά με τα επιλέξιμα κεφάλαια, τον υπολογισμό των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού (RWA), τον υπολογισμό του δείκτη μόχλευσης, και των συστατικών των μετρήσεων ρευστότητας και συμπληρώνονταν σύμφωνα με τις οδηγίες της Επιτροπής¹³¹.

Ένα σύνολο από 212 τράπεζες συμμετείχαν στη μέτρηση, συμπεριλαμβανομένων 103 τραπεζών της ομάδας 1 και 109 τραπεζών της ομάδας 2¹³².

Η έκθεση επικεντρώνεται στα ακόλουθα στοιχεία:

- Αλλαγές στους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις
- Αλλαγές στον ορισμό του κεφαλαίου που προκύπτουν από το νέο πρότυπο
- Αύξηση των σταθμισμένων στοιχείων ενεργητικού, που προκύπτουν από τις αλλαγές στον ορισμό του κεφαλαίου, την τιτλοποίηση, το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και τις απαιτήσεις πιστωτικού κίνδυνου
- Τον διεθνή δείκτη μόχλευσης και
- Τα δύο διεθνή πρότυπα ρευστότητας ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας (LCR) και ο καθαρός δείκτης σταθερής χρηματοδότησης (NSFR).

Σημείωση: Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στη μέτρηση, δεν είναι συγκρίσιμα με την προηγούμενα C-QIS.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μέτρησης υπογραμμίσθηκαν διάφορες βασικές διαπιστώσεις, οι οποίες συνοψίζονται κατωτέρω¹³³:

- 103 τράπεζες της Ομάδας 1 και 102 τράπεζες της Ομάδας 2, συμμετείχαν στη διαδικασία παρακολούθησης των προτύπων ρευστότητας για την περίοδο αναφοράς.
- Ο σταθμισμένος μέσος όρος LCR για τις τράπεζες της ομάδας 1 είναι 90%, ενώ ο σταθμισμένος μέσος όρος LCR για τις τράπεζες της ομάδας 2 είναι 83%. Το κατωτέρω διάγραμμα παρέχει μια ένδειξη της κατανομής των αποτελεσμάτων ανάμεσα στις τράπεζες. Η παχιά κόκκινη γραμμή δείχνει το 100%, που αποτελεί την ελάχιστη απαίτηση, ενώ οι λεπτές κόκκινες οριζόντιες γραμμές δείχνουν το μέσο της αντίστοιχης

¹³⁰ BCBS (2010): “Results of the comprehensive quantitative impact study”

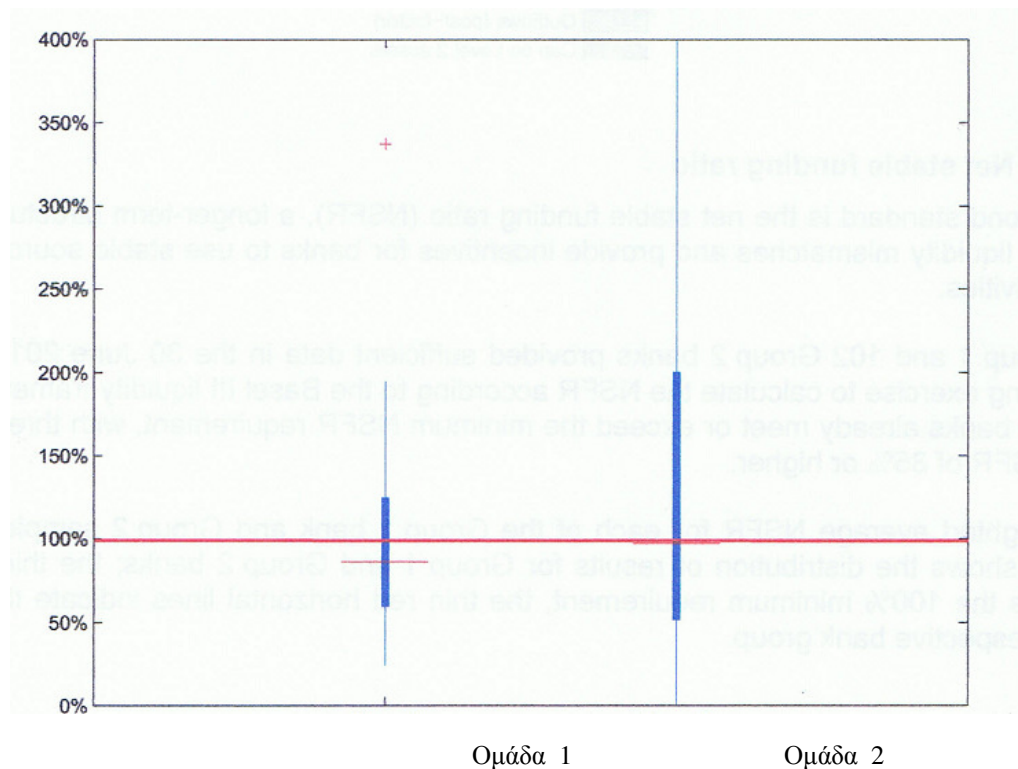
¹³¹ BCBS (2012): “Results of the Basel III monitoring exercise as of 30 June 2011” παρ. 1.1

¹³² BCBS (2012): “Results of the Basel III monitoring exercise as of 30 June 2011” σελ. 1

¹³³ BCBS (2012): “Results of the Basel III monitoring exercise as of 30 June 2011” σελ. 3

ομάδας τραπεζών. 45% των τραπεζών του δείγματος ήδη πληρούν ή υπερβαίνουν τις ελάχιστες απαιτήσεις του “LCR” και το 60% έχουν “LCR” που ισούται ή υπερβαίνει το 75% ¹³⁴ . Το συνολικό έλλειμμα του “LCR” υπολογίζεται στα € 1,76 τρισεκατομμύρια τέλος του Ιουνίου 2011, το οποίο αντιπροσωπεύει περίπου το 3% του συνόλου (€ 58,5 τρισεκατομμύρια) του ενεργητικού του δείγματος.

Διάγραμμα 2

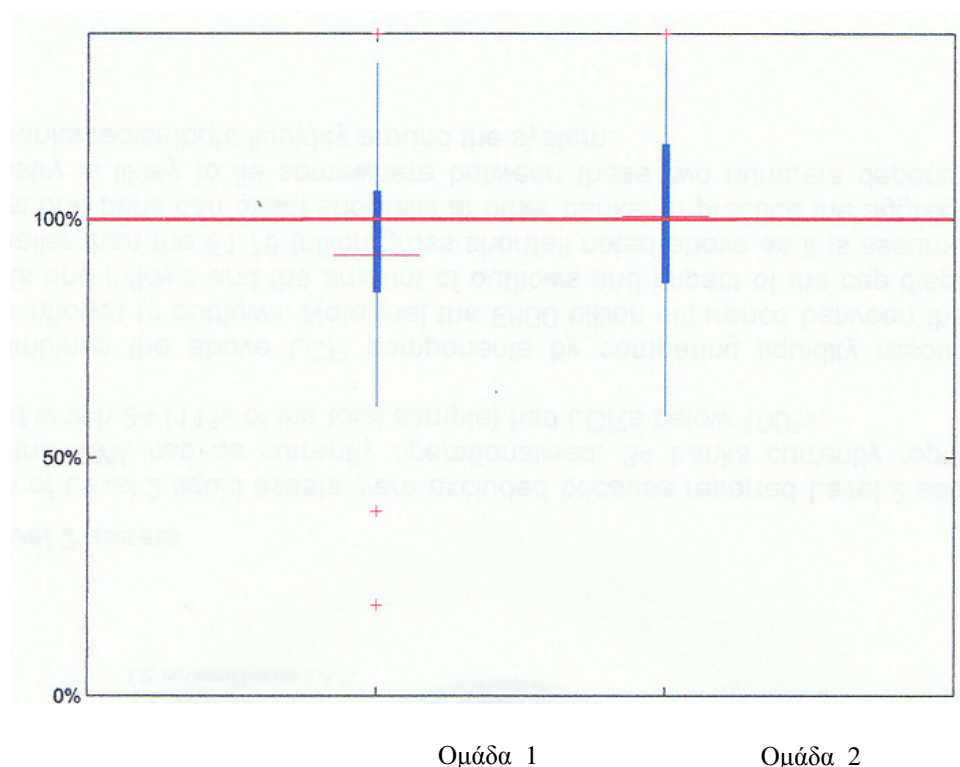

- 46% των τραπεζών πληρούν ή υπερβαίνουν τις ελάχιστες απαιτήσεις του “NSFR” με τα $\frac{3}{4}$ του συντελεστή να υπολογίζονται από 85% και πάνω ¹³⁵. Ο σταθμισμένος μέσος όρος του “NSFR” είναι 94% τόσο για τις τράπεζες της Ομάδας 1 όσο και της Ομάδας 2. Το διάγραμμα παρουσιάζει την κατανομή των αποτελεσμάτων της ομάδας 1 και 2. Η παχιά κόκκινη γραμμή δείχνει το 100%, που αποτελεί την ελάχιστη απαίτηση, ενώ οι λεπτές κόκκινες οριζόντιες γραμμές δείχνουν το μέσο των αντίστοιχων ομάδων τραπεζών. Το συνολικό έλλειμμα του “NSFR” υπολογίζεται στα € 2,78 τρισεκατομμύρια, στο τέλος του Ιουνίου 2011.

¹³⁴ BCBS (2012): “Results of the Basel III monitoring exercise as of 30 June 2011” παρ. 6.1

¹³⁵ BCBS (2012): “Results of the Basel III monitoring exercise as of 30 June 2011” παρ. 6.2

Διάγραμμα 3

5. Οι επιπτώσεις από την υιοθέτηση του νέου κανονιστικού πλαισίου για την ρευστότητα.

Το κύμα των ρυθμιστικών αλλαγών συνεχίζει να σαρώνει τον τραπεζικό κλάδο, με πολυάριθμα πρόσθετα μέτρα να εξετάζονται ακόμη. Με την έλευση της Βασιλείας ΙΙΙ, επέρχεται μια σημαντικότερη αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου. Η «Επιτροπή της Βασιλείας» προσπαθώντας - να προωθήσει μια πιο ανθεκτική παγκόσμια τραπεζική βιομηχανία προτείνει αρκετές αλλαγές, που κύριο σκοπό έχουν τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού και εν γένει του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι περισσότερες τράπεζες έχουν επίγνωση των αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων, αλλά η «Επιτροπή» για πρώτη φορά εστίασε την προσοχή της σε μέτρα για την ενίσχυση των τραπεζών μέσω των θέσεων τους στην έκθεσή τους στον κίνδυνο ρευστότητας.

Οι αλλαγές αυτές, εάν θεσπιστούν στην παρούσα μορφή τους, παρουσιάσουν σε πολλά μέτωπα νέες προκλήσεις για τις τράπεζες. Η αναγνώριση των πιθανών συνεπειών και η προετοιμασία για την αντιμετώπισή τους είναι πλέον ζωτικής σημασίας.

5.1 Πως ο συντελεστής “LCR” επηρεάζει τη στρατηγική των τραπεζών.

Η εφαρμογή του “LCR” και η διαφοροποίηση, που αυτός εισάγει σε «υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία» και «χαμηλής» αναπόφευκτα θα επηρεάσει τη λειτουργία των υποκείμενων αγορών. Η σύγχρονη θεωρία χαρτοφυλακίου περιγράφει τη σχέση μεταξύ υψηλού και χαμηλού κινδύνου, υψηλών και χαμηλών τιμών, με τέτοιο τρόπο, όπου οι κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων με υψηλότερο κίνδυνο απολαύουν μεγαλύτερα κέρδη, ενώ οι κατηγορίες με χαμηλότερο κίνδυνο απολαύουν

μικρότερα κέρδη. Με την εισαγωγή του ορισμού των «υψηλών ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων» οι τράπεζες θα αναπροσαρμόσουν το χαρτοφυλάκιο τους προς εκείνα τα περιουσιακά στοιχεία, που προβλέπει ο συντελεστής “LCR”¹³⁶.

Οι επιδράσεις του “LCR” στην σχεδιαζόμενη στρατηγική των τραπεζών σε σχέση με τον κίνδυνο ρευστότητας απαντώνται αναλυτικά τις παρακάτω παραγράφους.

5.1.1 Η αναδιάρθρωση και η αναχρηματοδότηση των ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών θα οδηγήσει σε μείωση της κερδοφορίας.

Όπως ανωτέρω αναλύθηκε ο συντελεστής “LCR” κατηγοριοποιεί το ενεργητικό σε «υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία» και «λιγότερο ρευστοποιήσιμα». Προκειμένου ένα στοιχείο να χαρακτηριστεί ως «υψηλής ποιότητας» θα πρέπει να είναι χαμηλού πιστωτικού κινδύνου, να έχει μικρή μέση διάρκεια αναμονής αξιών, μικρή μεταβλητότητα και πληθωριστικό κίνδυνο και να είναι «μη βεβαρημένο». Σύμφωνα με το πρότυπο στο απόθεμα των «υψηλής ποιότητας στοιχείων» του ενεργητικού περιλαμβάνονται τα μετρητά, οι καταθέσεις στις κεντρικές τράπεζες και συγκεκριμένες κατηγορίες κρατικού χρέους¹³⁷. Επίσης, συμπεριλαμβάνονται τα καλύτερης πιστοληπτικής αξιολόγησης εταιρικά και καλυμμένα ομόλογα και ένα 20% σταθμισμένου ρίσκου κρατικού χρέους και άλλων δημόσιων νομικών προσώπων (εφαρμόζοντας απομείωση κατ’ ελάχιστο 15% και το οποίο εν προκειμένω δεν πρέπει να αποτελεί περισσότερο από το 40% του συνολικού αποθέματος).

Η εφαρμογή του “LCR” και επομένως η διαφοροποίηση σε υψηλά και χαμηλά ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού ενδεχομένως να επιφέρει αλλαγές στη λειτουργία συγκεκριμένων αγορών. Ως αποτέλεσμα της ανωτέρω διαφοροποίησης οι τράπεζες πιθανώς να αναπροσαρμόσουν το χαρτοφυλάκιο τους προς τα επιπέδου 1 και επιπέδου 2 στοιχεία του ενεργητικού, προκειμένου να ικανοποιήσουν τη συνθήκη του “LCR”¹³⁸. Το γεγονός αυτό θα ωθήσει τις τράπεζες να επενδύουν περισσότερο σε κρατικούς τίτλους, οι οποίοι είθισται να είναι μικρότερης απόδοσης. Παράλληλα όμως, αυτή η στροφή εκ μέρους των τραπεζών προς τους κρατικούς τίτλους ενδέχεται να επηρεάσει και τις αγορές κοινών ομολόγων παρεμβαίνοντας σε αυτές με τεχνητό τρόπο, καθώς η αυξημένη ζήτηση για τα επιπέδου 1 περιουσιακά στοιχεία, θα επηρεάσει τεχνικά τη ρευστότητα και τις τιμές τους, ενώ η απόδοσή τους θα μειωθεί.

Από την άλλη πλευρά, θα θεωρείτο κατανοητό ένα ξεπούλημα περιουσιακών στοιχείων, που δεν εμπεριέχονται στον “LCR”, συμπιέζοντας τις τιμές τους και αυξάνοντας τις αποδόσεις τους. Ο συνδυασμός μικρότερων αποδόσεων και μεγαλύτερου κόστους υποχρεώσεων, το οποίο εξυπηρετεί και το συντελεστή “NSFR”, μπορεί σημαντικά να κοστίσει σε κερδοφορία¹³⁹ και στο καθαρό περιθώριο τόκου. Υψηλές κεφαλαιακές απαιτήσεις συνδυασμένες με υψηλότερα επίπεδα ρευστότητας δεν αποτελούν καλό οίονο για την πιθανή κερδοφορία μιας τράπεζας¹⁴⁰.

¹³⁶ Commerzbank (2010): Rates Radar: Impact of Basel III and 2011 stress tests on interest rates, p. 2.

¹³⁷ ECB (2010): Basel III and monetary policy, Speech by Benoît Cœuré, Member of the Executive Board of the ECB,

¹³⁸ Commerzbank (2010): Rates Radar: Impact of Basel III and 2011 stress tests on interest rates, p. 2

¹³⁹ KPMG (2010): Basel 3 – Pressure is building, σελ 1-16.

¹⁴⁰ ABA (2011) “How Basel III liquidity rules could impact bank investment portfolios” by Tony Meyer.

Ως πιθανή εναλλακτική προβάλλει η αντικατάσταση του επιπέδου 1 στοιχείων του ενεργητικού με πιο ριψοκίνδυνα στοιχεία, τα οποία ικανοποιούν τις συνθήκες του επιπέδου 2, για παράδειγμα τα εταιρικά ομόλογα. Συνήθως, η απόδοση των εταιρικών ομολόγων είναι υψηλότερη από αυτή των κρατικών ομολογιών. Παρόλα αυτά, ο βαθμός της πιστοληπτική αξιολόγηση αποτελεί κριτήριο περιορίζοντας σε εκείνα, τα ομόλογα, που αξιολογούνται τουλάχιστον ως AA- και επομένως όσο υψηλότερη αξιολόγηση τόσο μεγαλύτερη πιστοληπτική ικανότητα¹⁴¹. Τα εταιρικά ομόλογα, αν εξαιρεθούν οι περίοδοι χρηματοοικονομικών κρίσεων, έχουν υψηλότερη μεταβλητότητα από τα επιπέδου 1 στοιχεία του ενεργητικού. Αυτή η μεταβλητότητα στη τιμή των ομολογιών μπορεί να οδηγήσει σε εκτεταμένες ζημιές στα χαρτοφυλάκια¹⁴² των τραπεζών.

5.1.2 Ο “LCR” μειώνει τον όγκο και τον αριθμό των συμμετεχόντων στη βραχυπρόθεσμη αγορά χρήματος (≤ 30 ημέρες)¹⁴³.

Στο πρόσφατο παρελθόν πολλά ομόλογα χρηματοδοτούνταν με διατραπεζικό δανεισμό “overnight” και μέσω της ευρωπαϊκής κεντρικής τράπεζας (“one week tender business”). Ας υποθέσουμε ότι μια τράπεζα βιώνει μια απροσδόκητη εκροή. Μπορεί η τράπεζα να καλύψει τη θέση της με διατραπεζικό δανεισμό “overnight” σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις; Όχι ο διατραπεζικός δανεισμός “overnight” αυξάνει την καθαρή ταμειακή εκροή για τις επόμενες 30 ημέρες από το συνολικό οφειλόμενο ποσό για την επόμενη μέρα (συμπεριλαμβανομένου και του επιτοκίου) και κατά συνέπεια αυξάνει και η απαίτηση του “LCR” για ρευστά διαθέσιμα. Εν ολίγοις, ο διατραπεζικός δανεισμός δεν θα έχει επίπτωση στην έλλειψη ρευστότητας υπό τον συντελεστή “LCR” Ceteris paribus ολόκληρο το ποσό του διατραπεζικού δανεισμού διάρκειας έως και 30 ημερών θα πρέπει να είναι 100% καλυμμένο με ρευστά διαθέσιμα. Το γεγονός αυτό αυξάνει το κόστος του διατραπεζικού δανεισμού, κάνοντας τον παράλληλα μη ελκυστικό για τον οφειλέτη.

Για τον δανειστή, τα πράγματα φαίνονται διαφορετικά, καθώς θα μειωθούν τα ρευστά περιουσιακά στοιχεία του (καθαρή ταμειακή εκροή) αλλά παράλληλα το δάνειο αναγνωρίζεται ως εισροή. Επομένως, ο “LCR” έχει μικρή επίδραση στο οριακό κόστος του δανειστή στο διατραπεζικό δανεισμό.

Η εικόνα αντιστρέφεται για τα διατραπεζικά δάνεια με διάρκεια άνω των 30 ημερών. Αρχικά ο “LCR” αυξάνει το σχετικό όφελος για τον οφειλέτη, καθώς οι καθαρές ταμειακές εκροές δεν μεταβάλλονται, ενώ βελτιώνει τον συντελεστή, αφού με το δάνειο αυξάνεται η ταμειακή θέση του (εισροή μετρητών ή επένδυση σε ρευστοποιήσιμο περιουσιακό στοιχείο ενεργητικού), ή άλλως παραμένει ουδέτερος. Μόλις όμως η εναπομένονσα διάρκεια κατέλθει τις 30 ημέρες, το δάνειο θα πρέπει να καλύπτεται σε ποσοστό 100% από ρευστά διαθέσιμα και το οριακό κόστος αυξάνεται πάλι για τον οφειλέτη.

Από την άλλη πλευρά αρχικά ο συντελεστής μειώνει το οριακό όφελος του δανειστή, καθώς δεν επιδρά στις καθαρές ταμειακές ροές αλλά μειώνει τη θέση του σε μετρητά και επομένως τον “LCR”. Σε αυτή την περίπτωση η επίδραση από πού προέρχεται; Οι ταμειακές ροές και οι επιδράσεις τους στα αποθέματα παρέμεινα

¹⁴¹ Economy Watch (2010): Investing Corporate Bonds.

¹⁴² DNB (2010): Working Paper, Liquidity Stress-Tester: Do Basel III and Unconventional Monetary Policy Work?, p. 28.

¹⁴³ The Impact of the Basel III Liquidity Standards on the Implementation of Monetary Policy Stefan W Schmitz1, August 2012, p. 13-15.

ανεπηρέαστες από την εισαγωγή του “LCR”. Πριν την εισαγωγή του συντελεστή ο δανειστή θα παρείχε διατραπεζικό δάνειο, εάν το επέτρεπε η κατάσταση ρευστότητάς του, για τον προσδιορισμό της οποίας λαμβάνονταν υπόψη μέχρι τον Αύγουστο του 2007 η υποχρέωση τήρησης ελάχιστων αποθεματικών (minimum reserve requirements (MMR)). Οι τράπεζες γνωρίζουν το μέσο ποσό της MMR κατά τη διάρκεια της περιόδου τήρησης. Αν πληγεί η ταμειακή θέση τους, από ένα σοκ μπορούν να καλύψουν την MMR με ένα βραχυπρόθεσμο δάνειο στη διατραπεζική αγορά (π.χ. ένα “overnight” δάνειο). Η μεταβλητή MMR δεν επηρεάζεται από αυτή τη νέα υποχρέωση. Η τράπεζα λαμβάνει μια ελαφρώς υψηλότερη έκθεση στον κίνδυνο ρευστότητας στο περιθώριο για να εξασφαλίσει τον απαιτούμενο χρόνο, προκειμένου να αναπροσαρμόσει τη ρευστότητα της στο σοκ. Η διαφορά με την υιοθέτηση του συντελεστή είναι ότι αυτός είναι άμεσα δεσμευτικός στο περιθώριο.

Εν κατακλείδι, οι μακροπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις τείνουν να προτιμώνται έναντι των βραχυπρόθεσμων, ενώ τόσο ο όγκος όσο και οι συμμετέχοντες στη βραχυπρόθεσμη διατραπεζική αγορά μειώνονται¹⁴⁴. Σύμφωνα μάλιστα με την έρευνα του IIF για τη Βασιλεία III αναγνωρίζονται σημαντικές πηγές χρηματοδότησης, οι οποίες εάν αποσυρθούν μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα ρευστότητας. Για παράδειγμα η υπόθεση για μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των Ευρωπαϊκών τραπεζών θα προκαλέσει μια αύξηση της τάξεως των € 2,5 τρις από το 2009 έως το 2013¹⁴⁵.

Τα ίδια ισχύουν και για τις αγορές των συμφωνιών επαναγοράς (repos) με εξαίρεση τις αγορές των κρατικών τίτλων.

5.1.3 Δυναμική δικτύου και μείωση της «αίσθησης» ασφάλειας στη βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση¹⁴⁶.

Μια άλλη επίδραση του “LCR” άμεσα συνδεδεμένη με αυτή που εξετάσαμε, προηγούμεως στην παρ. 5.1.2, αποτελεί η αρνητική δυναμική, που θα συγκεντρωθεί στη βραχυπρόθεσμη διατραπεζική αγορά. Πιο συγκεκριμένα: Η διατραπεζική αγορά ορίζεται ως ένα δίκτυο τραπεζών, όπου οι συμμετέχοντες σε αυτό πραγματοποιούν συναλλαγές (δανείζουν ή δανείζονται χρήμα, συνάλλαγμα). Θετικές εξωτερικότητες και δυναμική ισχύουν στην αγορά δηλαδή όσο περισσότερες τράπεζες συμμετέχουν και μεγαλύτερος είναι ο πραγματοποιηθέν όγκος συναλλαγών τόσο ευκολότερο είναι να λάβει μια τράπεζα χρηματοδότηση και μικρότερος είναι ο κίνδυνος στρέβλωσης της αγοράς εξαιτίας μιας κρίσης, ενός συμμετέχοντα. Η εισαγωγή όμως του “LCR” θέτει σε κίνηση μια μείωση του όγκου και των συμμετεχόντων, το οποίο θα οδηγήσει σε συρρίκνωση και αποσύνθεση του δικτύου. Ο “LCR” αυξάνει τα κίνητρα για τις τράπεζες να δημιουργήσουν δικά τους αναχώματα (self - insure) απέναντι στις κρίσεις ρευστότητας και να διακρατούν τα πλεονάζοντα αποθέματα με την μορφή αποθεματικών στην κεντρική τράπεζα, λόγω ακριβώς της μείωσης της «ασφαλιστικής αξίας» (“insurance value”) της διατραπεζικής αγοράς απέναντι σε κρίσεις/ εντάσεις (shocks). Με λιγότερους συμμετέχοντες και μικρότερο όγκο οι κρίσεις δημιουργούν ισχυρό αντίκτυπο στην αγορά τόσο στους όγκους όσο και στις τιμές. Με αυτό τον τρόπο οι αγορές γίνονται όλο και πιο επιρρεπείς σε διαταραχές ρευστότητας, οι οποίες μειώνουν περαιτέρω την «ασφαλιστική αξία» (“insurance value”). Αυτό με τη σειρά

¹⁴⁴ ECB (2010a, 5)

¹⁴⁵ IIF (2010): Interim report on the cumulative impact on the global economy of proposed changes in the banking regulatory framework, p. 99.

¹⁴⁶ The Impact of the Basel III Liquidity Standards on the Implementation of Monetary Policy Stefan W Schmitz1, August 2012, p. 15-16.

του δημιουργεί επιπλέον κίνητρα στις τράπεζες να αυτό-ασφαλίζονται έναντι των κρίσεων ρευστότητας, γεγονός που μειώνει περαιτέρω τη συμμετοχή και τον όγκο.

Στην προκειμένη περίπτωση αναφέρεται η κλασσική δυναμική του δικτύου, η οποία ενισχύει την επίπτωση του “LCR”. Αυτή η δυναμική είχε ήδη τεθεί σε κίνηση από την ίδια την κρίση. Οι τράπεζες θεωρούσαν τη βραχυπρόθεσμη αγορά ως αξιόπιστη πηγή χρηματοδότησης μέχρι τον Αύγουστο του 2007 και ως εκ τούτου η συγκεκριμένη αγορά παρείχε μια μορφή ασφάλειας. Αλλά η κρίση αποκάλυψε ότι η αντίληψη των τραπεζών για πρόσβαση στη βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση ήταν λανθασμένη και ως εκ τούτου οι τράπεζες άρχισαν να συσσωρεύουν ρευστότητα (μορφή αυτασφάλισης), προκειμένου να απορροφήσουν τους κραδασμούς που δημιουργούσαν οι κρίσεις/ εντάσεις. Αυτή, λοιπόν, η δυναμική θα ενισχυθεί ακόμη περισσότερο και από την επίδραση του συντελεστή “LCR”. Η επιστροφή στην προ κρίσης αντίληψη δεν αποτελεί πλέον πολιτική τακτική, το αντίθετο μάλιστα η εισαγωγή του “LCR” αποσκοπεί στην προστασία των τραπεζών από την επιστροφή στη ψευδή αίσθηση ασφάλειας, που παρέχει η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση.

5.1.4 Η Νομισματική πολιτική

Η απαίτηση να διακρατούν οι τράπεζες «υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού μπορεί να επηρεάσει τη ζήτηση για ρευστότητα στην κεντρική τράπεζα¹⁴⁷. Οι περισσότερες κεντρικές τράπεζες παρέχουν ρευστότητα μέσω πράξεων ανοικτής αγοράς. Στη ζώνη του ευρώ το κυριότερο μέσο νομισματικής πολιτικής είναι η πολιτική της ανοικτής αγοράς με διάφορες παραλλαγές της, που αφορούν τη συχνότητα και την έκταση των παρεμβάσεων ανάλογα με την οικονομική συγκυρία. Η πολιτική αυτή ουσιαστικά συνίσταται στην αγορά ή πώληση τίτλων εκφρασμένων σε ευρώ από την ΕΚΤ. Η ΕΚΤ για τη διαχείριση της ρευστότητας έχει στη διάθεσή της τέσσερις εναλλακτικές κατηγορίες πράξεων ανοικτής αγοράς. Οι δύο σπουδαιότερες είναι:

α) οι πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης, που παρέχουν τακτικά ρευστότητα μέσω αντιστρεπτέων συναλλαγών με εβδομαδιαία συχνότητα και διάρκεια μιας εβδομάδας. Αυτές οι πράξεις εκτελούνται από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες (ΕθνΚΤ) με τυποποιημένες δημοπρασίες και

β) οι πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης είναι αντιστρεπτέες συναλλαγές παροχής ρευστότητας με μηνιαία συχνότητα και διάρκεια τριών μηνών. Αυτές οι πράξεις στοχεύουν στην παροχή πρόσθετης πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης στους αντισυμβαλλόμενους και εκτελούνται από τις ΕθνΚΤ βάσει των τυποποιημένων δημοπρασιών¹⁴⁸. Αυτές οι ενέργειες στοχεύουν να παράσχουν μια πρόσθετη πιο μακροπρόθεσμη αναχρηματοδότηση¹⁴⁹. Ο μηχανισμός αναχρηματοδότησης στα πλαίσια του ευρωσυστήματος παρέχεται μόνον με επαρκείς εγγυήσεις, ενώ πληθώρα στοιχείων ενεργητικού μπορούν να παρασχεθούν ως εγγύηση, όπως κρατικά ομόλογα, εταιρικά και τραπεζικά ομόλογα, «υψηλής ποιότητας» χρεόγραφα και άλλα στοιχεία του ενεργητικού¹⁵⁰.

¹⁴⁷ Financial Times (2010): The problems of a Basel-ed central bank,

¹⁴⁸ Τράπεζα της Ελλάδας (2012): «Οι πράξεις ανοικτής αγοράς» <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/MonetaryPolicyEurosystem/means/open.aspx>.

¹⁴⁹ ECB (2010): Annual Report 2009, p. 98 ff.

¹⁵⁰ ECB (2008): The implementation of monetary policy in the Euro Area, p. 35 f.

Ο συντελεστής “LCR” απαιτεί από τις τράπεζες να διακρατούν αρκετά ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία σε σχέση με τις αναμενόμενες ταμειακές εκροές για χρονικό διάστημα ενός μηνός. Τα μετρητά, που λαμβάνει μια τράπεζα, μέσω των πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης θα μπορούν να ταξινομηθούν ως επιπέδου 1 στοιχεία ενεργητικού (μετρητά), τα οποία δεν υπόκεινται σε απομείωση “haircut”, σύμφωνα με τον “LCR”. Επιπλέον, η συμμετοχή σε πράξεις ανοικτής αγοράς με εγγύηση λιγότερο ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού αντιμετωπίζει μόλις 15% απομείωση, ενώ τα «ελεύθερα» βραχυπρόθεσμα δάνεια και τα βραχυπρόθεσμα *repos* σε λιγότερο ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού υπόκεινται σε απομείωση της τάξεως του 100%. Επομένως, οι τράπεζες μπορούν να ενισχύσουν τον συντελεστή τους κρατώντας τα πιο ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία στους ισολογισμούς τους και παρέχοντας τα λιγότερα ρευστοποιήσιμα στοιχεία ως εγγύηση στην ΕΚΤ για τις πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης¹⁵¹.

Αυτή η μεταβολή στη ζήτηση από τη βραχυπρόθεσμη στη μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση, μέσω της διαδικασίας, που περιγράφηκε ανωτέρω, θα οδηγήσει σε αλλαγές στο οριακό επιτόκιο των δημοπρασιών. Τα επιτόκια προσφορών για μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση θα ανέβουν, ενώ για βραχυπρόθεσμη θα μειωθούν.

5.2 Πως ο συντελεστής “NSFR” επηρεάζει τη στρατηγική των τραπεζών.

Η εμπειρία έχει δείξει ότι σε περιόδους οικονομικής κρίσης μεγάλες ποσότητες ρευστότητας δεν είναι διαθέσιμες και ιδιαίτερα η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση είναι δύσκολο να εξευρεθεί¹⁵².

Για την δημιουργία μιας βάσης σταθερής χρηματοδότησης, προκειμένου να ικανοποιούνται οι συνθήκες, που προβλέπει ο “NSFR” απαιτείται από τις τράπεζες να προσανατολιστούν σε διαφορετικές εναλλακτικές χρηματοδοτήσεις, οι κυριότερες εκ των οποίων είναι οι καταθέσεις, τα εξασφαλισμένα χρηματοδοτικά εργαλεία και η μη διασφαλισμένη χονδρική χρηματοδότηση¹⁵³.

5.2.1 Οι καταθέσεις (Deposits).

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω¹⁵³ με ένα υψηλότερο ποσοστό καταθέσεων η τράπεζα θα χρειαστεί μικρότερο απόθεμα ρευστότητας¹⁵⁴. Οι προσπάθειες συγκέντρωσης καταθέσεων θα μπορούσαν να εστιαστούν στο χτίσιμο και τη σταθεροποίηση της βάσης καταθέσεων. Η κάλυψη της έλλειψης χρηματοδότησης με καταθέσεις θα επέκτεινε τον ήδη ανταγωνισμό στις τοπικές αγορές και τις δυσκολίες που συνδέονται με τα δίκτυα των υποκαταστημάτων¹⁵⁵. Η άλλη επιλογή είναι η μείωση της κερδοφορίας¹⁵⁶. Αν οι τράπεζες αυξήσουν αισθητά τα επιτόκια στους τρέχοντες λογαριασμούς για να κερδίσουν μεγαλύτερο μερίδιο, η σταθερότητα του προϊόντος θα άλλαζε. Υψηλότερα επιτόκια μειώνουν την πιθανότητα οι τράπεζες να διατηρήσουν σταθερά κέρδη και επιπλέον αναγκάζουν τις τράπεζες να μειώνουν τα κόστη τους, για

¹⁵¹ Financial Times (2010): The problems of a Basel-ed central bank.

¹⁵² IMF (2010): The Financial Crisis and Information Gaps.

¹⁵³ Βλ. Κεφ. 3.3

¹⁵⁴ Wood, D. (2010): The battle for depositors, in: Risk, no. 9, p. 19-22.

¹⁵⁵ PwC (2011): The future of banking is becoming clearer.

¹⁵⁶ IMF (2010): Impact of Regulatory Reforms on Large and Complex Financial Institutions, p. 20.

παράδειγμα στην εξυπηρέτηση¹⁵⁷. Το γενικό αποτέλεσμα είναι ότι σε όλες τις χώρες ένας αυξημένος ανταγωνισμός για τις καταθέσεις θα οδηγήσει σε υψηλότερες τιμές καταθέσεων. Άλλο αποτέλεσμα αυτών των υψηλών τιμών καταθέσεων αποτελεί η μετακύλιση τους στις τιμές δανεισμού. Η επίδραση είναι ότι η ειδική μεταχείριση των καταθέσεων θα αυξήσει τα κίνητρα για αποταμίευση και θα μειώσει τα κίνητρα για δανεισμό. Αυτή η εξέλιξη θα μπορούσε να ειπωθεί ως μεταβίβαση εισοδήματος από τους δανειστές στους καταθέτες και να μειώσει ως συνέπεια τη δυναμική της οικονομίας¹⁵⁸.

5.2.2 Οι καλυμμένες ομολογίες (Covered bonds)

Καθώς η κρίση εντατικοποίησε τον ανταγωνισμό για καταθέσεις ως σταθερή πηγή χρηματοδότησης για τις τράπεζες, η ανάγκη για χαμηλού κόστους χονδρική χρηματοδότηση γίνεται πιο επιτακτική. Οι καλυμμένες ομολογίες (Covered bonds) είναι εκτός των κρατικών ομολόγων, ο δεύτερος μεγαλύτερος τομέας στην παγκόσμια αγορά ομολόγων, συνιστώντας επιπλέον, μια καλή εναλλακτική χρηματοδότησης για τις τράπεζες¹⁵⁹. Η εμπειρία των τελευταίων ετών σε περιόδους κρίσεων κατέδειξε ότι οι καλυμμένες ομολογίες (covered bonds) αποτελούν μια αξιόπιστη και αποτελεσματική πηγή εναλλακτικής τραπεζικής χρηματοδότησης, καθώς και μια αξιόπιστη επένδυση¹⁶⁰.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι η χρήση καλυμμένων ομολογιών, ως σταθερό μέσο χρηματοδότησης των τραπεζών, θα αυξηθεί σημαντικά. Όπως και το διεθνές προφίλ αυτού του χρηματοοικονομικού εργαλείου. Η χρήση εναλλακτικών χρηματοδοτήσεων θα επεκταθεί και αυτό θα οδηγήσει σε ένα παγκόσμιο ανταγωνισμό για χρηματοδότηση, ενώ οι εκδότες θα πρέπει να συμβιβαστούν με ένα μεγαλύτερο ανταγωνισμό για χάρη των επενδυτών.

5.2.3. Η τιτλοποίηση απαιτήσεων (Securitization)

Ο “NSFR” μπορεί να διαταράξει την αγορά της τιτλοποίησης. Η κατάχρηση των τίτλων, που εξασφαλίζονται από περιουσιακά στοιχεία (asset backed securities) αποτέλεσε μια από τις κυριότερες αιτίες της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Η βασική λειτουργία της τιτλοποίησης είναι η δυνατότητά της να μεταλλάσσει τα περιουσιακά στοιχεία, που εκ της φύσεως τους δεν χαρακτηρίζονται ως ρευστά σε ρευστά, τα οποία μπορούν να διαχειριστούν και να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε μια βραχυπρόθεσμη βάση¹⁶¹. Η τεχνική της τιτλοποίησης απαιτήσεων, παρότι περίπλοκη, έχει κερδίσει ένα ασφαλές σημείο αναφοράς στην εταιρική χρηματοδότηση και στα επενδυτικά χαρτοφυλάκια, καθώς προσφέρει μια φθηνή πηγή άντλησης κεφαλαίων και αυξημένα κέρδη στους επενδυτές.

Οι τιτλοποιήσεις μπορούν αποτελεσματικά να προσφέρουν αποθέματα ρευστότητας στο βαθμό που οι τίτλοι που εξασφαλίζονται από περιουσιακά στοιχεία (asset-backed securities ABS) μπορούν να δοθούν ως εγγύηση για repos στην κεντρική τράπεζα¹⁶².

¹⁵⁷ Wood, D. (2010): The battle for depositors, in: Risk, no. 9, p. 19-22.

¹⁵⁸ European Commission (2010): Possible further changes to the capital requirements directive.

¹⁵⁹ ECBC (2010): European covered bond fact book, p. 71.

¹⁶⁰ ECBC (2010): European covered bond fact book, p. 71.

¹⁶¹ Arnold, G. (2010): Handbook of corporate finance, p. 447 f.

¹⁶² ECB (2008): The implementation of monetary policy in the Euro Area, p. 35.

Παράλληλα, η τράπεζα που επιθυμεί να επενδύσει σε τίτλους που εξασφαλίζονται από περιουσιακά στοιχεία (ABS) θα πρέπει να λάβει υπόψη της ότι τα ABS δεν θεωρούνται ως «υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία» σύμφωνα με τον “LCR” και επιπλέον δεν υπολογίζονται για την απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης, σύμφωνα με τον “NSFR”. Όλα τα ABS με χρόνο ωρίμανσης μεγαλύτερο του ενός έτους υπολογίζονται σε ποσοστό 100% στον παρονομαστή (δηλαδή την απαιτούμενη σταθερή χρηματοδότηση) του “NSFR” και ως εκ τούτου απαιτούν σταθερή χρηματοδότηση.

Στον αντίποδα η τράπεζα, που επιθυμεί να χορηγήσει μεσο/ μακροπρόθεσμη πίστωση στους πελάτες της μέσω στεγαστικών δανείων πιστωτικών καρτών και προσωπικών δανείων, Ο “NSFR” προβλέπει ότι τα δάνεια με χρόνο ωρίμανσης μεγαλύτερου του ενός έτους πρέπει να χρηματοδοτούνται με μεσο/ μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση, σε ποσοστά που εξαρτώνται από την ποιότητα της πίστωσης και είναι εντελώς ανεξάρτητα από την πιθανότητα να τιτλοποιηθούν¹⁶³.

5.2.4. Η μη διασφαλισμένη χονδρική χρηματοδότηση (unsecured wholesale funding).

Υπάρχει αρκετά μεγάλη αβεβαιότητα για το πώς οι συντελεστές ρευστότητας της «Βασιλείας III» θα επηρεάσουν τη ζήτηση για τα τραπεζικά ομόλογα. Η εισαγωγή του “LCR” θα κάνει τις συνθήκες αναχρηματοδότησης πιο ακριβές για τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς τα τραπεζικά ομόλογα δεν θα προσμετρούνται διότι δεν θεωρούνται ρευστοποιήσιμα σε μια περίοδο συστημικής κρίσης¹⁶⁴. Από την άλλη πλευρά μη διασφαλισμένες ομολογίες (unsecured bonds) πρέπει να καλύπτονται με μεσο/μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση υπό τα σενάρια του NSFR¹⁶⁵.

Τα τραπεζικά ιδρύματα αποτελούν τον κύριο αγοραστή μη διασφαλισμένων τραπεζικών ομολογιών (senior unsecured bank bonds) στην Ευρώπη. Εφόσον, οι μη διασφαλισμένες ομολογίες δεν συμπεριλαμβάνονται στον “LCR” η ζήτηση γι’ αυτές μπορεί να μειωθεί¹⁶⁶. Αυτό με τη σειρά του έχει ως συνέπεια ότι τα spreads για μη διασφαλισμένες τραπεζικές ομολογίες από τα πιστωτικά ιδρύματα θα διευρυνθούν γεγονός που θα αύξανε τα κόστη τραπεζικής χρηματοδότησης και συνακόλουθα θα επηρέαζε την τραπεζική κερδοφορία.

Συμπερασματικά, θα υποστηρίζαμε ότι ο αποκλεισμός των μη διασφαλισμένων τραπεζικών ομολόγων από τα «υψηλής ποιότητας περιουσιακά στοιχεία ενεργητικού» του “LCR” δυσκολεύουν τις τράπεζες να εκδώσουν μη εξασφαλισμένα χρεόγραφα (unsecured debt).

5.3 Τραπεζική ρευστότητα και κρατικά χρεόγραφα¹⁶⁷.

Ο καθορισμός των επιλέξιμων ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού, σύμφωνα με τους συντελεστές ρευστότητας της Βασιλείας III, προαναγγέλλει μια μεγαλύτερη συγκέντρωση της τραπεζικής ρευστότητας σε κρατικά χρεόγραφα με τις ακόλουθες τέσσερις ανεπιθύμητες συνέπειες:

¹⁶³ Algorithms (2010): Basel III:What’s new ?

¹⁶⁴ Deutsche Bundesbank (2010): Financial stability report 2010, p. 48.

¹⁶⁵ OeNB (2010): Financial stability report 20, p. 102.

¹⁶⁶ Deutsche Bundesbank (2010): Financial stability report 2010, p. 48.

¹⁶⁷ Central banking Journal (2010) : “Liquidity regulation and its consequences” William Allen

i. Οι τράπεζες θα είναι υποχρεωμένες να διατηρούν ανά πάσα στιγμή μεγάλης κλίμακας πιστωτικών ανοιγμάτων σε κρατικό χρέος. Τα κράτη θα αρχίσουν σταδιακά να εξαιρούνται από την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας τους από την αγορά και θα έχουν μια μοναδική προνομιακή θέση στις χρηματοπιστωτικές αγορές, που θα τους δώσει πρόσβαση σε φθηνές πιστώσεις. Το προνόμιο αυτό οι κυβερνήσεις πολλών κρατών (βλ. περίπτωση Ελλάδας με την πρόσφατη δημοσιονομική κρίση) το έχουν καταχραστεί στο παρελθόν. Ένας νέος ηθικός κίνδυνος δημιουργείται.

ii. Η αγορά τίτλων του Δημοσίου θα στρεβλωθεί από την ανελαστική ζήτηση των τραπεζών. Η αγορά ρευστότητας θα περιοριστεί, λόγω του γεγονότος ότι μεγάλη ποσότητα ρευστών διαθεσίμων θα κλειδωθεί υποχρεωτικά στα χαρτοφυλάκια των τραπεζών.

iii. Αν τα κράτη εν τέλει απολέσουν την πιστοληπτική αξιοπιστία τους και το χρέος τους χάσει τη στάθμηση του 0% σύμφωνα με τη Βασιλεία ΙΙ τότε τα κρατικά χρεόγραφα θα πρέπει να προεξοφληθούν ή δεν θα γίνονται πλέον αποδεκτά ως ρευστά στοιχεία του ενεργητικού. Οι τράπεζες, οι οποίες δεν θα έχουν τη δυνατότητα να πωλήσουν αυτούς τους τίτλους θα διαπιστώσουν ότι έχουν χάσει τόσο σε αξία όσο και σε ρευστότητα την ίδια στιγμή. Ένα τέτοιο γεγονός θα επιδεινώσει σοβαρά τον κίνδυνο της χρηματοπιστωτικής αστάθειας.

iv. Οι πιέσεις στις κεντρικές τράπεζες να αποτιμηθούν τα χρέη των κρατών, που περιέρχονται σε δημοσιονομικά προβλήματα, θα είναι πολύ πιο έντονες από ότι θα ήταν εάν οι τράπεζες δεν ήταν υποχρεωμένες να κατέχουν κρατικά χρεόγραφα για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις ρευστότητας.

Βεβαίως θα ήταν ουτοπικό να πιστεύουμε ότι τα μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας ενεργούν ανεξάρτητα από τις εθνικές κυβερνήσεις τους, πολλές από τις οποίες έχουν μεγάλα ελλείμματα στη χρηματοδότησή τους. Ως εκ τούτου, δημιουργείται μια μεγάλη και αδήλωτη μορφή σύγκρουσης συμφερόντων εντός της ίδιας της Επιτροπής αλλά το ζήτημα αυτό δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

Η υποχρέωση των τραπεζών να διατηρούν ένα μεγάλο μέρος των ρευστοποιήσιμων στοιχείων τους σε κρατικά χρεόγραφα ίσως αποβεί αποσταθεροποιητικό και εξαιρετικά επικίνδυνο, ενώ παρέχει και την δυνατότητα να επιδεινώσει σοβαρά τις συνέπειες μιας οποιασδήποτε μελλοντικής κρίσης χρέους. Αυτή η ακούσια συνέπεια ενός μέτρου, που σχεδιάστηκε για να διασφαλίσει τη χρηματοοικονομική σταθερότητα, μπορεί παραδόξως να οδηγήσει σε οικονομική αστάθεια.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η τραπεζική ρευστότητα έχει ήδη αναδειχθεί ως το μεγάλο ζητούμενο. Ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας (liquidity coverage ratio- LCR) και ο δείκτης καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (net stable funding ratio- NSFR) είναι δύο νέα εργαλεία μέτρησης της ρευστότητας, που εισάγει η Βασιλεία ΙΙΙ, για να δώσει στις ρυθμιστικές αρχές για πρώτη φορά διεθνώς συγκρίσιμα δεδομένα για την τραπεζική ρευστότητα. Ο δικαιολογητικός λόγος καθιέρωσης τους σχετίζεται άμεσα με την κορύφωση της κρίσης, όπου οι τράπεζες δεν μπορούσαν ούτε να χρηματοδοτήσουν τους εαυτούς τους, ούτε να πουλήσουν στοιχεία ενεργητικού, ώστε να συγκεντρώσουν ρευστό. Τώρα οι ρυθμιστικές αρχές θέλουν η ρευστότητα της τράπεζας να είναι τόσο γνωστή, όσο και η κεφαλαιακή της θέση.

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία έθεσε προς δημόσια διαβούλευση σχετικό έγγραφο τον Δεκέμβριο του 2009, στο οποίο παρουσίαζε τους συντελεστές “LCR” και “NSFR”. Υπήρξαν περισσότερες από 270 απαντήσεις εκ μέρους τραπεζών από όλο τον κόσμο, ενώ ορισμένοι τραπεζικοί όμιλοι υπέβαλαν ξεχωριστές επισημάνσεις για τη ρευστότητα. Μια τροποποιημένη πρόταση σε ό,τι αφορά τη ρευστότητα δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2010.

Η βασική διαφορά ανάμεσα στις πρώτες και τις δεύτερες προτάσεις της Βασιλείας ήταν η διεύρυνση του τι χαρακτηρίζεται ως στοιχείο ρευστότητας για τα αποθέματα μιας τράπεζας. Το πρώτο προσχέδιο περιελάμβανε μόνο ρευστό, αποθέματα κεντρικών τραπεζών και υπερεθνικά ομόλογα. Αυτό προκάλεσε τις έντονες διαμαρτυρίες των τραπεζών, οι οποίες ισχυρίστηκαν ότι υπήρχε εγγενής σύγκρουση συμφερόντων: Οι κυβερνήσεις των οποίων οι ρυθμιστικές αρχές ελέγχουν την επιτροπή της Βασιλείας έχουν μεγάλες χρηματοδοτικές ανάγκες τώρα, γεγονός που κάνει θελκτική τη δέσμευση της τραπεζικής επενδυτικής βάσης. Τα τραπεζικά ομόλογα και η διατραπεζική αγορά μπορεί να ήταν στο επίκεντρο της κρίσης του 2007- 2008, αλλά σήμερα το πρόβλημα είναι οι κρατικοί τίτλοι.

Οι δεύτερες προτάσεις προσέθεσαν την απομείωση (haircut) εταιρικών και εγγυημένων ομολόγων, ώστε να επιτρέψουν στις αγορές τη μεταβλητότητα. Αυτό πυροδότησε μια άναρχη κατάσταση, στην οποία τώρα οι τράπεζες ζητούν να συμπεριληφθούν σχεδόν όλα τα υπό διαπραγμάτευση περιουσιακά στοιχεία (assets). Ένας πιο διαφοροποιημένος ορισμός των ρευστών αποθεμάτων μπορεί να απέφυγε ένα σενάριο έντασης (stress), σύμφωνα με το οποίο όλες οι τράπεζες προσπαθούν να πουλήσουν τα ίδια ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού την ίδια στιγμή. Ο Selwyn Blair Ford, επικεφαλής του τμήματος παγκόσμιας εποπτικής πολιτικής στην FRSGlobal αναρωτιέται για το κατά πόσον τα στοιχεία ενεργητικού, που πρέπει να αντιμετωπίζονται με μεγάλη προεξόφληση (discount) για τη μεταβλητότητα της αγοράς, θα πρέπει στην πραγματικότητα να θεωρηθούν «ρευστά». «Όπως είδαμε κατά τη διάρκεια της κρίσης, ο υπολογισμός της ρευστότητας είναι διττός: μπορείς είτε να πουλήσεις τα στοιχεία ενεργητικού σε ένα άσχημο σενάριο ή δεν μπορείς», λέει ο ίδιος.

Οι τράπεζες έχουν προειδοποιήσει ότι η υπερβολικά μεγάλη εποπτική πίεση θα υπονομεύσει τον θεμελιώδη ρόλο που παίζουν στην οικονομία. Η Επιτροπή της Βασιλείας εκτιμά ότι ο μέσος LCR και ο μέσος NSFR για τις 94 μεγαλύτερες τράπεζες παγκοσμίως είναι τώρα στο 83% και στο 93%, αντίστοιχα.

Η Barbara Ridpath, επικεφαλής του Διεθνούς Κέντρου Χρηματοοικονομικής Εποπτείας πιστεύει ότι το δυσκολότερο σημείο είναι ίσως το να αποφασιστεί το επίπεδο της δημόσιας αποκάλυψης των δεικτών ρευστότητας. «Αν οι τράπεζες

αντιμετωπίζουν πιέσεις σχετικά με τη ρευστότητά τους, θέλουν την ελευθερία να λειτουργήσουν πριν το μάθει η αγορά. Αλλά η αγορά θέλει να το ξέρει τόσο νωρίς όσο και οι εποπτικές αρχές. Το πως θα επιτευχθεί η σωστή ισορροπία ανάμεσα στην διαφάνεια και την ελευθερία, που έχουν ανάγκη οι εποπτικές αρχές, ώστε να κάνουν τη δουλειά τους σωστά μοιάζει σχεδόν ανυπέρβλητο εμπόδιο.

Οι δείκτες LCR και NSFR δεν πρόκειται να σκοτώσουν τις τράπεζες, αλλά η κακή διαχείριση της ρευστότητας ίσως και να το κάνει. Οι περισσότεροι “opportunists” τραπεζίτες μιλούν ήδη για τη ρευστότητα ως το νέο «καυτό» χρηματοοικονομικό προϊόν, στο οποίο φροντίζουν να εξασφαλίσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Παράρτημα

Παράδειγμα¹⁶⁸ LCR

LCR - ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ						
Απόθεμα υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού / Σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια 30 ημερολογιακών ημερών ≥ 100%						
Ενεργητικό		470				
Μετρητά	50	}	Απόθεμα υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων		150	
Κρατικά Ομόλογα	100					
Ομόλογα χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	50					
Δάνεια	270					
Παθητικό και Ι.Κ.		470	Συντελεστής	Εκροές	Εισροές*	
Σταθερές καταθέσεις λιανικής	100	}	7,5%	7,5	Καθαρές Εκροές	
Λιγότερο σταθερές καταθέσεις λιανικής	100		X	10%		10,0
Μη διασφαλισμένη χονδρική χρηματοδότηση	170		75%	127,5		
Ι.Κ.	100			145	20	
			125			
			LCR 120%			
*100% υπολογισμένων εισροών από την απόδοση του ενεργητικού						

¹⁶⁸ Τα δεδομένα και οι υπολογισμοί ανήκουν στο συντάκτη, ενώ για το σχεδιασμό ακολουθήθηκε Moody's (2010): Banking and Basel III: With a Focus on Liquidity.

Παράδειγμα¹⁶⁹ “NSFR”

NSFR - ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ			
Διαθέσιμη σταθερή χρηματοδότηση / Απαιτούμενη σταθερή χρηματοδότηση > 100%			
Ενεργητικό	470	Συντελεστής σταθερής χρηματοδότησης	Απαιτούμενη σταθερή χρηματοδότηση
Μετρητά	50	0%	0
Κρατικά Ομόλογα	100	5%	5
Δανεισμός (Λιανεμπόριο)	320	85%	272
			277
Παθητικό και I.K.	470	Συντελεστής σταθερής χρηματοδότησης	Διαθέσιμη σταθερή χρηματοδότηση
Σταθερές λιανικές καταθέσεις	100	90%	90
Λιγότερο σταθερές λιανικές καταθέσεις	100	80%	80
Μη διασφαλισμένη Χονδρική χρηματοδότηση	170	50%	85
I.K.	100	100%	100
			355
		NSFR	128%

¹⁶⁹ Τα δεδομένα και οι υπολογισμοί είναι του συντάκτη, ενώ για το σχεδιασμό του παραδείγματος ακολουθήθηκε Moody's (2010): Banking and Basel III: With a Focus on Liquidity.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Ελληνόγλωσση

Βέττας, Ν. - Κατσουλάκος, Γ (2004): Πολιτική Ανταγωνισμού & Ρυθμιστική Πολιτική

Γκόρτσος, Χρ. Βλ. (2011β): «Βασιλεία ΙΙΙ»: η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, τεύχος Ι, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Γκόρτσος, Χρ. Βλ. (2009α): Το μέτρο της αναγκαίας αναπροσαρμογής του δημοσίου χρηματοπιστωτικού δικαίου ως συνέπεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης, *Τιμητικός Τόμος Μιχάλη Π. Σταθόπουλου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα και Κομοτηνή.

Γκόρτσος, Χρ. Βλ. (2009β): Η πορεία προς την «αναπροσαρμογή» του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου ως συνέπεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης, *Ευρωπαϊών Πολιτεία*, (1) 2009, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Γκόρτσος, Χρ. Βλ. (2008β): Η προοπτική της θεσμοθέτησης υπερεθνικών εποπτικών αρχών του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στο συλλογικό τόμο: *Ενιαία εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα – Τιτλοποίηση απαιτήσεων*, Πρακτικά 1^{ου} Ετήσιου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Γκόρτσος, Χρ. Βλ. και Χ. Κ. Λιβαδά (2010-2011): Τρέχουσες εξελίξεις, *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, διάφορα τεύχη

Γκόρτσος, Χρ. Βλ. και Χ. Κ. Λιβαδά (2009): Η τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση: ρυθμιστικές παρεμβάσεις σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, α' τετραμηνία, Νομική Βιβλιοθήκη.

Γκόρτσος, Χρ. Βλ., Λέκκας, Γ. και Χ. Κ. Λιβαδά (2007-2010): Τρέχουσες εξελίξεις, *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, διάφορα τεύχη

Μελάς, Κ. (2008): Εισαγωγή στην Τραπεζική Χρηματοοικονομική Διοικητική

Παπαδάκης, Ι. (2004): Ο ρόλος των τραπεζών και του κανονιστικού πλαισίου τους: υποδείξεις της οικονομικής θεωρίας, στο συλλογικό τόμο (επιμέλεια Χ. Παμπούκης): *Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Προβόπουλος, Γ. και Χρ. Βλ. Γκόρτσος (2004, επιμέλεια): *Το νέο Ευρωπαϊκό Χρηματοοικονομικό Περιβάλλον*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή

Προβόπουλος, Γ. και Γ. Καπόπουλος (2004): Έννοια και περιεχόμενο της τραπεζικής εποπτείας: το θεωρητικό υπόβαθρο, στο συλλογικό τόμο (επιμέλεια Προβόπουλος, Γ. και Χρ. Βλ. Γκόρτσος): *Το νέο Ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον*, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή.

Προβόπουλος, Γ. και Γ. Καπόπουλος (2001): *Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος*, εκδόσεις Κριτική, Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Σαπουντζόγλου, Γ. και Χ. Πεντόνης (2009): Τραπεζική Οικονομική, Τόμος Α-Β

Σταϊκούρας, Π. (2011): Η αρχιτεκτονική της χρηματοοικονομικής εποπτείας μετά την κρίση: Τάσεις και προοπτικές για την Ελλάδα, *Νομικό Βήμα*, τόμος 59, τεύχος 2, Φεβρουάριος.

Στεφάνου, Κ.Α. - Χρ. Βλ. Γκόρτσος (2006): *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, σειρά μελετών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, αρ. 1, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Χατζηεμμανουήλ, Χ. (2008): Οργανωτική διάρθρωση της εποπτικής λειτουργίας στον χρηματοπιστωτικό τομέα: η διεθνής συζήτηση, στο συλλογικό τόμο: *Ενιαία εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα - Τιτλοποίηση απαιτήσεων*, Πρακτικά 1^{ου} Ετήσιου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Χαρδούβελης, Γκ. Α. (2011α): Το χρονικό της διεθνούς και της συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: Αίτια, αντιδράσεις, επιπτώσεις, προοπτική, στο συλλογικό τόμο: Καραμούζης, Ν. Β. και Γκ. Α. Χαρδούβελης (επιμέλεια): *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της ευρωζώνης: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;* Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα.

Χαρδούβελης, Γκ. Α., Χρ. Βλ. Γκόρτσος (2011, επιμέλεια): *Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*, έκδοση Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα

Varian, H. R.(1992): Μικροοικονομική, Μία σύγχρονη προσέγγιση. Κριτική

Β. Ξενόγλωσση

Arnold, G. (2010): Handbook of corporate finance, second edition, Canada: Pearson Education.

Anthony Saunders – Maria Millon Cornett: “Financial institutions management”

Attwood, M., Pugsley, J. (2011): Senior bonds react to bail-in uncertainty, in: Thomson Reuters ifr, no. 1865 January 8.

Banque de France (2008): Financial stability review – special issue on liquidity, no. 11, p. 46, ISSN: 1637-4681.

Basel Committee on Banking Supervision (2006): International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, A revised framework comprehensive version, June 2006, Basel: Bank For International Settlement.

Basel Committee on Banking Supervision (2008): Principles for sound liquidity risk management and supervision (September 2008)

Basel Committee on Banking Supervision (2010): International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring (December 2010).

Basel Committee on Banking Supervision (2010): An assessment of the long-term economic impact of stronger capital and liquidity requirements, August 2010, Basel: Bank For International Settlement.

Basel Committee on Banking Supervision (2011): Basel III framework for liquidity – Frequently asked questions (July 2011)

Basel Committee on Banking Supervision (2010): Countercyclical capital buffer proposal, Issued for comment by 10 September 2010, Basel: Bank For International Settlement.

Basel Committee on Banking Supervision (2010): Results of the comprehensive quantitative impact study, December 2010, Basel: Bank For International Settlement.

Basel Committee on Banking Supervision (2012): Progress report on Basel III implementation (April 2012).

Cameron, M. (2010): The essential ABS, in: Risk, no. 9, p. 57-59.

Choudhry, M., Fabozzi, A., Landuyt, G. (2010): The Future of Finance: A new model for banking and investment, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. Financial regulation through new liquidity standards and implications for institutional banks

Cai, Jain, Kent Cherny and Todd Milbourn (2010): “Compensation and Risk incentives in Banking and Finance” FRB of Cleveland, Economic Commentary, N. 2010-13, September 14

Crotty, J. (2009): “Structural causes of the global finance crisis: a critical assessment of the new financial architecture” Cambridge Journal of Economics 2009.

European Central Bank (2005): The new Basel Capital Framework and its implementation in the European Union, Occasional Paper Series No. 42

European Central Bank (2008): The implementation of monetary policy in the Euro Area – General documentation on Eurosystem monetary policy instruments and procedures, November 2008.

European Central Bank (2008): Covered bonds in the EU financial system, December 2008.

European Central Bank (2010): Euro Money Market Study, December 2010, European Central Bank Financial regulation through new liquidity standards and implications for institutional banks

European Central Bank (2011): The impact of the Eurosystem’s covered bond purchase programme on the primary and secondary markets. Occasional Paper Series No. 122 / January 2011, Frankfurt am Main: European Central Bank.

European Covered Bond Council (2010): European covered bond fact book 2010, Brussels: European Mortgage Federation / European Covered Bond Council.

Lambe, G. (2011): Feeling the strain, in: The Banker, January.

Pakravan, K. (2011): Banking 3.0 – financial regulatory systems made simple, in: The Banker, January.

Pugsley, J. (2010): Basel III rules published, in: Thomson Reuters ifr, no. 1864 December 18.

Van Horne, J. C., Wachowicz, J. M. (2009): Fundamentals of financial management, 13th Edition, Essex: Pearson Education Limited

Walker, G.A. (2001): International Banking Regulation: Law, Policy and Practice, International Banking, Finance and Economic Law Series, Kluwer Law International, The Hague -London - New York

Wittenbrink Ansgar (2011): Financial regulation through new liquidity standards and implications for institutional banks Grin Publications

Wood, D. (2010): The battle for depositors, in: Risk, no. 9.

Internet references

American Bankers Association (2011): Summary of Basel III Liquidity Standard, URL: <http://www.aba.com>

Algorithmics (2010): Basel III: What's new? URL: <http://www.algorithmics.com>

Bank For International Settlements (2009): History of the Basel Committee and its Membership, URL: <http://www.bis.org/bcbs/history.htm>

Santander Views on Basel's "Liquidity Framework" (2010): URL: <http://www.bis.org/publ/bcbs165/santanderliquid.pdf>

Basel III proposals could strengthen banks liquidity, but may have unintended consequences (2010): URL: <http://www.bis.org/publ/bcbs165/spl.pdf>

Response to the Basel Committee's Consultation on International Framework for Liquidity Risk measurement, standards and Monitoring (2010): URL: <http://www.bis.org/publ/bcbs165/ibfl.pdf>

Basel III and beyond, (2011):

URL: <http://www.bis.org/speeches/sp110118.pdf?frames=0>

Basel Regulators Publish Proposed Bank Liquidity, Capital Rules (2010): Full Text, URL: <http://www.bloomberg.com>

Euro-Area Central Banks Are Buying Government Bonds (2010): URL: <http://www.businessweek.com>

EU Considers Basel-Rule Changes for Covered Bonds (2011): URL: <http://news.businessweek.com>

Danske Markets (2011): European Commission launches proposal on banks, URL: <http://mediaserver.fxstreet.com>

European Central Bank: (2009): Adjustment of risk control measures for newly issued asset-backed securities and for uncovered bank bonds, URL: <http://www.ecb.int>

Strengthening the resilience of the banking sector: the Basel proposal for an international framework for liquidity risk (2010): URL: <http://www.ecb.int>

Basel III and monetary policy (2010): URL: <http://www.ecb.int>

Economy Watch (2010): Investing Corporate Bonds, URL: <http://www.economywatch.com>

Ernst & Young (2010): Making every drop count: Basel III – liquidity requirements and implications, URL: <http://www.ey.com>

European Commission (2010): Possible further changes to the capital requirements directive, URL: <http://ec.europa.eu>

Commission seeks views on possible EU framework to deal with future bank failures (2010): URL: <http://europa.eu>

Financial institutions (2010): URL: <http://ec.europa.eu>

Financial Times (2010): The problems of a Basel-ed central bank, URL: <http://ftalphaville.ft.com>

International Monetary Fund (2010): Impact of Regulatory Reforms on Large and Complex Financial Institutions, URL: <http://www.imf.org>

The Financial Crisis and Information Gaps (2010): URL: <http://www.imf.org>

Institute of International Finance (2010): Interim report on the cumulative impact on the global economy of proposed changes in the banking regulatory framework, URL: <http://www.ebf-fbe.eu>

Basel 3 – Pressure is building (2010): URL: <http://www.kpmg.com>

McKinsey (2010): Basel III: What the draft proposals might mean for European banking, URL: <http://www.mckinsey.com>

Basel III and European banking: Its impact, how banks might respond, and the challenges of implementation (2010): URL: <http://www.mckinsey.com>

Financial regulation through new liquidity standards and implications for institutional banks 77 Organisation for Economic Co-operation and Development (2010): Thinking Beyond Basel III: Necessary Solutions For Capital And Liquidity, URL: <http://www.oecd.org>

Price Waterhouse Coopers (2010): Basel Committee proposals for ‘Strengthening the resilience of the banking sector’, URL: <http://www.pwc.com>

Flash News Basel III: Announcement of 12th September 2010 (2010): URL: <http://www.pwc.com>

The New Basel III Framework: Navigating Changes in Bank Capital Management (2010): URL: <http://www.pwc.com>

Basel III – A Risk Management Perspective (2010): URL: <http://www.pwc.com>

The future of banking is becoming clearer (2011): URL: <http://www.pwc.com>

Why funding liquidity risk deserves a place a the risk table (2011): URL: <http://www.risk.net>

Standard & Poor’s (2010): Basel III For Global Banks: Third Time’s The Charm?, URL: <http://www2.standardandpoors.com>

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Bank of International Settlements (www.bis.gr)

Basel Committee on Banking Supervision (www.bis.org/bcbs)

Committee on Payment and Settlement Systems (www.bis.org/cpss)

Committee on the Global Financial System (www.bis.org/cgfs)

Dissemination Standards Bulletin Board (dsbb.imf.org)

International Monetary Fund (www.imf.org)

World Bank (www.worldbank.org)

Institute of International Finance (www.iif.com)